

LIETUVOS EVANGELIKŲ REFORMATŲ BAŽNYČIA
UNITAS LITHUANIAE

REFORMATŲ METAI 2011

Lietuvos evangelikų reformatų metinis leidinys

VILNIUS 2012

Lietuvos evangelikų reformatų metinis leidinys *Reformatų metai 2011*

Redkolegija

Kun. Tomas Šernas (redakcinės kolegijos pirmininkas)

Dr. Renata Bareikienė

Dalija Gudliauskienė

Dr. Mykolas Mikalajūnas

Kun. Rimas Mikalauskas

Kun. Raimondas Stankevičius

Evaldas Tamariūnas

Donalda Sinkutė

Atsakingoji redaktorė

Aurelija Arlauskienė

RĖMĖJAI

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia Jungtinėse Amerikos Valstijose

Biržų krašto muziejus *Sėla*

UAB KRIPA

Santchnikos darbai, šildymo sistemų montavimas ir kt.

INFORMACINIAI RĖMĖJAI

Nepriklausomas Biržų krašto laikraštis *Šiaurės rytai*

Laikraštis *Biržiečių žodis*

www.selonija.lt

© 2012 Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios - *Unitas Lithuaniae* - Sinodas

ISSN 2029-7084

PRATARMĖ

Aurelija Arlauskienė, atsakingoji redaktorė

2011-ieji Lietuvos evangelikams reformatams – išbandymų metai. Per Jonines, eilinio Lietuvos evangelikų reformatų sinodo metu, pasamdytos privačios apsaugos firmos atstovai, remdamiesi sutartimi su Lietuvos evangelikų reformatų sinodo kolegija, bandė užplombuoti Biržų evangelikų reformatų bažnyčios duris. Bendruomenės nariai – senjorai, jaunimas – dieną naktį nesitraukė iš bažnyčios. Meldėsi, skaitė *Šventąjį Raštą*, giedojo giesmes, dažnas čia pat, ant suolo, numigdavo ir vėl stodavo į maldos postą. Bažnyčioje vyko iš anksto numatyti dvasiniai patarnavimai – sutuoktuvės, krikštynos, pirmosios Komunijos – Konfirmacijos šventė, vasaros kapinių šventės. Biržų bažnyčioje budėta daugiau kaip tris mėnesius. Arba 2320 valandų – iki Biržų rajono apylinkės teismo sprendimo skirti laikinąsias apsaugos priemones, kol bus išspręstas pastato – maldos namų – nuosavybės klausimas.

Ramūno Danisevičiaus nuotr.

Budėta lyg 1991-aisiais prie Seimo... Skirtumas tik tas, kad anomis, jau į istorijos ūkus nugrimzdusioms dienomis, barikados statytos prieš atėjūnus, dabar gi saugotasi tų, kurie skelbiasi tikėjimo broliais. Tų pačių, kurie, prisidengę bažnyčios stogo remontu, 2005 m. sausio 24 d. užkabino spyną ant maldos namų durų Vilniuje, Pylimo gatvėje. Ir iki šiol užkirto kelią melstis juose tiems, kurie turi kitokį negu jų padarumo, artimo meilės supratimą. Ir, žinoma, kitokį požiūrį į bažnyčios turtą. Būtent tuo metu, kai dieną naktį Biržų bažnyčioje aidėjo Dievo žodis, kai visos Lietuvos evangelikų reformatų bendruomenės ir pasaulio reformuotų bažnyčių dėmesys buvo nukreiptas į Biržus, Vilniuje vyko slapti turto išpardavimo sandoriai. Po kelių mėnesių sužinota, kad per labai trumpą laiką išparduotas Lietuvos evangelikų reformatų bendruomenei ir kultūriniam paveldui priklausęs

nekilnojamasis turtas Vilniaus senamiestyje... Šioje jausmų ir žodžių, faktų ir skaičių dėlionėje ryškėja klausimas: kas galėtų paneigti, kad sumaištis Biržuose nebuvo sukelta sąmoningai, norint pridengti gėdingą turto išpardavimą? Šiame leidinyje nei tvirtinsime, nei neigsime šį teiginį – pateikę turto pardavimo faktą (daugiau tegul aiškinasi teisėsauga), gilinsimės į mūsų bendruomenę kur kas labiau dominančius klausimus. Aptarsime vienybės procesą arba bažnytinę konsolidaciją Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje; ieškosime atsakymo, ar Reformacija Lietuvoje buvo per daug kompromisinė? Ar pateisinamas pilietinis karas dėl tikėjimo? Kalbėsime apie toleranciją ir nacionalizmą. Tikėjimą ir viltį.

Spausdinsime žinias, liudijančias, kad 2011-ieji buvo ne tik išbandymų, bet ir prasmingų darbų metai.

Pavasariį Lietuvos reformatai iš Biržų, Panevėžio, Kauno, Vilniaus netoli Dubingių, Joniškio seniūnijoje, Merkio kaime, tuščią kelių hektarų lauką apsođino tūkstančiais medelių, taip Lietuvos žemę papuošdami Radvilų ažuolynu.

Vilniuje įvyko Vokietijos Rūro srities Bad Laasphe miesto delegacijos ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios vadovų susitikimas. *Dėkoju už galimybę susipažinti su Lietuvos ev. reformatų bendruomene. Tikiuosi, jog mūsų bendradarbiavimas tęsis ir ateityje*, – išreiškė viltį delegacijos vadovė, reformatų kunigė Gisela Ingrid Weissinger.

2011 m. sulaukta svečių iš Švedijos misijos *Sandoros* bažnyčios Vaxjo parapijos; iš Lippės krašto (Vokietija), Vestfalijos bažnytinės apskrities, kur tikinčiųjų daugumą sudaro evangelikai reformatai.

Dalyvauta Čekijos sostinėje Prahoje vykusiame Europos reformatų bažnyčių vadovų tarybos susirinkime; Lietuvos ir Vokietijos reformatų bažnyčių tradicinėse konsultacijose Lenkijoje; seminarų cikle *Dialogas tarp skirtingų konfesijų tikinčiųjų* Vokietijos Bavarijos žemės Jozefstalo mieste, kurį organizavo Bavarijos žemės Liuteronų bažnyčia.

Radvilų rūmams perduotas Dubingių ev. reformatų XVII a. bažnyčios maketas, sukurtas glaudžiai bendradarbiaujant Dubingių piliakalnio tyrimų komandai, Lietuvos ev. reformatų bažnyčiai ir Vilniaus statybininkų rengimo centrui.

Lietuvos reformatai dalyvavo Vilties festivalyje, kurio tikslas – pasidalyti istorinėmis krikščioniškomis vertybėmis grįsta vilties žinia su įvairaus amžiaus, tautybės, tikėjimo, socialinės padėties ir politinių pažiūrų Lietuvos žmonėmis, rengiant geros valios akcijas ir viešus koncertus. Ši, didžiausią evangelinį renginį per visą mūsų šalies istoriją, Lietuvoje organizavo valdyba, kurios vicepirmininko pareigos buvo patikėtos Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios generaliniam superintendantui kun. Tomui Šernui. Festivalyje, negailėdami jėgų, dirbo ir reformatai savanoriai: Vida Cupreva, Viktorija Liauškaitė, Donalda Sinkutė ir Nojus Stankevičius.

Džiugiai nuteikia aktyvus Lietuvos reformatų jaunimas. 2011 m. gegužės 7 d. Lietuvos reformatų jaunimo draugijos *Radvila* nariai bei jų draugai, susibūrę į ansambliuką, sudalyvavo Vilniaus Gatvės muzikos dienoje. Tų pačių metų vasarą, jau aštuonioliktą kartą, prie Apaščios ir Nemunėlio upių santakos įsikūrusiame Nemunėlio Radviliškyje vyko Lietuvos evangelikų reformatų vaikų vasaros stovykla. Ją rengė draugijos *Radvila* bei Nemunėlio Radviliškio ir Biržų evangelikų reformatų parapijų jaunimas. Į stovyklą atvyko 80 vaikų iš įvairių Lietuvos miestų. Prie Širvėnos ežero, Biržuose, veikė vaikų dieninė stovykla *Tikroji Niekada šalis*. Jaunuosius stovyklos vadovus konsultavo skautai iš Švedijos bei Čikagos reformatų bendruomenių. Čia buvo įsikūrusi ir jaunų šeimų stovykla. Toliau sėkmingai vyko pamokėlės Vilniaus parapijos Sekmadieninėje mokyklėlėje.

Tad dar kartą peržvelgus nuėjusius metus, pirmąjį šios pratarinės sakinių reikia skaityti taip: 2011-ieji Lietuvos evangelikams reformatams – susitelkimo ir prasmingų darbų metai.

FOREWORD

Aurelija Arlauskienė, Editor-In-Chief

2011 was the year of challenges for the Lithuanian Evangelical Reformed Christians. On the Day of John the Baptist, during the ordinary Synod of the Evangelical Reformed Church of Lithuania, representatives of a private security firm, based on the agreement with the suspended deacon A. Kvedaravčius and his followers, made an attempt to seal the door of the Evangelical Reformed Church building in Biržai. Congregation members – seniors and young people – did not withdraw from the church round the clock. They prayed, read the Holy Scripture and chanted. Some of them took a short nap on a bench and resumed their pray station. The scheduled services took place: wedding, baptizing, confirmation, and the summer outdoor services in the countryside. The vigil at the Biržai church lasted for about three months, or 2320 hours, until the decision to take temporary safety measures until the solution of proprietorship of the church was made by the Local District Court.

The vigil was like the one in 1991 at the Seimas of Lithuania... The only difference was that in those days that plunged into historical brume the barricades were built against aliens whereas now they had to be built against those who declared themselves brothers in faith. The ones that under the veil of church roof repair on January 24, 2005, padlocked the church in Pylimas Str. Vilnius closing the door on those who have other notions of decency and love for ones fellowmen and, of course, other attitude towards the church property. Right at that time, when the Word of God rang day and night in the Biržai church and when the Lithuanian and world community of Evangelical Reformed Christians focused on Biržai, secret bargain-sale transactions took place in Vilnius. After a few months it came out that in a very short time the realties in the Old City of Vilnius included in the list of cultural heritage and possessed by the Evangelical Reformed Church of Lithuania in Vilnius was sold out... In this puzzle of feelings and words and facts and numbers a question arises: Who can

deny that the whirl in Biržai was raised consciously and deliberately seeking to veil the disgraceful selling out of the church property? In the present edition, this assumption is neither proved nor denied. Having informed about the fact of the bargain-sale (to be investigated by law), we are going deeper into the issues which are more interesting to our community. We are going to discuss the unity or process of consolidation of the Evangelical Reformed Church of Lithuania, to seek for an answer to the question whether Reformation in Lithuania tended too much to agree to a compromise. We shall try to find out whether a civil war for faith issues is justifiable. Also we are going to speak about tolerance and nationalism, faith and hope.

The following news proclaims that the year 2011 was not only full of challenges but also of significant and meaningful deeds.

In the spring, the Lithuanian Reformed Christians from Biržai, Panevėžys, Kaunas, and Vilnius planted an empty field of a few hectares not far from Dubingiai, Joniškis Rural District, with thousands of oaks – the Reformed Duke Radvilas (Radziwiłł's) oak-wood.

A meeting of the delegation from the Bad Laasphe town (Ruhr), Germany, and the leaders of the Evangelical Reformed Church of Lithuania took place in Vilnius. *Thank you for an opportunity to get acquainted with the Christians of the Evangelical Reformed Church in Lithuania. I hope that our cooperation will continue in the future* said the head of the delegation Reverend Gisela Ingrid Weissinger.

In 2011, Lithuania received visitants from the Swedish Mission Covenant Church, Vaxijo parish, and Reformed Church from Lippe District of Westphalia (Germany) where the majority of the population are Evangelical Reformed Christians.

The Lithuanian representative participated at the annual meeting of the leaders of the World Communion of Reformed Churches of Europe which took place in Prague, capital of Czechs; at traditional consultations of the German, Lithuanian and Polish Reformed Churches; in a cycle of seminars *Dialogue between the members of different confessions* held in the Church centre in Josefstal, Bavaria (Germany) organized by the Lutheran Church of Bavaria.

A model of Dubingiai Evangelical Reformed church of the 17th century was handed over to the Radvila's Palace in Vilnius. The model was created in close cooperation between the research team of Dubingiai hill-fort, Lithuanian Reformed Church and Vilnius Builders Training Centre.

The Lithuanian Reformed participated at the festival "Viltis" (The Hope) designed to share with people of different age, nationality, faith, social status and political views a hope message based on historical Christian values and to organize public concerts and actions of good will. This greatest Evangelical event in the history of this country was organized by the Board from Evangelical Churches from Lithuania and abroad. The vice-chairman of the Board was Rev. Tomas Šernas, the General Superintendent of the Evangelical Reformed Church of Lithuania. Reformed volunteers Vida Cupreva, Viktorija Liauškaitė, Donalda Sinkutė and Nojus Stankevičius should be mentioned here who spared no efforts in organizing the festival.

The active youth of the Lithuanian Reformed gives delight. On May 7, 2011, the members of the Lithuanian Reformed Youth Organization *Radvila* and their friends rallied into a musical team which took part at the Street Music Day in Vilnius. In the summer of the same year, a summer camp for the children of the Lithuanian Evangelical Reformed was organized for the eighteenth time in Nemunėlio Radviliškis located in the confluence of Apaščia and Nemunėlis rivers. The camp was organized by the Youth Organization *Radvila* and the youth of the Nemunėlio Radviliškis and Biržai Evangelical Reformed parishes. The camp received 80 children from different Lithuanian towns. A day camp *Tikroji Niekada šalis* (Real Never Country) was organized near the Širvėna Lake in Biržai. The young mentors of the camp were consulted by scouts from the Reformed congregations of Sweden and Chicago. There also operated a camp of young families. Lessons were given at the Sunday School of Vilnius parish.

After a second glance at the events of the last year, the first sentence of this foreword should be read in the following way: 2011 was for the Lithuanian Evangelical Reformed Christians the year of rally and meaningful deeds.

VORWORT

Aurelija Arlauskienė, Chefredakteurin

2011 war für die Evangelisch Reformierten in Litauen ein Jahr von Begegnungen, Versammlungen und wichtigen Aktionen, aber auch Belastungen. So haben unmittelbar nach dem Eröffnungsgottesdienst am Vorabend der regulären Synode der Litauisch Evangelisch Reformierten Kirche im Juni Angehörige eines privaten Sicherheitsdienstes versucht, die Kirche der reformierten Gemeinde in Biržai zu versiegeln. Sie waren dazu beauftragt worden von der Leitung der selbsternannten sogenannten "Litauischen Reformierten Kirche Synode". Ältere und jüngere Gemeindeglieder haben dann spontan die Kirche rund um die Uhr bewacht. Sie beteten, lasen Texte der Heiligen Schrift vor und sangen Kirchenlieder. Einige Gemeindeglieder haben für eine kurze Zeit auf einer Bank geschlafen und dann wieder gebetet. Die vorgesehenen Gottesdienste fanden weiterhin statt: Trauung, Taufe, Konfirmation und die traditionelle Gedenkfeier für die Verstorbenen im Sommer. Diese Wache in der Kirche von Biržai durch die Gemeinde dauerte fast drei Monate oder 2320 Stunden, bis ein Bezirksgericht in einer vorläufigen Entscheidung verfügte, dass die Kirche nicht eingenommen werden dürfe, bis durch eine endgültige Gerichtsentscheidung eine Klärung der Eigentumsverhältnisse der Kirche herbeigeführt worden sei.

Die Wache erinnerte an die Bewachung des litauischen Parlaments in 1991... Der einzige Unterschied zu den historischen Turbulenzen jener Tage bestand darin, dass damals Barrikaden gegen Fremde aufgerichtet worden waren, während dieses Mal Schutzmaßnahmen gegen jene ergriffen wurden, die sich selbst zu Brüdern im Glauben erklärten. Es sind jene Personen, die unter dem Vorwand einer Dachreparatur am 24. Januar 2005 die reformierte Kirche in der Pylimas Straße in Vilnius mit einem Vorhängeschloss verriegelt haben gegen die Gemeindeglieder, die andere Vorstellungen von Anstand und

Nächstenliebe haben und natürlich auch eine andere Einstellung zum Kircheneigentum. Genau in dieser Zeit, als das Wort Gottes Tag und Nacht in der Kirche in Biržai erklang und als der Blick der litauischen Öffentlichkeit und der Weltgemeinschaft Reformierter Kirchen auf Biržai gerichtet war, fanden geheime Verkaufsverhandlungen in Vilnius ohne Wissen der reformierten Gemeinde statt. Einige Monate später wurde dann bekannt, dass innerhalb ganz kurzer Zeit in der Altstadt von Vilnius Grundstücke und Gebäude verkauft worden waren, darunter auch einige auf der Liste des nationalen Kulturerbes, die zum Besitz Reformierter Kirche in Litauen gehören. Bei diesem Verwirrspiel der Gefühle, Worte und Fakten stellt sich eine Frage: Wer kann leugnen, dass der Wirbel in Biržai bewusst und mit Absicht verursacht worden war, um den schändlichen Verkauf von kirchlichem Eigentum zu verschleiern? In dieser Ausgabe lassen sich die Behauptungen jedoch weder nachweisen noch widerlegen.

Nachdem wir über die Verkaufsaktionen, die nach den Gesetzen untersucht werden müssen, berichtet haben, möchten wir gewichtigere Themen ansprechen, die für unsere reformierte Gemeinschaft interessanter sind. Wir werden die Einheit diskutieren oder den Prozess der Konsolidierung der Litauisch Evangelisch Reformierten Kirche, um eine Antwort auf die Frage zu finden, ob die Reformierten in Litauen zu kompromissbereit sind. Wir werden versuchen herauszufinden, ob ein Krieg für Glaubensfragen gerechtfertigt ist. Wir werden auch über Toleranz und Nationalismus, Glaube und Hoffnung sprechen.

Die folgenden Nachrichten machen aber deutlich, dass das Jahr 2011 nicht nur ein Jahr voller Belastungen gewesen ist, sondern auch von herausragenden und bedeutenden Aktionen.

Im Frühjahr haben reformierte Christen aus Biržai, Panevėžys, Kaunas, und Vilnius einige Tausend Eichen gepflanzt – Radvilas Eichenholz - auf einer leeren Fläche von einigen Hektar in der Nähe von Dubingiai im Joniškis Distrikt.

Eine evangelische Delegation von Bad Laasphe (Evangelische Landeskirche von Westfalen, Nordrhein Westfalen) besuchte Litauen

und traf sich in Vilnius auch mit Führern der Reformierten Kirche. Pastorin Gisela Ingrid Weissinger bedankte sich als Delegationsleiterin mit den Worten: *Wir danken Ihnen für diese Gelegenheit, die Evangelisch Reformierte Kirche in Litauen kennenzulernen. Ich hoffe, dass sich unsere Zusammenarbeit in der Zukunft fortsetzen wird.*

In 2011 wurden Besucher empfangen von der Gemeinde in Vaxjo von der schwedischen Partnerkirche, Mission Covenant Church of Sweden, und von der Lippischen Landeskirche aus dem Landkreis Lippe (Nordrhein-Westfalen), dessen Bevölkerungsmehrheit evangelisch-reformiert ist.

Eine litauische Delegation nahm an einem Treffen der Leiter der europäischen reformierten Kirchen in Prag, der tschechischen Hauptstadt, teil. Litauische Vertreter reisten zur schon traditionellen Konsultation der drei Kirchen: der Lippischen Landeskirche, der Litauisch Evangelisch Reformierten Kirche und der Polnisch Reformierten Kirche. Und schließlich beteiligte sich eine Vertreterin der Litauisch Reformierten Kirche an einem Seminar in Josefstal, Bayern, zum Thema *„Dialog zwischen Mitgliedern verschiedener Konfessionen“*. Dieses Seminar war von der Evangelisch-Lutherischen Landeskirche in Bayern organisiert worden.

Ein Model der Dubingiai Evangelisch Reformierten Kirche aus dem 17. Jahrhundert wurde beim ehemalige Schloss der Radvilas in Vilnius übergeben. Dieses Model entstand durch eine enge Zusammenarbeit zwischen dem Forschungsteam der Dubingiai Burg, der Litauisch Evangelisch Reformierten Kirche und dem Ausbildungszentrum für Bauingenieure in Vilnius.

Reformierte Christen beteiligten sich auch am Viltis Festival, das die Idee verfolgte, dass Menschen, die unterschiedlich im Alter, Nationalität, Glauben, sozialem Status und politischer Ansicht sind, mit einer Botschaft der Hoffnung, die von historischen christlichen Werten bestimmt ist, öffentliche Konzerte und Aktionen des guten Willens organisieren. Dieses größte evangelikale Ereignis in der Geschichte dieses Landes wurde von einem Komitee organisiert,

dessen 2. Vorsitzender Pastor Tomas Šernas, Generalsuperintendent der Litauisch Evangelisch Reformierten Kirche, war. Auch die reformierten Ehrenamtlichen Vida Cupreva, Viktorija Liauškaitė, Donalda Sinkutė und Nojus Stankevičius sollten erwähnt werden, die keine Mühe scheuten, das Festival zu organisieren.

Die Aktivitäten der reformierten Jugendlichen in Litauen geben Anlass zur Freude. Am 7. Mai 2011, haben Mitglieder der reformierten Jugendorganisation Radvila mit ihren Freunden eine aktive Rolle am Straßen-Musik-Tag in Vilnius gespielt. Die Radvila Jugendlichen haben im Sommer wieder die Kinderfreizeit zum achtzehnten Mal in Nemunėlio Radviliškis durchgeführt, am Zusammenfluss der beiden Flüsse Apaščia und Nemunėlis gelegen. Die Freizeit war zusammen mit den Jugendlichen der reformierten Gemeinden in Nemunėlio Radviliškis und Biržai organisiert worden. An ihr beteiligten sich 80 Kinder aus verschiedenen litauischen Städten. Ein Tageslager *Tikroji Niekada šalis* (Wirkliches Niemandland - Real Never Country) wurde am Širvėna See in Biržai durchgeführt. Die jungen Leiter wurden begleitet von erfahrenen Pfadfindern der Partnerkirche in Schweden und der litauisch reformierten Gemeinde in Chicago. Auch eine Freizeit für junge Familien fand statt. Kindergottesdienste wurden am Sonntag in der Vilnius Gemeinde angeboten.

BAŽNYČIOS AKTUALIJOS

Sinodas Biržų bažnyčioje, virtusioje reformatų tvirtovė

Birželio 24–26 dienomis Biržuose vyko kasmetinis Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas, kuriame dalyvavo reformatų sinodalai: dvasininkai, kuratoriai, parapijų delegatai iš visų parapijų, svečiai iš Lietuvos ir užsienio.

Birželio 24-osios vakarą vyko Sinodo atidarymo pamaldos, kurias laikė Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas kun. Tomas Šernas, kuriam padėjo Biržų parapijos klebonas Rimas Mikalauskas ir antroji kunigė Sigita Švambarienė, Kėdainių ir Panevėžio administratorius kun. Raimondas Stankevičius, Kauno ir Klaipėdos kunigas Tomas Sakas ir Vokietijos ev. reformatų sąjungos atstovas kun. Erhardas Mische.

Sinodo atidarymo pamaldos.

www.ref.lt nuotr.

Sinodalai nagrinėjo įvairius bažnytinius ir organizacinius klausimus, diskutavo, kaip ir dera demokratijos, o ne hierarchiniais principais grįstoje bažnytinėje santvarkoje: sprendžiamojo balso teisę turi ordinuoti dvasininkai, Sinodo kuratoriai ir parapijose išrinkti delegatai. Buvo pateikti bažnytinės teisės projektai, skirti plėsti diakoninę veiklą ir tobulinti parapijų savivaldą, kurt. dr. A. Baublys pristatė svarstyti Kuratorių nuostatų projektą.

Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas darbą baigė sekmadienį iškilmingomis pamaldomis, per kurias buvo paskelbti nauji Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo priimti kanonai ir memorialai. Pamaldose taip pat perskaityti Sinodo sveikinimai šalies vadovams, broliškoms Reformatų bažnyčioms užsienyje ir Lietuvos evangelikų liuteronų Sinodui, vykusiam tomis pat dienomis Tauragėje.

Iškilmingų pamaldų antroji dalis – Viešpaties Vakarienė.

Po paskutinės, tradicinės Biržuose giesmės *Duok būt Tavais ir likti, o Viešpatie brangus, tarnaut Tau ir įtikti, kol čia laikysi mus...* pamaldų dalyviai rinkosi į klebonijos kiemą, kur grojo puikūs muzikantai, buvo padengti stalai vaišėms. Nuotaikos nesugadino prie vartų jau kelias dienas stovintis *Norgaudos* automobilis – birželio 24-osios vakare, vykstant Lietuvos evangelikų reformatų Sinodui, pasamdytos privačios apsaugos firmos atstovai bandė užplombuoti Biržų evangelikų reformatų bažnyčios duris. Jie rėmėsi sutartimi su Lietuvos evangelikų reformatų sinodo kolegija (vad. Dalia Liaukevičienė).

Konsistorijos kanclerė Jūratė Kiškienė paragino budėti bažnyčioje. Nė nesvarstydami užsirašinėjo ne tik biržiečiai, bet ir Šiaurės Lietuvos sostinėje atostogauti likę kitų parapijų žmonės. Jaunimui tai buvo lyg kokia atrakcija, nepatirtas jausmas: per naktį sėdėti ant laiptų prie bažnyčios durų, tiek ilgai ir dažnai melstis, skaityti *Šventąjį Raštą...*

Pirmadienis, atrodė, praeis ramiai. Deja, nelauktai, kaip ir penktadienio vakarą po Sinodo atidarymo pamaldų, bandyta užimti bažnyčią ir ją bei kleboniją užantspauduoti. Bet suskambus pavojaus varpui (varpininku trumpam tapo kun. Raimondas) iš

visų Biržų miesto pusių ėmė rinktis parapijiečiai ginti bažnyčios. Pėsčiomis su pirkinių krepšiais iš parduotuvės, dviračiais, automobiliais, krovininėmis mašinomis, metę pradėtus darbus, dažnas net rankų nespėjęs nusiplaut... Apėmė Sausio 13-osios jausmas. Tik tądien, skirtingai negu prieš kelis dešimtmečius, gelbėjo mobilusis telefono ryšys – jo dėka skubiai mašinas į Biržų suko ir tie, kurie jau buvo pusiaukelėje į Vilnių...

Suvažiavo žurnalistai, TV kameras išsitraukė net trys centrinės televizijos bei vietinė *Rygvėda*, pasirengusios fiksuoti įvykius, rengti skubius informacinius pranešimus.

Pamaldos, prasidėjusios popietę, užsitęsė gerokai po vidurnakčio. Bažnyčioje buvo tiek žmonių, kiek susirenka tik per didžiąsias šventes.

Kunigai sakė pamokslus, giedotos giesmės iš pradžių be vargonų, po to su vargonininke Jūrate Duderiene. Jai pailsus, prie vargonų sėdo vilnietė Aušrelė Pačegonytė. Kunigas R. Stankevičius tarp

Parapijiečiai prie bažnyčios vartų.

www.ref.lt nuotr.

pamokslų ir giesmių pradėjo skaityti *Bibliją*, po to – Jono Kalvino *Auksines krikščioniško gyvenimo mintis...*

Po vidurnakčio nuovargis suėmė ne tik kunigus, pradėjo kimti ir giedotojai. Tada jaunimas tęsė *Šventojo Rašto* skaitymus, giedojo savo pamėgtas, nuotaikingas stovyklų giesmes. Kokiais puikiais, tikrais reformatais užaugo mūsų vaikai! Jie nepailsdami budėjo bažnyčioje per naktis, valandėlei priguldami ten pat ant čiužinių, o kitą dieną vėl dirbo savo nuolatinius, įprastus darbus: priiminėjo, aptarnavo svečius, tepė sumuštinis, rūpinosi būsima skautų stovykla. Bažnyčią taip pat saugojo ir jaunimas, atvykęs iš Švobiškio (Pasvalio rajonas) parapijos, ir Panevėžio parapijos atstovai.

Nuo birželio 29 d Biržų bažnyčioje pamaldos pradėtos laikyti tris kartus: rytinės 8 val., popietinės 15 val. ir vakarinės 20 valandą. Budėjimas dieną ir naktį tęsiasi kelis mėnesius.

Vilniaus reformatų žinių inf.

Biržuose – maldos, Vilniuje – parduodamas turtas

2011 m. rugsėjo mėn. Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios – *Unitas Lithuaniae* – vadovybė sužinojo, kad 2011-ųjų vasarą slapčiomis išparduotas Lietuvos evangelikų reformatų bendruomenei ir kultūriniam paveldui priklausantis nekilnojamasis turtas, esantis Vilniaus senamiestyje.

Per karus ir sovietmetį išlikusio turto Bažnyčia neteko būtent tada, kai visos Lietuvos evangelikų reformatų bendruomenės ir pasaulio reformuotų bažnyčių dėmesys buvo nukreiptas į Biržus. Birželio 24-osios vakare, vykstant Lietuvos evangelikų reformatų Sinodui, pasamdytos privačios apsaugos firmos atstovai bandė užplombuoti Biržų evangelikų reformatų bažnyčios duris. Jie rėmėsi sutartimi su Lietuvos evangelikų reformatų sinodo kolegija (vad. Dalia Liaukevičienė). Bendruomenės nariai skubiai susirinko ir meldėsi, kad bažnyčia nebūtų uždaryta. Budėjimas dieną ir naktį tęsėsi kelis mėnesius.

Biržų rajono apylinkės teismas tenkino Biržų evangelikų reformatų parapijos prašymą skirti laikinąsias apsaugos priemones, kol bus išspręstas pastato – maldos namų – nuosavybės klausimas.

Tikintieji apsaugojo Biržų evangelikų reformatų bažnyčią ir joje toliau vyksta iš anksto numatyti dvasiniai patarnavimai – sutuoktuvės, krikštynos, pirmosios Komunijos – Konfirmacijos šventė, vasaros kapinių šventės. Žmonės žino, kad reikia būti budriems, nes jau yra skaudžios patirties: Vilniuje, Pylimo gatvėje esančios evangelikų reformatų bažnyčios pastatas taip pat buvo užrakintas aiškinant, kad čia bus atliekamas remontas. Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo suspenduoto dvasininko Algimanto Kvedaravičiaus tarnystės nepripažįstanti Vilniaus evangelikų reformatų bendruomenė liko už durų. Vilniaus evangelikai reformatai liko vieningi ir kartu su parapijos klebonu kun. Tomu Šernu rado laikiną prieglobstį Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčioje, kur kiekvieną sekmadienį 14 val. susitinka pamaldose.

Tuo metu, kai vieni meldėsi, kiti įgyvendino kitus planus. VĮ Registrų centro informacija apie nekilnojamąjį turtą byloja, kad 2011 metų vasarą

privatiems asmenims buvo parduoti butai, kurie atėjus Nepriklausomybei buvo sugražinti Vilniaus evangelikų reformatų bendruomenei. 2011 m. birželio 27 d. buvo parduoti Sinodo rūmai (Pylimo 7, Vilnius). Juos įsigijo sutuoktiniai I. S. ir R. S pirkimo pardavimo sutarties pagrindu. VĮ Registrų centras duomenimis, minėto pastato vidutinė rinkos vertė 2011 metų birželio 15 dieną buvo daugiau kaip 1,4 mln. Lt.

Tuo pačiu metu parduoti ir Vilniaus evangelikų reformatų parapijai sugražinti 9 butai, esantys sostinės Pylimo gatvės 20 name. Šiek tiek anksčiau, 2011 m. vasario ir balandžio mėn., buvo parduoti du butai tame pačiame name.

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios generalinis superintendentas kunigas Tomas Šernas, komenduodamas šią situaciją teigė:

Teisingumo ministerija yra įregistravusi du juridinius asmenis, kurie atstovauja tai pačiai evangelikų reformatų bažnyčiai. Vieni reformatai nori išsaugoti per amžius išsaugotą bendruomenės turtą, kiti, remdamiesi sutartimis su įtartinos reputacijos fondų valdytojais, ją išparduoti. Ši bažnyčios vardu disponuojanti grupuotė šio turto neuždirbo, jis priklauso visiems evangelikams reformatams.

Valstybė mums tarpusavyje siūlo susitarti. Bandėme, ir ne vieną kartą, ne vienerius metus kalbėti bažnytinėmis priemonėmis. Buvo pradėtos net diskusijos tarpininkaujant tretiesiems asmenims, tačiau, greitai jos

Pylimo g. 20, Vilnius.
Aurelijos Arlauskienės nuotr.

būdavo nutraukiamos tų asmenų, kuriems viešumas ir bažnytinės teisės normos nėra parankios savo kėslams realizuoti.

Šventame Rašte pasakyta, kad vidiniai bendruomenės reikalai negali būti sprendžiami viešai ir nebažnytinių institucijų, tai yra valdiškuose namuose. Tačiau, jei bažnyčios vardu ima veikti jos neįgalioji asmenys, maža to, parceliuoja istorinį religinės bendruomenės paveldą, Bažnyčia privalo kreiptis į pasaulietines teisėtvarkos institucijas.

Valstybė savo įstatymuose yra nustačiusi, kad religinės bendrijos tvarkosi pagal savo kanonus. Tokiu būdu valstybė atsiriboja nuo sprendimų Bažnyčios atžvilgiu. Tačiau toks atsiribojimas jau nebėra pateisinamas, kuomet iškyla valstybės ir Bažnyčios santykių problema, valstybė yra atsakinga už šiuose santykiuose veikiančių asmenų teisėtumą, įstatymų taikymą bei nuosavybės saugumą. Susidaro išpūdis, jog Lietuvos Respublika nepajėgi ar nenori nustatyti santykių su Lietuvos evangelikų reformatų kanoniškai teisėta vadovybe. Kaip atrodytų, jei Bažnyčios atstovai atsisakytų vadovautis Lietuvos Respublikos Konstitucija ir nustotų pripažinti pagal ją išrinktą ar paskirtą teisėtą vadovybę?

Vadovaujantis valstybės teisės aktais bei kanonais, Bažnyčia gali steigti tiek juridinių asmenų, kiek mano esant reikalinga. Lietuvos evangelikų reformatų vardu įregistruoti juridiniai asmenys gali veikti savarankiškai, tačiau jiems visiems galioja viena ir ta pati Lietuvos evangelikų reformatų bažnytinė teisė. Šiuo metu oficialiai įregistruoti 3 Lietuvos evangelikų reformatų pavadinimą turintys juridiniai asmenys, tačiau dviejų juridinių asmenų vadovai nėra kanoniškai patvirtinti, jų nepripažįsta tiesioginė evangelikų reformatų Bažnyčios tradicijos tęsėja emigracijoje – Lietuvių evangelikų reformatų bažnyčia JAV bei Pasaulinė reformuotų bažnyčių unija, kurios nare Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia yra nuo 1925 metų.

Mes neprašome, kad valstybė kištųsi į bendruomenės vidaus reikalus. Bet dar kartą klausiamo, ką ji pripažįsta esant teisėtu, tęstiniu Lietuvos evangelikų reformatų bendruomenės atstovu, o kas tėra privačiomis jėgos struktūromis besiremiantis svetimo turto švaistytojas?

Mes neatmetame galimybės teisminėn atsakomybėn patraukti Lietuvos valstybės įgaliojamas institucijas už neveikimą ar įstatymo nuostatų netaikymą.

Vienybės procesas arba Bažnytinė konsolidacija Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje

Kun. Rimas Mikalauskas, vicesuperintendentas

Bažnyčios vienybės pagrindas yra Evangelinis krikščionių tikėjimas bei bažnytinės santvarkos tradicija. Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje nėra skilimo teologinių doktrinų pagrindų ir šiuo atžvilgiu Bažnyčia yra vieninga.

Bažnyčios santvarka yra grindžiama bažnytine teise. Bažnytinė teisė skiriasi nuo pasaulietinės tuo, kad ji iš esmės grindžiama Dievo Žodžio mokymu bei mokymo vykdymu arba tikėjimo praktika – tradicija. Tradicija šia prasme suvokiama tik kaip rašytinė ir konkrečiai išreikšta Bažnyčios agendose, išpažinimo raštuose ir Sinodų aktuose. Lietuvos evangelikai reformatai vadovaujasi reformatų kanonine teise. Kanonais buvo įtvirtinami Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo bažnytinės teisės aktai. Geras pavyzdys: Kanonas V-1929 Apie Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Įstatus. Interpretuojant bažnytinės teisės aktus naudojamosi precedento principu, tačiau teisinio akto galutinė interpretacija grindžiama Dievo Žodžio mokymu. Leidžiant bažnytinės teisės aktus, galutinė interpretacija grindžiama Dievo Žodžio mokymu.

Principas *Ecclesia reformata semper reformanda* (*Reformuotoji bažnyčia visada reformuojasi*) reiškia ir tai, kad bažnytinės teisės aktai aktualiame laikmetyje turi būti tikrinami, ar atitinka Dievo Žodžio mokymą. Bažnyčios galva yra Jėzus Kristus. Bažnyčios autoritetas kyla ne iš valstybės ar kitų visuomeninių institucijų, bet iš Dievo. Krikščioniškos valstybės gerbia šiuos principus. Valstybė nevykdo Bažnyčios funkcijų, o Bažnyčia – valstybės. Išlaikomas lygiaverčių asmenų bendradarbiavimas. Evangelikų reformatų bažnytinės teisės ir iš jos kylančios vienybės žemiškuoju arbitru gali būti tik evangelikų reformatų bažnytinės

institucijos, jų kompetentinga vadovybė. Valstybė turi galimybes tai stebėti ir gerbti bažnytinės vyresybės sprendimus. Bažnyčiai taip pat sudarytos sąlygos pažinti valstybės įstatymus, gerbti Konstituciją ir jos pagrindus įgaliojant valstybės vadovybę.

Vienybės atstatymo žingsniai

Lietuvai atgavus Nepriklausomybę evangelikams reformatams susidarė sąlygos atstatyti bažnytinę santvarką ir administravimą. Nuo 1988-ųjų vėl, po penkiasdešimties metų pertraukos, pradėjo veikti Sinodas. Savaimė suprantama, kad atstatyti bažnytinę tvarką iš karto nebuvo įmanoma. Nes nebuvo kompetentingų dvasininkų ir pasaulietinių vyresniųjų, pakankamai žinančių ir galinčių prižiūrėti, kaip vykdoma bažnytinė teisė. Taip pat nebuvo suformuota pagal bažnytinės teisės principus Bažnytinė administracinė struktūra. Todėl išliko palankios sąlygos administracinei suirutei, tolimesnei konfliktų generacijai.

Konfliktai Bažnyčioje prasidėjo apie 1980 metus, kuomet dėl senatvės nusilpo paskutinis prieškarų pašventintas ir išrinktas vyresniuolu kunigas Povilas Jašinskas. Jam mirus, nebebuvo įmanoma be kunigo sudaryti kompetentingą bažnyčios vadovybę. Manytina, jog tam taip pat labai trukdė ateistinė sovietinės Lietuvos valdžia.

Nuo pat pirmojo, Sąjūdžio sąlygomis įvykusio Sinodo Biržuose buvo ieškoma susidariusios situacijos sprendimo.

Sinodo reikalavimai

Pirmoji Bažnyčios užduotis buvo parengti kompetentingus asmenis Bažnyčios mokymui bei administravimui, tai yra, įvykdyti konkretų 1929 metų Sinodo reikalavimą (Kan.V-1929 §9): *Diakonu ir kunigu gali būti tiksliai baigęs teologijos fakultetą Lietuvos arba užsienio universitete ir išlaikęs patikrinamuosius egzaminus Kolegijoje. Tame pačiame bažnytinės teisės akte rašoma: Kolegiją (Konsistoriją) sudaro Prezidentas, renkamas iš kuratorių tarpo, vice-prezidentas, vyr. superintendantas ir šeši nariai, kurių skaičiuje turi būti trys kunigai [...] ir trys pasaulietiniai nariai (...)* (Kan.V-1929, §7). Sinoduose pristatyti kandidatai teologinėms

studijoms, išrūpintos stipendijos studijoms užsienyje, nes iki 1994 metų, kuomet Klaipėdoje buvo atidarytas evangeliškos teologijos centras, tokių studijų Lietuvoje nebuvo.

Nuo Sinodų atkūrimo pradžios buvo siekiama išrinkti ir įgalinti tarpšinodinę instituciją – Konsistoriją (nuo 1993 m. – Kolegija, o nuo 2002 m. vėl – Konsistorija), nors ir neįvykdant visų bažnytinės teisės normų (nebuvo įvykdytas reikalavimas dėl keturių Kolegijos narių dvasininkų). Tokia tarpšinodinė institucija neturėjo reikiamo autoriteto bei kompetencijos. Siekiant kuo didesnio pasitikėjimo Kolegijos prezidentais rinkti buvusių gerbiamų kunigų vaikai (kun. P. Jašinsko sūnus Algimantas Jašinskas, kunigo Mykolo Franko sūnus Kostas Frankas). Deja, tas žingsnis nebuvo labai veiksmingas. Iš Kolegijos pasitraukus dvasininkų vaikams ir formuojant naują vadovybę ypač aktyvus buvo už bažnytinį turtą atsakingas Algimantas Kvedaravičius, telkęs nekilnojamojo turto disponavimu suinteresuotus asmenis. Šlyjant Konsistorijos/Kolegijos autoritetui 1995 metų gruodžio 26 d. įregistruotas ją atstovaujantis juridinis asmuo: Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios Sinodo kolegija (toliau – LERBSK). 1998 m. sausio 26 d. LERBSK, kaip reformatų tradicinę religinę bendriją atstovaujantis asmuo, buvo perregistruotas. Juridinio asmens dokumentai pateko į A. Kvedaravičiaus rankas.

Biržuose, per Jonines

1995 metais Vilniaus ev. ref. parapijai sugrąžintas Vilniaus ev. ref. parapijos nekilnojamasis turtas buvo perregistruotas LERBSK vardu. Netrukus buvo įkurta keturių asmenų (kaip dalininkų) įmonė *Choralas*, ėmusi administruoti bažnytinį turtą, iš jo gauti pajamas. Būtent nuo šio laikotarpio nebesilaikyta bažnytinėje teisėje nustatytų esminių reikalavimų dėl Sinodo suvažiavimo vietos ir laiko (kan. XVII-1930 ir kan. VIII-1930): *Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas susirenka Biržuose Joninių laikotarpiu*. Sulaužyta Sinodų šaukimo tvarka – Sinodai nebesirinko Biržuose: 1995 metais – Papilyje, 1996 metais – Kėdainiuose. Į posėdžius įleidžiami tik LERBSK palankūs asmenys. 1997–1998 metais tokie susirinkimai vyko Kelmėje, 1999 metais vėl

Papilyje. 2000–aisiais suvažiavimas neįvyko. Sinodas, kaip aukščiausia bažnytinė institucija, praktiškai nustojo veikęs. Vyko tik jo veiklos imitacija. Bažnyčios vidaus konflikte jau veikė valstybės argumentai: Bažnyčios vadovu skelbėsi juridinio asmens pažymėjimą ir antspaūdą turintis fizinis asmuo A. Kvedaravičius, nors oficialiai Kolegijos prezidentu pristatomas Rimantas Jankūnas.

Vietoj dokumentų naujas konfliktas

2001 metais per Jonines Biržuose įvyko Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas, išrinkęs Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios Sinodo Kolegiją (Kolegijos prezidentu išrinktas Vytautas Vegys). Deja, A. Kvedaravičius, užuot grąžinęs juridinio asmens dokumentus teisėtai Bažnyčios vadovybei, po mėnesio Kaune suorganizuoja suvažiavimą ir jau kartu su jame „išrinktu“ Kolegijos prezidentu Konstantu Reinotu, valstybės institucijoms pateikia juridinio asmens dokumentus, prisistato teisėtai Reformatų bažnyčios atstovais. Valstybės institucijos įtraukiamos į bažnytinį konfliktą – joms pateikiami ne Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo priimti bažnytinės teisės dokumentai, bet jų imitacijos. Po kurio laiko kilus teisiniams procesams K. Reinotas įsitikina, kad yra tik statytinis, nesitaiksto su tuo ir ima bendradarbiauti su Biržuose Sinode išrinkta Kolegija. Tarp K. Reinoto ir A. Kvedaravičiaus kyla konfliktas, K. Reinotas paskelbiamas pašalintu iš „kolegijos“. Apie tai valstybinėms institucijoms pateikiamas LERBSK juridinio asmens antspaudu patvirtintas dokumentas.

2000 metais formaliai pasibaigė juridinio asmens dokumentus turinčios LERBSK kadencija. Tuo pačiu metu veikė ir 1997 metais per Jonines Biržuose sušaukto Nepaprastojo Sinodo išrinkta Kolegija (prezidentas P. Zablockas, vienintelis dar iki sovietmečio Sinode išrinktas ir likęs kuratorius), atstovaujanti Lietuvos evangelikų reformatų absoliučiai daugumai, tačiau ji neatliko teisinių veiksmų (nebuvo juridiškai sutvarkyti bažnytiniai juridinio asmens dokumentai). Tuo tarpu LERBSK nepateikė jokių finansinių ataskaitų nei Bažnyčiai, nei evangelikams reformatams užsienyje ir visiškai prarado jų pasitikėjimą. Priminsime, kad LERBSK palaikė aktyvius ryšius su Pasaulio reformuotų bažnyčių

aljanso (angl. WARC, nuo 2010 m. – WCRC) narėmis: Amerikos presbiterionų bažnyčia Teksase; Lietuvių evangelikų reformatų Kolegija Čikagoje ir Lipės krašto evangelikų bažnyčia Vokietijoje, taip pat su WARC atstovybe Ženevoje. Iš jų nuo Nepriklausomybės atkūrimo gavo materialią ir dvasinę paramą. 1998–1999 metais Bažnyčioje pradėjo tarnauti pirmieji Sinodų rekomenduoti ir stipendijomis remti dvasininkai: Rimas Mikalauskas (ordinuotas dvasininku 1998 m.) ir Kęstutis Daugirdas (ordinuotas 1999 m.) Kėdainiuose. Jie, baigę teologijos mokslus užsienyje, buvo remiami viešai ir visų – tiek LERBSK Vilniuje, tiek Nepaprastojo Sinodo kolegijos Biržuose. Jau minėta, kad 2000–aisiais neįvyko eilinis Sinodo suvažiavimas. Tai buvo labai rimtas bažnytinės teisės pažeidimas (eiliniai Sinodų suvažiavimai turi vykti bent kartą per metus).

2001 m. Sinodas

2000 metų pabaigoje kun. R. Mikalauskas ir diak. K. Daugirdas, kuriuos palaikė Biržuose tarnavęs, 1981 m. ordinuotas kunigas Petras Čepas, pradėjo parengiamuosius eilinio 2001 metų Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo suvažiavimo darbus. Parapijose organizuoti delegatų rinkimai, įtemptos derybos vyko su Nepaprastąja Kolegija Biržuose, kuri paskelbė stabdanti savo veiklą ir pripažįstanti bažnytinės teisės reikalavimą intersinodinę Bažnyčios instituciją išrinkti eiliniame 2001 metų Sinodo suvažiavime. Visi Bažnyčios užsienio partneriai ir WARC buvo pakviesti į 2001 metų Sinodą Biržuose.

Dalis LERBSK, t. y., prezidentas Rimantas Jankūnas, Algimantas Kvedaravičius, Robertas Jakubėnas ėmė priešintis bažnytinės teisės reikalavimui į eilinį Sinodą susirinkti nustatytu laiku ir nustatytoje vietoje – Biržuose per Jonines, teigdami, jog tuo metu jiems suplanuotos išvykos į užsienį. Dvasininkai pakvietė LERBSK prie derybų stalo. Derybos, kurioms tarpininkavo Amerikos lietuvių evangelikų reformatų kuratorė Dalė Bobelienė, vyko du kartus. Pirmame susitikime, kuris įvyko 2001 metų balandžio 6 d., Sinodo suvažiavimo oponentai teigė, kad jie, kaip Kolegijos nariai, nežinoję tokių bažnytinės teisės reikalavimų (į eilinį Sinodą rinktis nustatytu laiku ir nustatytoje vietoje

– Biržuose per Jonines), tad suplanavę tuo metu keliones. Antrame susitikime 2001 metų gegužės 17 d. LERBSK atstovai nutraukė derybas ir pasišalino. 2001 metų birželio 9 dieną priešsinodinėje sesijoje Biržuose dalyvavo LERBSK prezidentas R. Jankūnas, kuris Kauno parapijoje buvo išrinktas delegatu į Sinodą Biržuose. Šioje sesijoje jis išreiškė abejones dėl Sinodo suvažiavimo.

2001 m. birželio 22 d. į Lietuvą atvyko oficialus įgaliotas WARC atstovas, bažnytinės teisės daktaras Herbert Ehnes. Prieš išvykdamas iš Vilniaus į Biržus jis pageidavo susitikti su LERBSK atstovais. Toks susitikimas įvyko Kaune. Jame, be minėto dr. H. Ehnes ir Lietuvos evangelikų reformatų dvasininkų, dalyvavo į Sinodą atvykę svečiai iš Švedijos bei Lenkijos, taip pat LERBSK prezidentas R. Jankūnas ir kunigas-diakonas Algimantas Kvedaravičius. Pastarieji sakė, kad neprivalo dalyvauti Sinode Biržuose, taip pat nepatvirtino, ar atvyks į Sinodo suvažiavimą.

2001 m. birželio 23 d. eilinio Sinodo suvažiavimą atidarė vyriausias Lietuvos evangelikų reformatų dvasininkas kun. Petras Čepas. Sinode dalyvavo 7-iose Lietuvos evangelikų reformatų parapijose išrinkti delegatai (niekas neatstovavo Papilio, Panevėžio, Kauno parapijoms), taip pat visi dvasininkai (išskyrus kunigą-diakoną A. Kvedaravičių ir kunigą-diakoną Julijų Norvilą) bei vienintelis išlikęs Sinodo kuratorius Petras Zablockas, išrinktas dar 1943 metais Sinode Biržuose.

2001 m. birželio 23 d. Sinode buvo išrinkta Kolegija. Sinodo suvažiavimą bei naujai išrinktąją Kolegiją pripažino visi be išimties aukščiau paminėti užsienio partneriai.

Deja, visiška Bažnyčios konsolidacija nepavyko, nes nedalyvavo trijų parapijų atstovai, nebuvo dviejų dvasininkų, taip pat naujai išrinktai Kolegijai nebuvo perduotas LERBSK juridinio asmens pažymėjimas.

Teisėta registracija

Sinodas išrinktąją Kolegiją įgaliojo paskelbti, kad iki tol veikusi LERBSK neteko galios, ir atsiimti iš jos Kolegijos rekvizitus. Nuvykus į Vilnių jų atsiimti, R. Jankūnas neatvyko, o kun.-diak. A. Kvedaravičius dokumentų neperdavė, atsisakė pasirašyti ant susitikimo akto.

Susirinkusiems A. Kvedaravičius pranešė apie rengiamą „Sinodo suvažiavimą Kaune liepos mėnesį“. Išrinktoji Kolegija per įstatymo nustatytą terminą nesikreipė į Administracinę teisumą dėl juridinio asmens pažymėjimo atgavimo, nes tikėtasi šį klausimą taikiai išspręsti, taip pat laikytasi bažnytinės nuostatos su tikėjimo broliais pasaulietiniuose teismuose nesibylinėti. Buvo bandoma neišviešinti vidinio Bažnyčios konflikto ir nepakenkti dar galimai geranoriškai Bažnyčios konsolidacijai.

2001–2002 metais išrinktoji Kolegija veikė labai sudėtingomis sąlygomis, nebuvo atgauti juridinių asmenų dokumentai. Tai labai varžė Bažnyčios veiklą ir jos konsolidacijos procesą. 2002 m. eiliniame bei neeiliniame Sinodo suvažiavimuose buvo nutarta pritarti parapijų iniciatyvai ir, vadovaujantis įstatymais, per Teisingumo ministeriją įforminti Bažnyčios juridinį asmenį Registrų centre. Taip buvo įformintas Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios – *Unitas Lithuaniae* – Sinodas. A. Kvedaravičius šį faktą ginčijo teismuose, kol galų gale 2004 metų gegužės 20 d. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis teismas priėmė galutinę ir neginčijamą nutartį, kad tradicinės religinės bendrijos – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios – *Unitas Lithuaniae* – Sinodas – registracija yra teisėta.

Parapijų bylos

Lietuvos evangelikų reformatų parapijų juridiniai asmenys buvo registruoti Teisingumo ministerijoje. A. Kvedaravičius, pasinaudojęs įstatymų spraga, 1998 m. spalio 22 dieną be parapijų atstovų žinios perėmė visų parapijų juridinių asmenų pažymėjimus. 2001 metų pabaigoje prasidėjo varginantis parapijų juridinių asmens pažymėjimų susigrąžinimo teismų maratonas. Pirmoji svarbius dokumentus atgavo Kėdainių evangelikų reformatų parapija, vėliau – Biržų, Nemunėlio Radviliškio, Švobiškio ir kitos parapijos.

2011 metų duomenimis, dauguma parapijų vienaip ar kitaip išreiškė aiškią poziciją dėl jų priklausymo Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios – *Unitas Lithuaniae* – Sinodui, visų pirma, per parapijose išrinktus delegatus į eilinius Lietuvos evangelikų reformatų Sinodų suvažiavimus Biržuose per Jonines.

Iki šiol Sinodų suvažiavimuose nebuvo delegatų iš Kelmės ir Jonavos. Neteko girdėti, kad ten vyktų evangelikų reformatų pamaldos. Salamiesčio parapijoje mirus Jonui Naktiniui, kuris į Sinodus atvykdavo savo iniciatyva, praktiškai liko vos keli neaktyvūs pagyvenę parapijiečiai. Papilio ev. ref. parapijos delegatas dalyvavo Sinode 2009 m., tačiau nebuvo atstovauta visai parapijai. Maldos namai užrakinti, į juos neįleidžiami Sinodo paskirti dvasininkai, tačiau šios parapijos tikintieji gausiai lanko vasaros kapinių šventes, kurias laiko Papilio ev. ref. parapijai Sinodo paskirtas administratorius (kan. VIII-2007). Vilniaus ir Šiaulių ev. ref. parapijų dokumentai pateikti Teisingumo ministerijai. Tas pat artimiausiu metu bus padaryta ir dėl Kauno ev. ref. parapijos.

2006 metais Panevėžio ev. ref. parapija pripažino bažnytinės teisės reikalavimus ir vadovaudamasi jais išsirinko savo parapijos kompetentingą vadovybę – parapijos seniūnų valdybą, parapijos delegatą į Sinodą ir jame dalyvavo visomis teisėmis. Nuo 2007 metų parapija turi administratorių. Šiuo metu ją administruoja kun. Raimondas Stankevičius). Nuo 2010 m. Panevėžio ev. ref. parapijos atstovas yra Sinode išrinktas Lietuvos ev. ref. Konsistorijos nariu.

Išnaudojamos visos galimybės

Bažnyčia toliau vykdo dvasinę misiją, per kurią vyksta Bažnyčios konsolidacijos procesas. Toliau dirbama išnaudojant teises galimybes atstatyti teisingumą ir perduoti teisėtai išrinktoms parapijų vadovybėms juridinius pažymėjimus.

Rengiami dvasininkai ir įvykdyta dvasininkų išlaikymo reforma, kaupiamas jų pensijų fondas, vyksta bažnytinės teisės mokymai, atstatytas, papildytas bažnytinės teisės normų rinkinys, susijęs su parapijų savivalda, aukščiausia Bažnyčios vadovybe, jos funkcijomis ir kompetencija, nustatyta rekvizitų saugojimo tvarka, dirba Sinodo revizijos komisija, vyksta reguliarūs Kolegijos (nuo 2003 sugrąžintas Konsistorijos pavadinimas) posėdžiai, Dvasininkų sesijos, Sinodų suvažiavimai, tvarkingai registruojami dokumentai. Taip pat atkuriami materialioji Bažnyčios bazė: remontuojamos bažnyčios, parapijos namai ir klebonijos.

2005 metais Sinode Konsistorijai buvo pavesta sudaryti Vienybės komisiją deryboms su atskilusia nuo Sinodo dalimi. Pirmas šios komisijos susitikimas, įvykęs Kaune, parodė, kad išankstinių sutartų sąlygų nebuvo laikomasi, oponentai atsisakė pasirašyti susitikimo protokolą, taip ir liko nežinoma kokia buvo oponentų derybininkų sudėtis. Neįvykdžius minėtų sąlygų ir A. Kvedaravičiui pradėjus administracinę teisės procesą Kaune dėl Kėdainių parapijos, Konsistorija nutarė sustabdyti Vienybės komisijos veiklą.

2006 metų lapkričio 22 d. raštu gen. superintendentas, su Konsistorijos žinia ir jos palaikomas, kreipėsi į Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios vyskupą Mindaugą Sabutį, prašydamas tarpininkauti dar vienam bandymui ir dar nepanaudotai galimybei sukviesti oponentus į bendras pamaldas. Tikėjomės, kad pamaldos leis sueiti abiejų pusių evangelikams reformatams ir pašalins nepasitikėjimo šaltį, atvers galimybę įsitikinti vienybės siekiu ne tik tarp vadovų, bet ir eilinių parapijiečių, leis iškilusią problemą spręsti dvasinio bendravimo, o ne tik juridiniu keliu. Tai įvardijome kaip galimybę veikti per dvasinį maldos kelią ir patirti paramą iš broliškos ir giminingos Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios. Maldos iniciatyvą sveikino vyskupas M. Sabutis, tačiau į ją iš A. Kvedaravičiaus pusės nebuvo atsiliepta.

Bažnytinė vadovybė svarstė kompromiso galimybes. Prieita prie išvados, kad kompromisui rasti reikia turėti aiškius oponentų interesus. Taip pat reikalinga informacija, kas iš tiesų yra įgaliotas atstovauti konfliktą generuojančius juridinių asmenų LERBSK ir LERB vardu pasisakančius fizinius asmenis. Susipažinus su jais, būtina derinti su bažnytinės teisės normomis, nes neteisėti kompromisai sukuria naujas konfliktines situacijas ar konflikto grupes. Tai konsolidacijai nepasitarnautų. Visi šie bandymai buvo A. Kvedaravičiaus atmesti. Teisingumo ministro Petro Baguškos ir Lietuvos evangelikų liuteronų vyskupo Mindaugo Sabučio tarpininkavimo misijos nepavyko. Iš viso įvyko 7 susitikimai, paskutinius du A. Kvedaravičius ignoravo.

Ilgas kelias į tiesą

Bažnyčios vienybės arba konsolidacijos procesas trunka ilgus metus. Jam skirta daug pastangų. Nuo 1988 metų yra pasiekta matomos pažangos, bet problema dar neišspręsta. Bažnytinei vienybei pasiekti (kaip ir ją suardyti) yra labai reikšminga valstybės išduoti juridinio asmens dokumentai, kuriais remdamasi oponuojanti pusė konfliktą pajėgi išviešinti (teismuose, oficialiose valstybinėse įstaigose, žiniasklaidoje). Be juridinio asmens dokumentų (nors pagal Konstituciją – juridinis asmuo!) parapija ar visa tradicinė religinė bendrija faktiškai nėra „matoma“ valstybinėse institucijose. Per daugiau kaip 20 metų vykstantį Bažnyčios konsolidacijos procesą buvo imtasi konkrečių priemonių: rengiama kompetentinga vadovybė, dvasininkai, atstatyta ir papildyta bažnytinės teisės bazė ir kt. Deja, vis esame įveliami į teismus, taip sukeliant įtampą evangelikų reformatų bendruomenėse ir trikđant dvasininkų darbą.

2011 m. liepos 22 d.

Dubingių bažnyčios maketo perdavimas

Viktorija Liauškaitė

2011 m. birželio 21 d. Radvilų rūmams, Vilniuje, perduotas Dubingių ev. reformatų XVII a. bažnyčios maketas. Renginyje dalyvavo ev. reformatų generalinis superintendentas kun. Tomas Šernas, kun. Raimondas Stankevičius, giedojo Vilniaus evangelikų reformatų choras *Giesmė* (vad. Janina Pamarnackienė).

Kun. Tomas Šernas, dėkodamas visiems, *Vikos Petrikaitės* nuotr. prisidėjusiems prie šio kilnaus darbo, ragino *žiūrėti ne į skausmingą praeitį, bet į ateitį. Gyventi, galvoti apie vaikus ir anūkus.* Nacionalinio dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys pasidžiaugė svarbiu

visai Lietuvai įvykiu ir palinkėjo kitą kartą susitikti ne prie maketo, o realioje ev. reformatų bažnyčioje Dubingiuose.

Dubingių evangelikų reformatų XVII a. bažnyčios maketas sukurtas glaudžiai bendradarbiaujant Dubingių piliakalnio tyrimų komandai, Lietuvos ev. reformatų Bažnyčiai ir Vilniaus statybininkų rengimo centrui. Mokslinės bažnyčios rekonstrukcijos autoriai – prof. Albinas Kuncevičius, doc. Rimvydas Laužikas, Robertas Žilinskas. 2011 metais maketą sukūrė Vladas Butrimas (dalyvavo A. Pipiras, J. Rimkus, K. Kurilavičius).

2003 m. pradėti sistemingi Dubingių piliavietės archeologiniai tyrimai (tyrimų vadovas prof. A. Kuncevičius). Po metų, 2004–aisiais, archeologai atrado kunigaikščių Radvilų palaikus, kurie bendromis antropologų, istorikų, menotyrininkų ir archeologų pastangomis buvo identifikuoti 2004–2007 metais. Tai – vienas didžiausių pastarųjų dešimtmečių Lietuvos archeologinių ir istorinių atradimų.

Per 2006–2007 metus išsamiai ištirta visa buvusiųjų bažnyčių vieta, atlikti antropologiniai, istoriniai, dailėtyriniai su Dubingių piliaviete susijusios medžiagos tyrimai. 2008–2011 metais vyko išsamūs Dubingių piliavietėje esančių rūmų archeologiniai tyrimai.

Nacionalinio dailės muziejaus ir Dubingių tyrimų komandos iniciatyva Nacionalinio dailės muziejaus Radvilų rūmuose sutarta įrengti Dubingių piliavietės archeologinių radinių ekspoziciją. Radinių eksponavimas yra logiška mokslinių tyrimų tąsa – būdas supažindinti visuomenę su mokslinių tyrimų rezultatais.

Dubingių ev. reformatų XVII a. bažnyčios maketas.

Reformatai sodino Radvilų ąžuolyną

Viktorija Liauškaitė

2011 m. balandžio 16 d. Lietuvos reformatai iš Biržų, Panevėžio, Kauno, Vilniaus skubėjo į Dubingius, į Reformatų ąžuolyno sodinimo talką. Tiek visai mažiukai, tiek gerokai patyrę talkininkai, smagiai visą dieną paplušėję, plyną lauką apsodino tūkstančiais medelių.

Dubingiai, žinia, ypač brangi vieta reformatams – čia, Dubingių piliavietėje, evangelikų reformatų bažnyčios teritorijos vietoje, 2009 metais rugsėjo mėnesį perlaidoti faktinių LDK valdovų – reformatų Mikalojaus Radvilos Rudojo ir Mikalojaus Radvilos Juodojo bei dar šešių šios giminės atstovų palaikai. Todėl visi džiugiai pritarė dar 2010 metų rudenį iškeltai Danguolės Juršienės minčiai pasodinti Radvilų ąžuolyną.

Į medelių sodinimo talką važiavo net 11 ekipažų – daugiau negu pusšimtis gerai nusiteikusių žmonių. Prie Asvejos regioninio parko lankytojų centro juos pasitiko miškininkai. Už kelių kilometrų, Joniškio seniūnijoje, Merkio kaime, prieš talkininkų akis atsivėrė kelių hektarų tuščias laukas.

Danguolė Juršienė
– Radvilų ąžuolyno
idėjos autorė

Prieš prasidedant didžiajai talkai, D. Juršienė palinkėjo sėkmingo darbo bei priminė, jog be miškininkų pagalbos reformatų ryžtas ir būtų likęs neįgyvendinta svajone. Asvejos regioninio parko direktorius Rimantas Glambokas pasidžiaugė, kad greitai nebeliks dar vieno plyno lauko. *Džiugu, jog ateičiai ir anūkams paliksime savo rankomis sodintą didingą ąžuolyną*, – sakė jis. Į darbą geru žodžiu išlydėjo VĮ Utenos miškų urėdijos miškų urėdas Stasys Kvedaras, jo pavaduotojas Valentinas Merkys, Dubingių girininkijos girininkas Rimantas Zaremba.

Pastarasis pasakojo apie Ažuolynų atkūrimo valstybiniuose miškuose programą (ši programa, patvirtinta prieš šešerius metus, apima 16 metų (2006–2021 m.) laikotarpį. Jos tikslas – padidinti ažuolynų plotus nuo 1,9 proc. iki 2,4 proc., miškų urėdijų valdomose plotuose pasodinant 10 283 ha naujų ažuolynų. – *Aut.*). R. Zaremba pranešė, kad per dieną teks pasodinti 3700 ažuoliukų ir 1300 eglaičių.

Po sveikinimo kalbų sekė trumpa specialistų konsultacija, miškininkai mokė, kaip teisingai sodinti. Ir užvirė darbas. Vieni nešiojo sodinukus, antri kasė duobutes, tretį sodino ir kalė kuolelius. Miškininkai mielai patarė, padėjo, nuoširdžiai rūpinosi, kad neįgudusios talkininkų rankos teisingai sodintų medžius. Sparčiai besidarbuojant pradėjo sekti jėgos, bet ne ryžtas baigti pradėtą darbą iki galo. Nuo kalniuko, kur R. Zaremba buvo įkūręs kilnojamąją virtuvę, vėjas į lauką atnešdavo svajonių patiekalo kvapą, kuris suteikė peno įvairiems pamąstymams. Moterys manė, kad didžiajame puode matyt burbuliuoja sriuba, vyrai kažkodėl galvojo apie bulves su lupenomis... O girininkas Rimantas visus maloniai nustebino ypatingo recepto grikių koše.

Pasodinę penkis tūkstančius medelių visi draugiškai įsiamžino bendroje nuotraukoje, kurioje matyti ir tris šimtmečius skaičiuojantis ažuolas, ir ką tik apsodintas laukas. Reformatai dėkojo miškininkams už pagalbą įgyvendinant gražią idėją ir džiaugėsi, kad nuo šiol galės aplankyti ne tik Dubingių piliavietę, bet ir Radvilų ažuolyną!

**Lietuvos evangelikų
reformatų konsistorijos
Prezidentas kuratorius
dr. Mykolas Mikalajūnas ir
Vilniaus reformatų choro
Giesmė pirmininkė, kuratorė
dr. Renata Bareikienė**

**kun. Rimas Mikalauskas ir
Rokas Gluskinas atokvėpio minutę
turėjo apie ką pakalbėti**

**Panevėžio parapijos pirmininkas
Petras Romualdas Puodžiūnas ir
pirmininko pavaduotoja
Sigita Audickienė**

Čia bus Radvilų giria! Aurelijos Arlauskienės nuotraukos

Užmegzti nauji kontaktai

2011 m. gegužės 2 d. Vilniaus mokytojų namuose įvyko Vokietijos Rūro srities Bad Laasphe miesto delegacijos ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios generalinio superintendenteo kun. Tomo Šerno, kun. Raimondo Stankevičiaus susitikimas. Svečiai domėjosi Lietuvos ev. reformatų bendruomenės istorija, dabartiniais džiaugsmais ir rūpesčiais. Delegacijos vadovė, reformatų kunigė Gisela Ingrid Weissinger sakė: *Mes jau daugelį metų taip keliaujame ir susipažįstame su įvairių šalių tikinčiaisiais. Labai svarbu išeiti iš savo kiemo ir susitikti su naujais žmonėmis bei kitomis kultūromis. Taip plėsdami savo akiratį mes turtiname save. Dėkoju už galimybę susipažinti su Lietuvos ev. reformatų bendruomene. Tikiuosi, jog mūsų bendradarbiavimas tęsis ir ateityje.*

Vokietijos delegacija susitiko su Reformatų bažnyčios atstovais.

Viktorijos Liauškaitės nuotr.

Atkreipė dėmesį į holokausto nusizengimus Dievui

2011 m. rugpjūčio pabaigoje Biržų evangelikų reformatų parapijoje viešėjo grupė svečių iš Lipės krašto (Vokietija) Vestfalijos bažnytinės apskrities, kur tikinčiųjų daugumą sudaro evangelikai reformatai. Daugiau nei dvidešimties žmonių delegacija priklauso krikščionių – žydų bendrijai. Ankstesnės viešnagės metu sužinoję, jog Biržuose yra karaimų-žydų kapinės, bendrijos nariai nutarė galintys jas padėti tvarkyti, taip atkreipdami visuomenės dėmesį į holokausto nusizengimus Dievui. Prie

vokiečių grupės prisijungė ne tik pulkelis vietos evangelikų reformatų, bet ir būrys Biržų *Aušros* vidurinės mokyklos devintokų bei kai kurie jų mokytojai.

Svečiai iš Vokietijos gieda Biržų bažnyčioje.
Grazinos Dagtės nuotr.

Svečiosi švedai

2011 m. rugsėjo mėn. Vilniuje viešėjo grupė svečių iš Švedijos misijos *Sandoros* bažnyčios Vaxjo parapijos. Juos atlydėjo Ona Gurvičienė, kuri jau 20 metų gyvena Švedijoje, tačiau nepamiršo nei gimtosios kalbos, nei tikėjimo brolių bei sesių čia, Lietuvoje. Svečiai su parapijiete Viktorija Liauškaite grožėjosi Vilniaus senamiesčio panorama, iš Šv. Jonų bažnyčios varpinės atsivėrusiais įstabiais sostinės vaizdais. Vėliau visi kartu aplankė Šv. Petro ir Povilo bažnyčią. Vėliau kun. R. Stankevičius švedų delegaciją atlydėjo į susitikimą su Vilniaus reformatų parapijos atstovėmis: Kristina Šernaite, Danguole Juršiene, Donata Indriūnaite, Renata Bareikiene, parapijos jaunimo atstove Donalda Sinkute.

Svečiai pasakojo apie parapijoje organizuojamus maldos pusryčius, moterų pasisėdėjimus su žymiomis šalies moterimis, darbą su atskiromis socialinėmis grupėmis: su neigaliais, imigrantais, vaikais ir jaunimu, bei vyresnio amžiaus žmonėmis. Jų bažnyčioje už kiekvieną mažytę misiją atsakingi savanoriai.

Šiltai pabendraavę, pasikeitę simbolinėmis dovanėlėmis bei išreiškę viltį svečiams iš Švedijos atsakyti tokiu pat draugišku vizitu, svečiai išlydėti į Biržus, kur susipažinę su istoriniais ir gamtos paminklais, bendravo su Biržų parapijos dvasininkais kun. Rimu Mikalausku, kun. Sigita Švambariene bei *Vaiko užuovėjos* direktore Daiva Janoniene. Sekmadienio rytą svečiai drauge su parapija ir *Vaiko užuovėjos* darbuotojų

kolektyvu ir auklėtiniais dalyvavo pamaldose, kur svečių vardu sveikinimo žodį parapijai tarė mums visiems gerai pažįstamas Švedijos misijos *Sandoros* bažnyčios *Vaxjo* parapijos narys

A. Sjoberg. Po pamaldų **Švedų viešnagė Lietuvoje.** *Viktorijos Liauškaitės* nuotr. Biržų parapijos atstovai, *Vaiko užuovėjos* auklėtiniai ir darbuotojai bendravo parapijos namų salėje, kur laukė vaišės. Joms pinigų suaukojo *Vaxjo* parapija, kuri *Vaiko užuovėjai* skiria ypatingą dėmesį. Ne kartą moraliai ir materialiai parėmę švedai ir šikart, po vaišių, į vaikų namus nuskubėjo su dovanomis.

www.ref.lt

Paminėta Reformacijos diena

Lapkričio pradžioje Mokslų akademijoje vyko Reformacijos diena skirtas renginys, kuriame dalyvavo Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos pirmininkas prof. hab. dr. Sigitas Kregždė, giedojo Vilniaus reformatų choras *Giesmė*, gausus vilniečių bei miesto svečių būrys.

Renginyje pristatyta 2009 m. išleista mokslinė monografija *Iš Radvilų giminės istorijos: Dubingių kunigaikštystė 1547–1808 m.* Leidinio autoriai – doc. dr. Deimantas Karvelis ir prof. habil. dr. Raimonda Ragauskienė noriai pasidalijo monografijos įdomybėmis.

Jau 15 metų kartu su kolega Deimantu Karveliu domimės Radvilų giminės istorija. 2005 m. pradėti archeologiniai tyrimai Dubingiuose paskatino mus imtis rašyti knygą apie didikus Radvilas. Monografijos tiražas labai greitai parduotas ir galvojama jį pakartoti, – sakė R. Ragauskienė.

D. Karvelis kalbėjo, kad knyga gimė renkant informaciją apie Radvilas Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos ir kitų šalių archyvuose. *Čia įdėta ne viskas, ką mums pavyko rasti. Manau tai yra puiki galimybė*

išleisti papildytą monografiją. Ir tai turėtų prisidėti prie Radviliados, prie kunigaikščių Radvilų vardo garsinimo, – sakė mokslininkas.

Istorikas, kaip visuomet, išliko įdomus ir vakaro svečiams pažėrė istorinių žinių apie Radvilas. *Tai buvo viena įtakingiausių ir turtingiausių didikų giminų Lietuvoje iki pat 18 a. pradžios. Dubingiuose jie turėjo vieną iš 10 tūkst. turimų valdų Lietuvoje ir kitose valstybėse. Todėl yra sakoma, kad Radvilų dvaruose niekada nenusileisdavo Saulė. Radvilos įsikūrė Dubingiuos greičiausias dėl to, kad Dubingiai – arti sostinės Vilniaus, patogioje strateginėje vietoje, apsupti gražių bei derlingų žemių. Bėgant laikui nelikus vyriškosios giminės atstovų 18 a. pradžioje šios valdos perėjo grafų Tiškevičių žinion, – sakė D. Karvelis.*

Ref. metų inf.

Vilties festivalis – didžiausias evangelinis renginys per visą Lietuvos istoriją

2011 metų spalio 29–30 d. Vilniuje, *Siemens* arenoje vyko Vilties festivalio renginiai, kuriuose apsilankė daugiau kaip 28 tūkst. žmonių. Organizuojant šį ypatingą renginį susibūrė 247-ios skirtingų Lietuvos denominacijų bendruomenės ir per 3 tūkst. savanorių, bendradarbiaudami su Billy Grahamo evangelistine asociacija (JAV). Vilties Festivalio tikslas – pasidalyti istorinėmis krikščioniškais vertybėmis grįsta vilties žinia su įvairaus amžiaus, tautybės, tikėjimo, socialinės padėties ir politinių pažiūrų Lietuvos žmonėmis, rengiant geros valios akcijas ir viešus koncertus.

Festivalio svečiai buvo sužavėti profesionalia aukšto lygio renginių programa ir organizavimu. Festivalio muzikinėje programoje dalyvavo žinomi Lietuvos ir užsienio džiaz, operos bei kitų muzikinių žanrų atlikėjai.

Franklinas Grahamas kalbėjo apie viltį, kurią teikia krikščioniškas tikėjimas. Franklinas Grahamas yra Billy Grahamo evangelistinės asociacijos prezidentas ir tarptautinės humanitarinės organizacijos *Samariečio krepšys* (Samaritan“s Purse) vadovas. *Tikrąją, amžinąją viltį žmogus įgyja tik tuomet, kai širdimi atsigręžia į savo gelbėtoją Jėzų Kristų.*

Mums didelė garbė pamokslauti šiame evangelizaciniame festivalyje kartu su Lietuvos evangelinėmis bendruomenėmis bei skelbti Jėzaus Kristaus Gerąją žinią, – tvirtino Franklinas Grahamas, kreipdamasis į Vilties festivalyje susirinkusią tūkstantinę minią.

Festivalio valdybos pirmininkas, Krikščionių bendrijos *Tikėjimo žodis* vyr. pastorius dr. Giedrius Saulytis ir festivalio valdybos narys, Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos viceministras Vytautas Umbrasas Franklinui Grahamui kaip padėkos dovaną įteikė dvi jo tėvo, Billy Grahamo, knygas, kurios sovietiniais laikais Lietuvoje pogrindyje buvo išverstos į lietuvių kalbą ir slapta išleistos.

Viešėdamas Lietuvoje Franklinas Grahamas susitiko su Lietuvos bažnyčių vadovais, sakė vieną iš pagrindinių kalbų per Nacionalinius maldos pusryčius, kurie vyko Seime spalio 28 d.

Vilties festivalį Lietuvoje organizavo valdyba, kuriai vadovavo dr. Giedrius Saulytis, Krikščionių bendrijos *Tikėjimo žodis* vyr. pastorius. Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios generalinis superintendentas kun. Tomas Šernas, kuriam buvo patikėtos valdybos vicepirmininko pareigos, kreipdamasis į sausakimšą salę, savo kalbą pradėjo *Šventojo Rašto* žodžiais: *Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti, ir Aš jus atgaivinsiu. Imkite ant savęs mano jungą ir mokykitės iš manęs, nes Aš*

Vilties festivalis Siemens arenoje.
www.ref.lt nuotr.

romus ir nuolankios širdies, ir jūs rasite savo sieloms atgaivą. Nes mano jungas švelnus ir mano našta lengva (Mt 11,28-30) Meldžiame: sustiprink silpnuosius, vargstančius ir paguosk prislėgtuosius, Viešpatie, meldžiame, leisk mums būti Tavo mokiniais, laimink ir vienyk mūsų Bažnyčias, vienyk mus savo Šventu Žodžiu ir Šventa Dvasia. Meldžiame: Tegu visų mūsų krikščioniška mokinystė, kaip ir mūsų Bažnyčių bendrystė pasaulio akivaizdoje tebūna nuolanki ir romi, kaip kad Viešpats Jėzus Kristus mus moko, kad netyčia, kasdienos reikaluose, liūdesyje ar džiaugsmu, neatmestume savo pačių vilties, savo pačių dalies, kuri yra Kristuje.

Lietuvos reformatai dalyvavo visuose festivalio renginiuose. Festivalio savanoriai reformatai pasidalijo mintimis apie tarnystę festivalio metu, apie įspūdžius ir išgyvenimus:

Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Nojus: *Generalinės repeticijos metu labai pavargau, labiau nei per futbolo treniruotes. Net padai ėmė degti... Šventės pradžioje „žiauriai“ jaudinausi ir bijojau, kad galiu nerasti savo vietos ant scenos. Reikėjo ne tik giedoti, tačiau ir mojuoti rankomis, šokinėti ir dar daug judesių visiems vienodai atlikti. Labiausiai patiko vaidinimas, klounai, na ir „Samariečio“ dovanėlė.*

* * *

Danos Buimickaitės nuotr.

Viktorija: *Pirmą kartą gyvenime teko dalyvauti tokiam renginyje. Drįsčiau pasakyti, jog dalyvavau ne iš sportiško azarto, o iš vidinės būtinybės. Pasirengimas šiam renginiui truko beveik metus, prie jo prisidėjo daug savanorių ir įvairių bažnytinių konfesijų tikintieji, tarp jų ir mes, reformatai. Išklausiusi parengiamąjį kursą turėjau galimybę būti sielovadininke. Atėjus renginio dienai pradėjau abejoti, ar sugebėsiu, ar padarysiu viską, ko iš manęs tikisi Jis, Aukščiausiasis?.. Tačiau mano dvejonės išsisklaidė, kai išvydau minias einančiųjų į areną ir kupinus vilties susirinkusiųjų veidus.*

Jausmo, kurį patyriau per dvi Vilties festivalio dienas, neįmanoma nusakyti. Lyg gertum šaltinio vandenį po klajonės dykumoje... Reformatų savanorių renginyje buvo menka saujelė: kun. Raimondas Stankevičius

(vyr. sielovadininkas) ir mes, Vida Cupreva, Donaldal Sinkutė ir aš. Lyg tyčia pamiršom visi nusifotografuoti atminčiai. Bet nepamiršom kasdien ir visiems skleisti Viltį.

* * *

Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Vida: Tos dvi festivalio dienos, kada skambėjo muzika ir žodžiai, skirti Dievui šlovininti, buvo pastiprinimas tikėjime ir malonumas ausiai. Iki festivalio nežinojau, kaip prieiti prie nepažįstamo žmogaus ir pasakyti, kad malda suteikia viltį, stiprybę visuose sunkiuose dalykuose, o džiaugsmo gali padėkoti ir pasidžiaugti.

Labai jaudinausi, nes maniau nepavyks. Pavyko. Gausybė žmonių užpildė visą Siemens arenos salę. Jie išgirdo, kad be pinigų ir turtų, bet priėmus tikėjimą, kad Jėzus Kristus mirė už mūsų nuodėmes, galima turėti viltį ir būti stipriems. Išpūdingai nuskambėjo ev. reformatų superintendente kunigo Tomo Šerno malda, šlovinanti Viešpatį, pakvietusi visus būti romiems, taikiems ir turėti viltį gyvenime. Išiminė Franklino Grahamo kalba, kurios pagrindinė mintis – Dievas kviečia ir myli kiekvieną. Tik reikia tikėti, pasitikėti ir sekti Juo.

* * *

Dovaldės Butėnaitės nuotr.

Donaldal: Vilties festivalyje smagu buvo pajauti ekumeninę bendrystę po vienu stogu – arena buvo sausakimša, minios siūbavo krikščioniškos muzikos ritmais. Labai patiko brolių latvių krikščioniško roko grupė Vėstniecība (liet. Ambasada), kuri vieną giesmę sugiedojo lietuviškai! Džiugu buvo renginyje sutikti savo Bažnyčios narius, norėjosi, kad kuo daugiau mūsų čia būtų.

Vilniaus ev. reformatų parapijoje

Sausio 9 d. Sekmadienio popietę Vilniuje, po jaunimo pamaldų, parapijiečiai rinkosi į *Kalėdų žvaigždės* vakaronę. Vaikai, jų tėveliai, seneliai ir kiti artimieji bei draugai klausėsi istorijos apie Tris išminčius iš Rytų, aplankiusius Jėzų. Neilgai trukus susirinkusieji ir patys buvo išminčių aplankyti, su kuriais kartu rungėsi estafetėje, žaidė žaidimus, giedojo, vaišinosi suneštais gardėšiais. Kartu su išminčiais pasidaliję į dvi – *Zuikių puikių* bei *Kašparo* – komandas visi rungėsi viktorinoje ir atsakinėjo į klausimus, į kuriuos atsakymus galėjo žinoti tie, kurie buvo skaitę *Bibliją*.

Kovo 4 d. kartu su viso pasaulio moterimis vilnietės liuteronų bažnyčioje šventė Pasaulinę moterų maldos dieną. Pamaldų tvarką ir temą pagal *Morkaus evangelijos* 6 skyriaus 30-44 eilutes pasiūlė Čilės moterys. Pasirinkta kasdienės duonos tema – svarbi viso pasaulio žmonėms.

Kovo 7 d. Mokytojų namų svetainėje įvyko Vilniaus ev. reformatų parapijos sesija. Kaip ir dera, sesija pradėta kun. Raimondo Stankevičiaus Dievo Žodžiu iš *1 Kor* 14,26-30 ir malda. Sesijai vadovauti buvo išrinkti: pirmininkaujantis kurt. dr. Mykolas Mikalajūnas ir sekretorė Renata Liekienė. Seniūnų tarybos pirmininkė Vida Cupreva pateikė metinę parapijos veiklos ataskaitą, išvardydama per metus atliktus darbus, malonius ir įsimintinus įvykius, išvykas, finansinę padėtį. Už dvasinį parapijos gyvenimą atsakingas parapijos klebonas kun. Tomas Šernas prieš sesiją sunegalavo, tad ataskaitą perskaitė kun. R. Stankevičius. Išrinkti delegatai į 2011 metų LERB Sinodą: Evaldas Tamariūnas, Vida Cupreva, kandidatai: Dalija Gudliauskiene, Šarūnas Liekis.

Balandžio 3 d. Vilniuje vėl reformatų pamaldose dominavo jaunimas: skaitė *Šventąjį Raštą*, giesmeles užvesdavo Vilgailė Striužaitė ir jos draugė iš Švenčionėlių Daina Bartusevičiūtė, pritariant gitarai. Joms padėjo jaunieji reformatai, mėgino pritarti ir senjorai. Itin maloniai skambėjo pačios Vilgailės išjaustos ir sukomponuotos giesmės.

Balandžio 16 d. prie Dubingių – vienos svarbiausių XVI–XVII a. kunigaikščių Radvilų rezidencijų – šiais 2011 Tarptautiniais miškų metais Vilniaus, Biržų, Kauno, Panevėžio reformatai, pakviesti Utenos

miškų urėdijos Dubingių girininkijos, pasodino Ažuolyną, skirtą LDK kunigaikščių Radvilų atminimui.

Motinos diena Lietuvoje tradiciškai švenčiama pirmą gegužės sekmadienį, todėl Vilniaus ev. reformatai Motinos dienos sekmadienį pradėjo išėjusių Amžinybėn motinų, močiučių ir kitų artimųjų paminėjimu Kapinių šventėje Kairėnų kapinėse.

Vilniaus parapijoje pirmas mėnesio sekmadienis – jaunimo pamaldos. Todėl nieko nestebino, kad bažnyčioje matėsi daug jaunų, buvo giedamos radviliečių pamėgtos giesmės. Šventės tęsinys buvo perkeltas į Biblijos draugijos patalpas, į kurias ne visos vyresnio amžiaus moterys ryžosi keliauti, ir nepamatė jaunimo sugalvoto, vaikų nuoširdžiai, su užsidegimu ruošto spektakliuko apie Raudonkepuraitę, Facebook'ą ir vilką. Širdingai parapijos klebonas kun. Tomas Šernas pasveikino negausiai susirinkusias mamas, močiutes, pasidžiaugė, kad mūsų parapija turi tokį kūrybingą, nepailstantį jaunimą.

Gegužės 7 d. Vilniaus parapijiečiai šešiais automobiliais sugūžėjo į svetingųjų Arlauskų sodybą atsiimti Ažuolyno sodintojo liudijimo, pagarbinti Viešpaties, drauge pasidžiaugti pavasarine gamta.

Gegužės 28 d. Šilutės ev. liuteronų bažnyčioje Giesmių šventėje, skirtoje Šilutės miesto 500-ųjų metų jubiliejui, dalyvavo ir giedojo Vilniaus ev. reformatų choras *Giesmė*, sustiprintas Vilniaus raj. Pagirių mišraus choro *Pagirių dainoriai* giesmininkais. Abiem chorams vadovauja dirigentė Janina Pamarnackienė.

Birželio 3 d. vyko savaitgalio stovykla Pošalčiuose, pas Vilniaus parapijiečius Alvydą ir Jūratę. Pirmą vakarą atvažiavo ir palapinę pasistatė medeikiečiai *Vaiko užuovėjos* jaunuoliai ir keletas vilniečių. Pamaldėlės žvakių šviesoje, Dievo Žodis, giesmės, akompanuojant nesibaigiančiam gegučių koncertui, suartino stovyklautojus. O vadovai iki paryčių tikslino būsimo žygio maršrutą (apie 12 km), jame 6 kontroliniai punktai, kuriuos turėjo surasti žygeiviai ir, svarbiausia, atsakyti į du klausimus kiekviename punkte iš *Biblijos* ir Reformacijos istorijos. Vakarines pamaldas, besileidžiančios Saulės gražiai apšviestų pušų fone, pradėjo gen. superintendentas kun. Tomas, kun. Raimondas, ištraukas iš *Biblijos Naujojo Testamento* skaitė pakaitomis net penki vyrai ir vilnietė Olga. Pamoksle kun. Tomas susiejo krikščionio gyvenimą

su ką tik žygeivių nugalėta trasa ir palinkėjo, kad ir gyvenime, kaip ir žygyje, reikia mokėti pasirinkti bendrakeleivius, kuriais galėtume visiškai pasitikėti ir tikėtis pagalbos, paramos.

Pošalčių stovyklos dalyviai.

www.ref.lt nuotr.

Birželio 11 d. Radvilų ąžuolyne vėl darbavosi reformatai: tvirtino ąžuoliukų kuoliukus, apgaubė tinkleliais ūgtelėjusius medelius. Talką malda ir palaiminimu Radvilų ąžuolyne pradėjo pakeliui iš Biržų į Vilnių važiuojantis ir užsukęs į ąžuolyną kun. Rimas Mikalauskas.

Birželio 24-26 dienomis Biržuose į kasmetį, tradicinį Lietuvos evangelikų reformatų Sinodą buvo susirinkę reformatų sinodalai: dvasininkai, kuratoriai, parapijų delegatai iš visų parapijų, bei svečiai iš Lietuvos ir užsienio.

Liepos 3 d. konfirmavosi Aurimas Augutis ir Damian Finer.

Rugsėjo 3 d. jau antrą kartą reformatai iš Biržų, Vilniaus, Panevėžio, Kauno, Nemunėlio Radviliškio ir kitų parapijų, gausiai susirinkę ant Dubingių piliavietės meldėsi, paminėjo tikėjimo brolius ir seses kunigaikščius Radvilas, pabuvo bendrystėje vieni su kitais. Pamaldas laikė kun. Raimondas Stankevičius.

Rugsėjo 4 d. būrelis Vilniaus reformatų, pakviesti žurnalistės Aurelijos Arlauskienės, dalyvavo Eišiškėse Europos žydų kultūros dienų renginyje *Pasitinkant ateitį*.

Rugsėjo 16-25 dienomis Lietuvoje Vilniaus reformatai dalyvavo Kultūros paveldo renginiuose Šalčininkų rajone, kur susipažino su

daugiataučio rajono kultūros paveldu.

Paskutinį rugsėjo penktadienį Vilniuje lankėsi grupė iš Švedijos misijos *Sandoros* Bažnyčios Vaxjo parapijos. Juos lydėjo Ona Gurvičienė, jau 20 metų gyvenanti Švedijoje, ir vis dar puikiai šnekanti lietuviškai, nepamirštanti savo tikėjimo brolių ir sesių čia, Lietuvoje. Svečiai su parapijiete Viktorija Liauškaite pakilę į Jonų bažnyčios varpinę, iš kurios atsiveria įstabūs Vilniaus vaizdai, grožėjosi senamiesčiu bei jo panorama. Vėliau visi kartu aplankė Petro ir Povilo bažnyčią. Penktadienio vakare, jau temstant, kun. R. Stankevičius atlydėjo švedų delegaciją į susitikimą su Vilniaus reformatų parapijos atstovais.

Spalio 15 d. Reformatų bažnyčios parapijiečiai su „palaikymo komanda“ jau trečią kartą 2011 metais rinkosi Dubingių girininkijos miške, kur stiebiasi reformatų pasodinti ąžuoliukai bei eglaitės. Į talką susirinko Vilniaus, Panevėžio parapijų atstovai, Radvilų akademijos viešnios bei draugijos *Radvila* jaunimas. Ypatinga šio apsilankymo užduotis – specialiais tepalais patepti eglaičių viršūnes, kad jomis nesusidomėtų miško žvėreliai ir nenukandžiotų beiškodami maisto.

Paskutinį spalio mėn. savaitgalį Lietuvos reformatai dalyvavo visuose trijuose **Vilties festivalio renginiuose (plačiau apie tai – str. Vilties festivalis – didžiausias evangelinis renginys per visą Lietuvos istoriją).**

Prasidėjus 2011-ųjų **Adventui** su darbinio vizitu į Vilnių atvyko Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Unijos Europos regiono (World Communion of Reformed Churches, European Area) vadovo pavaduotojas kun. Ódor Balžs. Tuo pačiu metu Lietuvoje lankėsi Vokietijos reformatų sąjungos (Reformierten Bund in Deutschland) įgaliotas atstovas kun. Erhard Mische. Šių svarbių vizitų tikslas – išsiaiškinti tolimesnę įvykių raidą Lietuvos reformatų Bažnyčioje, taip pat susitikti su valstybės atsakingais asmenimis dėl protestantų Bažnyčios ir valstybės santykių. Susitikimai vyko Lietuvos Respublikos prezidentūroje ir Teisingumo ministerijoje. Garbingieji svečiai susitiko ir bendravo su Vilniaus reformatų parapijos atstovais.

Parengė *Vida Cupreva*, Vilniaus parapijos seniūnų tarybos pirmininkė

Panevėžio ev. reformatų parapijoje

Parapijiečiai dėkingi kunigams už reguliarių pamaldų organizavimą, gražias šventines pamaldas, už nuoširdžią bendrystę, sprendžiant įvairius parapijos reikalus.

2011 m. kovo mėn. 13 d. vykusiame parapijos seniūnų Valdybos posėdyje sudaryta bažnyčios pastato statybos parapijos komisija (toliau – Komisija): parapijos administratorius kun. R. Stankevičius, parapijos seniūnų valdybos pirmininkas P. R. Puodžiūnas, A. Kutrevičius ir D. Yčas. Toliau vyko dokumentų tvarkymas. Atlikti žemės sklypo Projektuotojų g-vė 8A kadastriniai matavimai, o rugsėjo 2 d. pasirašyta valstybinės žemės panaudos sutartis. Žemės sklypas perduodamas neatlygintinai naudotis 50 metų. Sklypas įregistruotas Registrų centre. Supaprastintos apklausos būdu buvo ieškoma architekto Panevėžio evangelikų reformatų bažnyčios pastato architektūriniam ir projektavimo darbams atlikti. Gauti penkių architektų projektai, kurie peržiūrėti gruodžio 6 d. vykusiame Komisijos posėdyje. Pritarta architekto dr. Gintaro Stauskio pasiūlymui/projektui, kurį, Komisijos siūlymu, patvirtino Konsistorija. Tad laukia dideli darbai.

Parapijiečių lankymas, talkos

2011 m. kun. R. Stankevičius aplankė gana nemažai parapijiečių šeimų. Tai buvo labai šilti susitikimai po pamaldų sekmadieniais arba šeštadieniais, pirmadieniais. Kartu su kunigu parapijiečius lankė ir parapijos seniūnų valdybos pirmininkas P. R. Puodžiūnas.

Taip pat organizuota ir dalyvauta kitų parapijų organizuojamose talkose. Pirmoji didelė talka – drauge su ev. liuteronais **balandžio 16 d.** tvarkytos senosios protestantiškos Panevėžio miesto kapinės. Darbo buvo daug, nes kapinės labai apleistos. Mūsų parapijietis A. Kutrevičius net sukūrė tai progai eilėrašį „Te žvakutės dega“.

Tą pačią dieną – **balandžio 16-ąją** – kita grupė parapijiečių išvyko į Dubingius, kur buvo sodinamas Radvilų ažuolynas, rudenį taip pat

dalyvavome ruošiant puikiai prigijusius sodinukus žiemai.

Kadangi meldžiamės ev. liuteronų bažnyčioje, tai kartu su liuteronais šiltinome bažnyčios grindis, valėme patalpas. Esame dėkingi abiejų parapijų – ev. liuteronų ir mūsų, ev. reformatų – seniūnų valdybų pirmininkams B. Motiejūnui ir P. R. Puodžiūnui už puikią idėją ir darbų organizavimą.

Maldos, kapinių šventės, išvykos

Įvykiai Biržų parapijoje Sinodo metu sukrėtė visus parapijiečius. Į palaikymo misiją keletą kartų vyko nemažai parapijiečių. Dalyvavome balsavime „Peticija. Lt“. Labai aktyviai į budėjimą Biržų bažnyčioje įsijungė parapijos seniūnė L. Kutraitė: dalyvaudavo pamaldose, po vakarinių pamaldų telefonu pranešdavo naujienas parapijos seniūnams ar pirmininkui.

Liepos 3 d. parapijiečiai išvyko į Biržus ir į kapų šventę Raščiūnuose. Biržų parapijos klebonas kun. R. Mikalauskas pasidžiaugė, kad kapų šventėje Raščiūnuose dalyvavo daugiau kaip 50 žmonių, dėkojo visiems susirinkusiems už palaikymą, aktyvų dalyvavimą pamaldose, už aukas.

Liepos 10 d. Kapų šventė vyko Šilaičių kapinėse. Pamaldas laikė parapijos administratorius kunigas R. Stankevičius. Kapų šventėje dalyvavo daugiau kaip 20 parapijiečių ir svečių.

Rugpjūčio 20 d. Kapinių šventė vyko Ramygalos g. Kristaus Karaliaus kapinėse. Dalyvavo apie 30 parapijiečių. Po pamaldų šiose kapinėse trylika parapijiečių išvyko į kapų šventę Kubiliuose ir į Papilį. Kubiliuose pamaldas laikė Biržų parapijos klebonas R. Mikalauskas, o Papilyje, pagerbiant partizanų atminimą prie Monumento žūties aukoms atminti, taip pat atvyko ir R. katalikų Papilio parapijos kunigas Virgilijus Liuima. Po pamaldų prisiminimais pasidalijo buvęs partizanas, kilęs iš Nemunėlio Radviliškio, Povilas Stakionis.

Džiaugiamės, kad 2011 m. galėjome nusipirkti elektrinius vargonėlius, kuriais parapijos vargonininkas Ž. Anilionis naudojasi ne tik pamaldų, bet ir laidotuvių ar kapų švenčių metu.

Rugsėjo 3 d. grupė parapijiečių išvyko į Dubingius pasimelsti ir paminėti Radvilų palaikų perlaidojimo dvejų metų sukaktį, susitikti su tikėjimo broliais ir sesėmis, pabūti bendrystėje vieni su kitais. Taip pat vykome į Medininkų tragedijos 20–ųjų metinių minėjimą Medininkų pasienio poste.

Parapijos svečiai

Spalio 2 d. vyko pamaldos ir susitikimas su svečiais iš Kalmaro (Švedija). Kartu su broliais ir sesėmis – ev. liuteronų parapijos parapijiečiais – meldėmės ir klausėmės Kalmaro Katedros jaunimo choro *Vox Beata* atliekamų giesmių (dirigavo Paul Thorstensson). Taip pat klausėmės koncerto Panevėžio Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčioje. Kartu su svečiais koncertavo ir Panevėžio muzikos mokyklos styginių orkestras (vad. V. Luomanienė).

Spalio 9 d. vyko sekmadieninės pamaldos ir Derliaus padėkos šventė. Dalyvavo svečiai iš Vilniaus ir Biržų.

Spalio 23 d. sekmadieninių pamaldų metu, kurios sutapo su Reformacijos dienos paminėjimu, sulaukėme brangių svečių iš Šiaulių ev. reformatų parapijos.

Kalmaro (Švedija) jaunimo choras gieda Panevėžyje
Palmyros Griciūnienės nuotr.

Konfirmacija, krikštynos

Rugpjūčio 28 d. konfirmavosi Vilma Baltušytė, Karolis Užkuraitis ir Gintaras Aleknavičius. Konfirmantus sveikino parapijos seniūnų valdyba, giminės, artimieji, draugai. Parapijietis A. Kutrevičius abiejų bažnyčių bibliotekoms įteikė a. a. panevėžietės Irenos Manomaitienės, gyvenusios JAV, gausią knygų siuntą: maldaknyges,

Šventąjį Raštą bei giesmynus, kurių išleidimo data siekia 1863 metus. Šią knygų siuntą iš JAV atvežė pas Kutrevičius viešėjęs I. Manomaitienės sūnus. Konfirmacijos pamaldos buvo dvasingos, dalyvavo daug parapijiečių ir jų svečių. 2011 metais pakrikštyti Marius Macys ir Dovydas Yčas.

Generalinis superintendentas kun. T. Šernas, kun. R. Stankevičius su konfirmantais ir parapijiečiais prie bažnyčios.

Palmyros Griciūnienės nuotr.

Ekumeninės pamaldos

Po III-čiojo sekmadienio po Trijų Išminčių pamaldų **sausio 23 d.** parapijiečiai rinkosi į ekumenines pamaldas R. katalikų Panevėžio Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčioje. Ekumeninėms pamaldoms už krikščionių vienybę vadovavo Panevėžio vyskupo vikaras pastoracijai kun. dr. Gediminas Jankūnas, homiliją sakė ev. reformatų Panevėžio parapijos administratorius kun. R. Stankevičius. Kartu meldėsi krikščioniškų bendruomenių vadovai ir bendruomenių nariai.

Gegužės mėn. 15 d. kun. R. Stankevičius ir seniūnų valdybos pirmininkas P. R. Puodžiūnas dalyvavo bažnyčios *Tikėjimo žodis* Vilniaus krašto bendruomenių šventės GIMĘ TARNAUTI ekumeninėse pamaldose, vykusiose Panevėžio Muzikiniame teatre. Pamaldos buvo skirtos Panevėžio bažnyčios *Tikėjimo žodis* dvidešimties metų sukakčiai paminėti.

Birželio 11 d. Panevėžio Muzikiniame teatre vyko Panevėžio miesto krikščioniškų bažnyčių ekumeninis renginys – Sekminių festivalis *Esam dvasioje viena*, kurį organizavo Lietuvos veikliųjų žmonių bendrijos Panevėžio skyrius, Šv. Apaštalų Petro ir Povilo parapija, Vyskupijos jaunimo centras, Laisvųjų krikščionių bažnyčia, bažnyčia *Tikėjimo žodis*, Jungtinė metodistų bažnyčia, Krikščionių

bendruomenė *Panevėžio vynuogynas*, ev. liuteronų ir ev. reformatų parapijos.

Rugsėjo 4 d. minint Panevėžio 408-sias įkūrimo metines vyko ev. reformatų ir ev. liuteronų ekumeninės pamaldos už Panevėžį ir panevėžiečius bei rajono gyventojus. Nemažai parapijiečių vyko į *Vilties festivalį* Vilniuje.

2011–uosius palydėjome Ekumeninėmis pamaldomis ev. liuteronų bažnyčioje.

Užmigusieji Viešpatyje

Mirė Emilija Kurkienė (palaidota Biržų senosiose kapinėse); Armina Kairienė (palaidota Kristaus Karaliaus kapinėse Panevėžyje); Emilis Mažuika (palaidotas Satkūnų kapinėse); buvusi parapijietė Aldona Devenytė-Šidlauskienė (palaidota Šilaičių kapinėse).

Parengė *Petras Romualdas Puodžiūnas*, Panevėžio ev. reformatų parapijos valdybos pirmininkas; *Sigita Audickienė*, *Palmyra Griciūnienė*

Aktyviai veikė Reformatų senjorų draugija

2011 metų gegužės 15 d. į pirmąjį ataskaitinį susirinkimą rinkosi 2010 metų pavasarį įregistruota Reformatų senjorų draugija. Susirinkę vilniečiai pasidžiaugė, kad Draugija išvengė finansinių sunkumų, numatė, ką įstengs padaryti savo ir negalinčių lankyti pamaldų garbaus amžiaus parapijiečių labui.

Birželio 9 d. reformatai senjorai lankėsi Tuskulėnų rimties parke. Buvome nusiteikę ramiai, bet pabuvojus ir peržiūrėjus dokumentinį kino filmą apie saugumo nukankintus ir nužudytus žmones, egzekucijų vykdytojus, gidas ilgokai negalėjo mūsų prakalbinti, sugrąžinti į dabartį...

Rugsėjo 4 d. reformatų senjorai dalyvavo Eišiškėse Europos žydų kultūros dienų renginyje *Pasitinkant ateitį*. Su Stanislovo Rapolionio gimnazijos istorijos mokytoja Liudmila Jurgelevičiene aplankė Gornostajiškių dvarą, Eišiškių piliakalnį bei susipažino su išlikusiu senųjų miestelio gyventojų – žydų – paveldu Eišiškėse. Renginio dalyviai St.Rapolionio gimnazijos salėje iš klausė dr. doc. Algirdo Jakubčionio pranešimą *Lietuvos žydai ir Izraelis* bei kino režisieriaus Sauliaus Beržinio pasakojimą apie dokumentinių filmų *Sudie, Jeruzale* (1994 m.) ir *Rūpestis* (2007 m.) sukūrimo aplinkybes, pirmieji pamatė jo bei Onos Biveinienės iš Nepriklausomų holokausto tyrimų archyvo rinkinių parengtą fotografijų parodą *Kai dar skambėjo kaimynų jidiš*.

Rugsėjo 14 d. Reformatų senjorų draugija pakvietė parapijiečius ir draugus pasivaikščioti po Vilnių su žurnaliste Ina Drąsutiene XVI a. ankstyvųjų protestantų (Abraomo Kulviečio, Andriaus Volano) vaikščiotoomis vietomis.

Rugsėjo 16–25 dienomis Vilniaus senjorai – reformatai, parapijietės žurnalistės Aurelijos Arlauskienės pakviesti, dalyvavo Europos paveldo dienų renginiuose *LDK didikų giminių kultūrinis paveldas Lietuvoje ir užsienyje*. Pirmą savaitgalį aplankė ir susipažino su daugiataučio ir daugialypio Šalčininkų rajono kultūros paveldo dalimi: vos už keliasdešimt kilometrų nuo Vilniaus, Turgeliuose, stovinčios didingos

Turgelių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčios sienine tapyba, Merkinės dvaro savininko Povilo Ksavero Bžostovskio 1769 metais įkurta ir 25 metus gyvavusios Pavlovo respublikos istorija bei jos pagrindinių dvaro rūmų griuvėsiais.

Kitą savaitgalį Aurelija pakvietė pasivaikščioti kadaise reformatų Radvilų puoselėto Jašiūnų dvaro parke, pasigrožėti kažkada buvusiais ištaigiais, o dabar skubios pagalbos laukiančiais rūmais. Aplankė Vilniaus universiteto mokslininkų kapines Jašiūnuose.

Reformatai kartu su kitais paveldo dienų dalyviais turėjo progos pabuvoti puikiai suremontuotuose K. Vagnerio dvaro rūmuose, kur dabar įsikūrusi Šalčininkų S. Moniuškos menų mokykla.

2011 m. pabaigoje Lietuvos dailės muziejus pakvietė Vilniaus reformatus senjorus dalyvauti projekte *Atviras muziejus*. Šio projekto dėka senjorai aplankė visas naujausias Paveikslų galerijoje, Radvilų ir Taikomosios dailės muziejuose eksponuojamas parodas bei buvo supažindinti su įvairių meno šakų kūryba: verti iš pusiau brangakmenių karolius, pasidaryti batistinių gėlių, tapyti pasteles, gaminti kalėdines dovanėles ir žaisliukus iš vilnos, kurti dekoratyvines kompozicijas iš modelino.

Senuosius metus senjorai palydėjo kino teatre *Pasaka*, kur pasveikino vieną iš savo draugių jubiliejaus proga, pabendravo, pasiklausė A. L. Vėberio roko operos *Jėzus Kristus – Superžvaigždė*, pastatytos Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos abiturientų.

Senjorai randa įdomios veiklos.

www.ref.lt nuotr.

Parengė *Dalija Gudliauskienė*, Reformatų senjorų draugijos pirmininkė

TEOLOGINIAI TYRIMAI

Reformacija Lietuvos istorijoje

Ištraukos iš filosofo Romualdo Ozolo pranešimo, skaityto Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos renginyje Signatarų namuose, Vilniuje, 2011 m. lapkričio 17 d.

Filosofas Romualdas Ozolas
www.balsas.lt nuotr.

<...>Reformacijos Lietuvoje metas kupinas begalinio, kartais net gūdaus liūdesio.<...>

Savo pranešime *Lietuvos suvereniteto problema*

Reformacijos pradžioje, kurį Vilniaus universitete vykusioje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje skaičiau 2002 metais, bandžiau pagrįsti teiginį, kad nepaisant Reformacijos Lietuvoje kompromisiškumo ir pralaimėjimo, Reformacijos judėjimą galima laikyti pirminiu mūsų nacionalinio išsivaduojamojo judėjimo etapu. Šįsyk į Reformaciją Lietuvoje norėčiau pažvelgti nebe vien suvereniteto gynimo, bet religijos ir tikėjimo Lietuvoje įsitvirtinimo požiūriu.

Ar daug kas ramia sąžine galėtų pasakyti, kad lietuviai yra tikinti tauta? Ar lietuviai tiki bent jau taip, kaip lenkai? Nors Zigmantui Augustui popiežius neleido katalikybės paskelbti Lenkijos religija, ją su jėzuitų pagalba pasisavino pati tauta. O pas mus net XIX amžiuje ganytojai skundžiasi lietuvių stabmeldiškais įpročiais, ir lietuviai iš tiesų kryžius skandina saulutėse, sukurdami pasaulio paveldo šedevrą, o jeigu tiki, tai tiki kiekvienas taip individualiai, kad kryžių (patį kryžiaus ženklą) Kryžių kalne paverčia kryželių migla, kartu – ir vieninteliu tokiu lietuvių šiuolaikinio tikėjimo paliudijimu. Kažkoks naujas santykis su tikėjimu, atrodo, mezgasi jaunosiose kartose, tačiau šiandien į bažnyčias daugiausia eina Anapilin išeinančioji Lietuva<...>

Aš negaliu pavadinti Lietuvos tikrai katalikiška šalimi. Krikščionybės erdveje gyvenančia katalikiškosios orientacijos šalimi – galbūt. Kažko tebeieškančia, tarsi būtų pametusi ar dar neradusi tarp Aušros vartų ir Kryžių kalno.

Tai kodėl gi katalikybė nesuteikė Lietuvai tikro tikėjimo (aš nesakau: tikros katalikybės; sakau: tikro tikėjimo), nors po 1918 metų formuojantis Pirmosios respublikos tikrovei vilčių buvo ir dėl katalikybės: buvo ir šviesuolių kunigų, tikrų Lietuvos patriotų, buvo ir tikrų krikščioniškųjų vertybių mąstytojų filosofų, vienas kurių – Stasys Šalkauskis – parengė tikrai krikščioniškos tautos ugdymo metodiką ir jaunosios kartos ateities filosofiją bei ideologiją.

Katalikybė Lietuvoje nelaimėjo todėl, kad ji laimėjo Lenkijoje. Nes ten ji laimėjo ne kaip katalikybė, o kaip lenkų katalikybė – kupina iš kryžiuočių perimtos represijos ir klastos visų sluoksnių Lietuvos žmonių atžvilgiu.

Nežinau, ar Žygimanto Augusto bandymas gauti išskirtinį katalikybės statusą Lenkijoje labiau sietinas su Reformacijos įveikinėjimo, ar su valstybės unitarizacijos siekiais. Aišku tik tai, kad Liublino unija buvo abiejų problemų tolesnio sprendimo pamatas – Liublino unija yra ir Katalikų bažnyčios tikybinės pergalės prieš Reformaciją faktas, ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tolesnės slinkties į unitarinę valstybę etapas, juridiskai visiškai švariai užbaigtas 1791 metų gegužės 3 dieną. Po Liublino unijos seka jau tik reformacinio kultūros sąjūdžio slopinimas<...>

Savo fundamentaliojo veikalo *Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažajoje Lietuvoje* įvade Ingė Lukšaitė sako: *Nė vienoje iš šalių visa visuomenė netapo Reformacijos šalininkais, jeigu Reformuotos bažnyčios neorganizavo valstybė. Žygimantui Augustui, pradžioje simpatizavusiam Reformacijai, apsisprendus katalikybės naudai – Reformacija buvo pasmerkta pralaimėjimui iš principo<...>.*

Atsakymą į esminį ne tik Reformacijos Lietuvoje likimui klausimą galime rasti akte, kuris pačių lietuvių 1569 m. liepos 1 d. paskelbtas paskutinio LDK seimo valia: *Pranešame šiuo mūsų raštu visiems nūnai [esantiems] ir vėliau būsiantiems žmonėms, kuriuos tik šis mūsų raštas pasieks, kad mes, nuolat turėdami prieš akis mūsų pareigą tėvynei, Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei, kuriai privalome užtikrinti visą garbę, grožį, viešąją naudą, o labiausiai – sustiprinimą nuo vidaus ir išorės pavojų, [...] žemiau aprašytus susitarimus ir traktatus tarp savęs [lietuviai su lenkais] sudarėme [...] taikiu ir vieningu abiejų pusių sutikimu [...], kad jau*

lenkų Karalystė ir lietuvių Didžioji Kunigaikštystė yra vienas nedalomas ir neperskiriamas kūnas, taip pat ne perskirta, bet viena ir bendra Respublika, kuri iš dviejų viešpatysčių ir tautų į vieną liaudį suejo ir susiliejo. <...>

Liublino unija yra ne tik nuoseklus Lietuvos inkorporavimo Lenkijos karalystėn žingsnis. Unija yra ir esminis Lenkijos gyvenimo įvykis: nuo tol Lenkijos valstybės pergalės yra ir Lenkijos katalikų bažnyčios pergalės, o Lenkijos katalikų bažnyčios laimėjimai yra Lenkijos valstybės laimėjimai. Katalikybės plėtra yra Lenkijos plėtra, Lenkijos plėtra yra katalikybės plėtra. Katalikybės ideologija tampa valstybės ideologija.

Mūsų istoriografijoje nedaug dėmesio skiriama, o gal tiesiog korektiškai nutylimas principinis katalikybės ir protestantizmo aktyvizmų netapatumas. Katalikybė paremta aiškinimo ir įtikinimo veiksmais, protestantizmas – aiškinimosi ir įsitikinimo. Pirmoji remiasi Dievo atstovavimu, antroji – Dievo atstovavimusi. Tai leidžia katalikybei savo poreikiams organizuoti sociumus, protestantizmo – individo aktyvizmą, visų pirma per savo dvasios geresnį tobulinimą ir aplinkos asmeninį organizavimą. Katalikybė viską daro dabar, protestantizmas – nebūtinai, jis duoda laiko<...>.

Knygoje *Reformacija Lietuvoje* Jokūbas Kregždė liudija, jog 1563 m. Ukmergės pavieta nebelikę nė vieno bajoro kataliko, Žemaitijoje iš 38 bažnyčių tik septyniose slapstosi katalikų kunigai, o iš 18 LDK tarybos narių 10 yra reformatai! Kitaip sakant, kad reformatoriai turi valdžią savo rankose!

Kelis LDK istorijos dešimtmečius valstybės karo vadai etmonai buvo evangelikai, savo rankose turėję didžiulę karinę galią, tačiau istorijos šaltiniuose nėra nė menkiausios užuominos, kad būtų kilusi mintis šia galia pasinaudoti ir jėga įvesti evangelikų tikėjimą. Jėgos panaudojimas būtų reiškęs pilietinį karą ir kartu Lietuvos valstybės pabaigą, – rašo Ingė Lukšaitė savo veikalo išvadose. Pasilikdamas sau teisę abejoti dėl teiginių apie LDK kaip valstybės pabaigą, noriu akcentuoti štai ką: religinio karo vengimas Karūnos turinio pripildytos pilietinės ištikimybės Respublikai vardan tik dar vienu aspektu patvirtina politinį lietuvių didžiūnijos integralumą dar iki Reformacijos, taigi, ne tik principinį, bet ir konkretų Reformacijos Lietuvoje laimėjimo negalimumą: Lietuvos politinis elitas bijojo ne karo, o Lenkijos karaliaus represijų, kuriomis

veikiama įspūdingai. Daliai diduomenės problemų net ir nekyla – ji jau yra dvasiškai ištikima Karūnos pilietiškumui.

Mes labai iškeliam Reformacijos nuopelnus lietuvių kalbai. Taip, ji buvo įvesta į viešąją anų laikų erdvę, tačiau ne kaip nacionalinė ar valstybinė LDK kalba, o kaip prastuomenės švietimo, arba instrumentinė kalba, kurios tikslas – tas pats valstybinis integralumas.

Reformacijos Lietuvoje istorija yra LDK lėtinės krizės istorija. Valstybę naikinę grupiniai konfliktai vis tiek kilo, bet vyko jau be lietuvius galėjusio vienyti savojo tikybinio pamato, lietuviškajam etniniam netapatumui palaiapsniui išikūnijant į mentalinį *gente lituanus, natione polonus* hibridą, iš kurio vėliau rutuliojosi visi naujausių laikų pilsudskiadų variantai. Atsisakydama karo dėl tikėjimo, lietuvija prarado bet kokią jos tautai tikrą tikėjimą, o šio fakto sąlygoto tarpinio tarp lenkų ir lietuvių mentaliteto formavimasis lėmė ne tik Vilniaus okupaciją, bet ir šiandieninį daug kur servilizmą primenantį Lietuvos elgesį.

Nepaisant nieko, su katalikybe ėjusios lietuvių polonizacijos kontekste Reformaciją Lietuvoje galime laikyti pralaimėjusiu ankstyviausiu nacionaliniu išsivaduojamuoju judėjimu.

Tai, kas pasakyta, būtų Reformacijos istorinio palikimo apibūdinimas<...>.

Ar Reformacija Lietuvoje buvo per daug kompromisinė?

Arba mintys, kilusios išklausius filosofo Romualdo Ozolo pranešimą

Kun. Tomas Šernas, generalinis superintendentas

Kiekvienas evangelikas reformatas gerbia savo Bažnyčią ir jos istoriją. Nors maža mūsų Bažnyčia, bet išdidi ir tradicinė – maždaug taip yra galvojama. Besidomint Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia, iš tikrųjų, pirmiausia į dėmesio lauką pakliūna jos istorija, didieji Radvilos, švietimas, tolerancija ir panašūs dalykai, kuriais norime ir mėgstame didžiuotis. Apie tai daugiausia rašoma įvairiuose leidiniuose. Visa tai įauga į asmeninę ir bendruomeninę reformatų savimonę. Mes visi

Aurelijus Arlauskienis nuotr.

žinome ir, esant reikalui, mielai pabrėžiame faktus, jog protestantiškos šalys, lyginant jas su kitomis, yra tvarkingesnės bei turtingesnės. O tų šalių gyventojai labiau savarankiški, atsakingi, išsilavinę ir daugiau bendruomeniški, nes jiems labiau rūpi bendruomenės ir visos šalies reikalai.

Senąsias Bažnyčias veikia du traukos poliai – istorinės tradicijos ir tikėjimo pagrindų. Jie vienas kitą papildo, bet neretai atsitinka, kad žmonės mieliau tapatinasi su istorija, tradicija nei su tikėjimu. Dažnai pati žmonių tradicija neteisingai sutapatinama su tikėjimu. Jėzus skelbė Dievo žodį ir mokė gryną tikėjimo esmės, tuo iššaukdamas tradicionalistų pyktį bei liberalių modernistų nepasitenkinimą. Todėl, neatmesdami savo istorijos, evangelikai reformatai visų pirma turėtų galvoti apie savo išganyką bei savo tikėjimo išpažinimą, po to, jeigu to nori, apie protestantišką kultūrinę, politinę tradiciją ir liūdną Reformacijos istoriją Lietuvoje. Svarbiausia yra tikėjimas, be tikėjimo domėjimasis mūsų Bažnyčios istorija yra beprasmis. Prisiminti seną ar neseną reformatų istoriją nuolatos paskatina išoriniai veiksniai,

šiuo atveju juo tapo Romualdo Ozolo pranešimas, skaitytas Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos renginyje Signatarų namuose, Vilniuje, 2011 m. lapkričio 17 d.

Filosofas R. Ozolas pranešimas kontraversiškas, nelabai krikščioniškas, tačiau įdomus ir vertingas – filosofas teisėtai ir kultūringai iškelia tuos klausimus, kuriuos dauguma stengiasi korektiškai nutylėti. Verta į savo Bažnyčios ir šalies istoriją pažvelgti iš šalies.

R. Ozolas nagrinėja ne tik politinę Lietuvos suvereniteto gynimo temą, bet religijos ir tikėjimo įsitvirtinimo Lietuvoje požiūrį. Manau, reikia pataisyti kai kuriuos filosofo teiginius ir juos paaikškinti ne kultūros ir politikos, bet tikėjimo požiūriu.

Filosofas, mintyje turėdamas lietuviško suverenumo praradimą ir valstybinę integraciją su Lenkija, teigia: *Mes labai iškeliam Reformacijos nuopelnus lietuvių kalbai. Taip, ji buvo įvesta į viešąją anų laikų erdvę, tačiau ne kaip nacionalinė ar valstybinė LDK kalba, o kaip prastuomenės švietimo, arba instrumentinė kalba, kurios tikslas – tas pats valstybinis integralumas.*

Kažin ar tikėjimo raštų spausdinimas lietuvių kalba turėjo tokį tikslą kaip valstybinį integrumą su Lenkija. Tai netiesa. Be abejo, siekdami savo tikslų, politiniai veikėjai visais laikais mielai naudojami įvairiais procesais, madomis ar naujovėmis. Tačiau reikėtų skirti Reformaciją – sudėtingą europinio masto tikybinį, vertybių, verslo ir politinių pasikeitimų procesą nuo Lietuvos ir Lenkijos vienijimosi ir politinių kovų proceso. Reformacija turi savo kryptį, ji aktuali iš esmės, nes kalba apie grįžimą prie gyvojo Dievo žodžio, iš kurio kyla kitokios žmogiškos vertybės ir kitokia politika. Vienas iš aktualių Reformacijos reikalavimų buvo Dievo žodžio skelbimas gimtąja kalba, nes Žodis turi būti gerai suprantamas ir suvokiamas. Kaip pavyzdį galima paminėti labiausiai paplitusį reformatų išpažinimo raštą – Antrąjį šveicariškąjį išpažinimą (jį 1562 metais parašė Bulingeris, o 1566-aisiais jis paskelbtas Antruoju šveicariškuoju išpažinimu), kuris buvo pripažintas Šveicarijoje, Prancūzijoje, Škotijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Lietuvoje. Jis taip pat tapo pagrindu sudarant išpažinimo dokumentą, kuris galėtų vienyti Lenkijos ir Lietuvos liuteronus, reformatus, Čekų brolius, t.y. “nuoseklios” reformacijos Bažnyčias. Mažosios Lenkijos ir Lietuvos

reformatų iniciatyva, siekiant apsisaugoti nuo plintančio arijanizmo ir kontreformacijos, valstybėje bandyta suvienyti nuosaikiąją reformaciją. Bendrame Sandomiro Sinode (1570m.) priimtas susitarimas, pagal kurį liuteronų ir reformatų Bažnyčios, palaikydamos draugiškus artimus tarpusavio santykius, bendrai gins savo tikybinius reikalus. Tai buvo teologinis – tikėjimo uždavinys – evangelikų Bažnyčioms rasti bendrus teologiškai suderinamus išpažinimo pamatus, kaip pagrindą savitarpio supratimui ir koordinuotai veiklai, kuri buvo būtina to meto sąlygomis. Sandomiro išpažinimo artikulai nurodo į teologinių uždavinių horizontą, kuris sąlygojo protestantiškųjų Bažnyčių veiklos kryptis Lietuvoje, pavyzdžiui, tautinių kalbų teises: *Taip pat, nesuprantamų kalbų negali būti Dievo Bažnyčioje, bet tik viešoji ir bendra kalba, kurią visi supranta toje vietoje ar krašte. Išpažįstame tai, kad žmogui pačiam vienam leidžiama melstis ta kalba, kurią jis supranta, tačiau viešos pamaldos šventuose susirinkimuose, turi būti laikomos ta kalba, kurią visi esantieji supranta.*¹

Šiuo atveju reikėtų pabrėžti, kad Reformacija buvo ne tam, kad gintų lietuvių kalbos teises ir lietuvišką suverenumą, bet skelbtų Dievo žodį, naudodamasi lietuvių kalba. Lietuvių kalbos vartojimas senuosiuose evangelikų leidiniuose šiandien dažnai klaidingai suvokiamas kaip anuomet buvęs „švietimo“ projektas, naujų vertybių hierarchijos diegimas, sąmoningas lietuviybės puoselėjimas. Tokia klaidinga prielaida palaipsniui XX a. susiformavo dėl neišvystytos lietuvių tautinės ir valstybinės savimonės. Netikinčiam šiuolaikiniam žmogui visada atrodo svarbesni esami realūs organizuotos visuomenės dariniai: valstybė, tauta, technologijos nei tikėjimo tiesos ir galimybė nevaržomai išpažinti savo konfesijos tikėjimą.

Konfesinės bendruomenės veiklos pobūdį, knygų leidimą ir panašiai, įskaitant politinius susitarimus, nulemia ne tiek palankios ar nepalankios istorinės sąlygos, ne vien socialinių poreikių struktūra (pavyzdžiui, lietuvių kalbos teisės), kiek tikėjimo apibrėžtys tos konfesijos teologijoje. Tačiau yra ir nuomonių, kad evangelikams reikėjo ir reikėtų ramiai sėdėti Romos katalikų valstybėje. Pavyzdžiui, *Toje konkurencijoje visos*

1 Žr. O zborzech świątych abo o zgromadzeniu krześcijanskim. XXII.,- Ku: Konfesja Sandomierska, Transkrypcja i komentarz językowy Krystyna Długosz-Kurczabowa. Wydawnictwo Naukowe Semper.1995. Warszawa, p.207.

Bažnyčios nesibodėjo naudotis politine konjunktūra ar valstybinės valdžios prielankumu, dažnai pačios tapdamos tokios politikos įkaitais. Net ir bandymuose vienyti (Sandomiro taikos sutartis tarp įvairių konfesijų protestantų 1570 m. ar minėta Bresto unija) nesunku buvo išvelgti pasaulietišku ambicijų pilnus siekius.²

Šiuo atveju teigiama, kad evangelikams politinis įsitvirtinimas buvo svarbesnis už tikėjimą, o tokia veikla (pasaulietiška?) tarsi nedera tikram tikėjimui. Tokie teiginiai neturi pagrindo, Disponuoja su anų ir dabartinių laikų realijomis, su kuriomis susiduria visos konfesijos Lietuvoje.

Pasikartojant reikėtų pabrėžti, jog visi lietuviai turėtų būti dėkingi Reformacijai už lietuvišką raštą ir knygas. Dažnai sakoma, kad Reformacija „pasitarnavo“ lietuvių raštijai ir kultūrai. Tokia nuomonė yra neteisinga. Reformacija iššaukė lietuviškų knygų atsiradimą, bet ji nebuvo kultūros tarnaitė, ir nacionalinės raštijos ugdymas nebuvo Reformacijos tikslu. Pati lietuvių kalba, raštija ir švietimas pasitarnavo Reformacijai kaip religiniam vyksmui.

Ar pateisinamas pilietinis karas dėl tikėjimo?

R. Ozolas pabrėžia: *Atsisakydama karo dėl tikėjimo, lietuviija prarado bet kokią jos tautai tikrą tikėjimą, o šio fakto sąlygoto tarpinio tarp lenkų ir lietuvių mentaliteto formavimasis lėmė ne tik Vilniaus okupaciją, bet ir šiandieninį daug kur servilizmą primenantį Lietuvos elgesį.*

Tai ar pateisinamas pilietinis karas dėl tikėjimo? Ir taip, ir ne. Visų pirma, bet koks karas yra blogis, tuo labiau pilietinis karas. Kita vertus, *Biblijoje* yra daug nuorodų apie nemažus kraujo praliejimus, persekiojimus, sukilimus ir ilgas kovas dėl tikėjimo. Jeigu vykdavo ir dabar vyksta pilietiniai karai dėl šalies valdymo, vergijos panaikinimo, naftos ar kitų priežasčių, tai, tuo labiau, karas dėl tikėjimo išpažinimo laisvės ir su tuo susijusių pilietinių teisių yra įmanomas bei bibliškai teisėtas.

Ar reikėjo reformatams ginklu ginti savo teises? Labai neistoriška ir nemoksliška svarstyti: kas būtų, jeigu tuomet būtų kitaip... Tačiau

² Žr. Peškaitis A., Glodenis D., Šiuolaikinis religingumas. Naujieji judėjimai ir išraiškos formos amžių sandūroje. 2000. Vilnius, p.24.

būtent toks galimybių svarstymas yra žmonijai nuo seno įprastas, *Biblijoje* aprašytas, tad ir krikščionims galima teoriškai kartais apie tai pasvarstyti. Vertinant pogromus, skriaudas, XVII ir XVIII amžiais vykusius valstybės įstatymais paremtus reformatų teisių varžymus, vertinant Kontrreformaciją, kurią Romos katalikų istorikai vadina Bažnyčios restauracija, įnešusią svarų įnašą į didelės ir įdomios Abiejų Tautų Respublikos griūtį, peršasi išvada, kad savo metu politinius evangelikų reikalavimus reikėjo paremti ginklu.

R. Ozolas mano, kad Reformacijos Lietuvoje polinkį į kompromisus galėjo nulemti evangelikų tikėjimo silpnumas ir politinis lietuvių didžiūnijos integralumas lenkų Karūnai. Turbūt yra nemažai tiesos abiejuose teiginuose, bet šioje vietoje prelegentas neįvertina paties tikėjimo, t.y. *krikščioniškumo* evangelikų reformatų supratimu. Visų pirma, Reformacija nešė Dievo žodį ir juo paremtą dvasinę ir politinę nuostatą, jog visi krikščionys yra lygūs. Reformatai stengėsi, kad evangelikų, rytų krikščionių ir Romos katalikų pilietinės teisės būtų lygios, o valstybinė priesaika būtų daroma prisiekiant Dievui šv. Trejybėsje, bet ne kokiam paveikslui ar kryžiui. Atrodo, kad reformatai gerokai pralenkė amžininkų suvokimą. Galima tik spėti, jog, reformatų siūlomus įstatymus priėmus, atsivertų kitokios galimybės valstybės vystymuisi, švietimui. Ko gero tuomet LDK bei Lenkija būtų nenusiaubtos vidinių konfliktų, baudžiava koku šimtmečiu anksčiau panaikinta, etninė Lietuva būtų kur kas didesnė ir jos likimas kitoks. Rusijos taip pat. Tačiau Karūnos „frakcija“ ir Romos katalikai iš visų jėgų stengėsi, kad „eretikų“ siūlomų įstatymų priėmimas būtų vilkinamas, o būtini įstatymai nepriimti. Reikia manyti, kad jie visa tai darė vedini kuo geriausių paskatų.

Ar reikėjo reformatams ginklu ginti savo teises tuomet, kai turėjo visas galimybes? Sunku pasakyti ir įvertinti tų laikų realijas. Galbūt pilietinis karas dėl tikėjimo Lietuvoje ilgainiui būtų kilęs, bet nereikia užmiršti, jog tuo laikotarpiu Abiejų Tautų Respublika praktiškai iš visų pusių turėjo atlaikyti užsienio valstybių spaudimą ir karus. Reformatai turėjo ką veikti, kovodami už šalį ir Salaspilio mūšyje prieš švedus, ir karinėse bei politinėse kampanijose, atremiant nuolatinį Maskvos spaudimą. Taip pat statant bažnyčias ir dirbant

kitus pozityvius darbus. Sakoma, kad bloga ir neteisinga taika yra geresnė už teisingą karą, tuo labiau pilietinį. Vedami savo tikėjimo ir politinių vertybių reformatai tuomet pasirinko neteisingą taiką, o ne teisų karą. Garbė jiems už tai.

Evangelikų svajonė ir politinė realybė

Gali būti, kad žvelgdamas iš šalies, R. Ozolas teisingai apčiuopė ir įvardijo (mums patiems tai padaryti sunkiau) reformatų polinkį į kompromisus. Jie kovojo taikiai, nekėlė karo dėl tikėjimo. Manau, tas bruožas kyla iš kuklaus evangelinio tikėjimo, iš didžios svajonės apie teisingą visuomenę ir laisvą šalį. Turbūt ta svajonė lėmė tai, kad, kuriantis nepriklausomai tarpukario Lietuvai, savo negausias jėgas ir politines pastangas reformatai metė *Vardan tos...* Žvelgiant iš solidaus laiko nuotolio, atrodo, jog būtų buvę geriau, jei reformatų mokyklą Biržuose ir protestantišką gimnaziją Kaune būtų įkūrę. Atrodo, kad jau antrojo laisvės dešimtmečio pabaigoje reformatų Bažnyčios vadovybės nuotaikos ir veiklos kryptingumas pradėjo keistis. Dabartine technologine-politine terminija tai galima apibūdinti kaip santykių ir prioritetų su tautininkų vyriausybe bei politinės visuomenės katalikiška dauguma, kuriai iš esmės būdingas klerikalizmas, „perkrovimą“. Ilgainiui turbūt būtų pavykę ir mokyklas įkurti, ir bažnyčių naujų pastatyti. Deja, laiko tiems darbams nebebuvo, vėl sutrukdė užsienio šalys, pradėdamos Lietuvos okupacijas ir II pasaulinį karą. Po to sekė pokario represijos ir ilgas sovietinis laikotarpis, kuriame buvo ir nemažai gerų dalykų, tačiau jis pasižymėjo nuoseklia ateistine politika.

Bažnyčiai „nesveika“ užsiimti politika ir adoruoti savo istoriją. Nes ji ne tam yra sukurta ir pašaukta. Bažnyčia, visų pirma, turi skelbti Dievo žodį ir žiūrėti į priekį, stiprinti tikėjimą ir bažnytines pozicijas. Tik ar vėl mums užteks laiko?

Tolerancija ir nacionalizmas. Tikėjimas ir viltis

Dalija Gudliauskienė,
Vilniaus reformatų žinių redaktorė

2011 m. lapkričio 16 d. Valstybiniame Vilniaus Gaono žydų muziejuje vyko tarptautinė konferencija *Tolerancija ir totalitarizmas. Laisvės išbandymai*. 1995 m. UNESCO sprendimu lapkričio 16-oji paskelbta pasauline Tolerancijos diena (lot. *tolerantia* – kantrybė).

Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Konferencijos pranešimai buvo suskirstyti į tris sesijas. Pirma: *Totalitarizmo gniaužtai ir saviraiškos laisvė. Laisva mintis, laisvas žodis, laisvas veikimas totalitarizmo mąstymo nelaisvėje*. Antra: *Antisemitizmas, ksenofobija, rasizmas, diskriminacija. Totalitarizmo pagundos ir nauji tolerancijos išbandymai*. Trečia: *Tikėjimo laisvė tolerancijos sankryžose. Laisvos visuomenės orientyrai*.

Pirmoje sesijoje kalbėjęs Rusijos mokslininkas Andrejus Pionkovskis negailėjo aštrių žodžių dabartinei savo šalies politikai, kuriai skirta jo knyga *Trečias kelias į vergovę*. Kelias, kuriuo eina Rusija, tai III-ias kelias, autoriaus pavadintas *putinizmu*, veda į „švelnų“ totalitarizmą. Rusijoje nėra cenzūros, bet yra kitos priemonės nutildyti žiniasklaidą, užčiaupti burnas kultūros žmonėms, duota laisvė žemutinių grandžių savivalei. Apie Rusijoje vykstantį „švelnų“ totalitarizmą, taip pat apie ksenofobiją Vakarams, einančią dar nuo Ivano Rūsčiojo laikų, kalbėjo ir kiti konferencijos pranešėjai.

Tapatumo paieškos

Antroje sesijoje kalbėjęs Vilniaus reformatų parapijos narys, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto dekanas prof. Šarūnas Liekis atkreipė dėmesį į plačiai

išvešėjusį tautos ir valstybės atskyrimą bei antivalstybišką tautininkiškos ideologijos pobūdį. Kaip pavyzdį jis nurodė mūsų tradicines Dainų šventes arba Tūkstantmečio šventimą: *neaišku, ką švenčiame: nėra nei miesto, nei dvaro, yra tik šiuolaikiniai lietuviai tautiniais drabužiais bei devynioliktame amžiuje susiformavusios etnografinės grupės – žemaičiai, aukštaičiai. Lietuvos, kaip valstybės, istorijos ten nėra. Mūsų dažnai*

Prof. Šarūnas Liekis

www.alfa.lt nuotr.

vartojamas terminas „tautiškumas“ yra ydingas pats savaime, jis yra nevartotinas, mes net nesusimąstome, kad šis terminas yra atskiriantis, o ne integruojantis. Tautiškumas – nacionalizmas yra tapatinami su patriotiškumu, o tai yra ydinga tendencija. Nacionalizmas – grėsmė demokratijai. Stebiuosi, kai kartais net ministrai kalba apie tautiškumą, nors turėtų kalbėti apie valstybę ir valstybingumą. Mūsų valstybėje vyrauja tautininkiška ideologija, kuri savo esme yra antivalstybiška. Mano nuomone, mūsų nacionalizmas nepatrauklus savo šovinizmu bei perdėta meile gentinei, etninei savimonei. Stebina tai, kad viešoje erdvėje nacionalizmas tapatinamas su patriotizmu. Aš esu radikaliai prieš tai. Esminė vertybė Lietuvoje bei visame mūsų regione turėtų tapti paneuropinė tapatybė, mes turėtume ir toliau konstruoti savo tapatumą ir nesustoti ties koku nors praėjusiu amžiumi. Tad raginu būti atsargesniems, vartojant terminus, ir linkiu ne tik tolerancijos, bet ir meilės vieni kitiems.

Germanistė, kultūrologė, Tolerancijos premijos laureatė, prof. Irena Veisaitė kalbėjo, kad *tolerancijai reikia abiejų pusių geranoriškumo, ji negali būti vienpusė, neturime norėti tik kito asmens tolerancijos sau. Žydų kultūra yra Lietuvos etninės kultūros dalis. Daug padaryta šia linkme: surinkta medžiaga apie medines sinagogas Lietuvos kaimuose ir miesteliuose ir kt. Europietiškas yra judėjimų ir krikščionių tapatybių darinys.*

Trečioje sesijoje pasisakė Lietuvos žydų bendruomenės vykdomasis direktorius Simonas Gurevičius, kuris pabrėžė, kad *judaizmas – ne tikėjimas, o gyvenimo būdas. Žydai prašo suprasti, kas įvyko, jie nenori politikavimo, konfliktų, nori tik Taikos. S. Gurevičius kvietė nebūti*

tolerantiškiems su šūkiomis Lietuva – lietuviams gatvėmis marširuojantiems neonaciams, antisemitinėms apraiškoms.

Šioje sesijoje pasisakė ir Ukrainos žydų fondo direktoriaus pavaduotojas prof. Jevgenij Dyky, Romos katalikų kunigas Julius Sasnauskas bei Lietuvos reformatų generalinis superintendantas kunigas Tomas Šernas, 2001 m. paskelbtas Tolerancijos žmogumi.

Kun. T. Šernas kalbėjo, kad *konferencija vyksta Vilniuje ne atsitiktinai. Jame gyveno, dirbo, miestą kūrė įvairių tautybių, religijų žmonės, turėję savo gyvenimo viziją, ateitį. Reformatai yra mažuma Lietuvoje beveik nuo XVI amžiaus, tačiau Lietuvos istorijos vadovėliuose apie šią konfesiją ir jos siūlytą religinę toleranciją beveik nerašoma. Žodis tolerancija tariamas įvairiomis progomis, kai mažuma nori primesti savo valią daugumai ar atvirksčiai. Šiandien išgirdau sakinį, kuriame žodis tolerancija pavartotas net keturis kartus. Ar tolerancija yra vertybė savaimė, kurią reikia nuolatos priminti ir kartoti? Ar ji tėra tik antrinis reiškinytis? Nes tolerancija turėtų remtis tvirtomis dvasinėmis vertybėmis. Visuomenė negali būti be tikėjimo ir be vilties. Vienas žydas yra parašęs: Viltis, tikėjimas ir meilė. Tik gali būti visokių tikėjimų ir vilčių.*

Kai man sako: būkit tolerantiški, reikėtų paklausti, kuo pašnekovas tiki, kur jo Viltis. Kokia viltis, koks tikėjimas – tokia ir tolerancija. Gal žmogaus viltis yra ekonomikoje, euro įvedime ir panašiai? Štai kodėl reikia atsargiai elgtis su tokiais žodžiais ir sąvokomis.

Konferenciją vainikavo speciali dalis, skirta Lietuvos Helsinkio grupės veiklai nušviesti ir buvusio Helsinkio grupės nario Viktoro Petkaus apdovanojimu. Jam Užsienio reikalų viceministrė Asta Skaisgirytė-Liauškienė įteikė Lietuvos diplomatinės žvaigždės.

PASAULIS IR REFORMATAI

Išrinkta nauja Europos regiono reformatų vadovų tarybos vadovybė

2011 metų kovo 3–5 dienomis Čekijos sostinėje Prahoje susirinko Europos reformatų bažnyčių vadovų taryba (toliau – Europos RBVT), vadovaujama Vengrijos reformatų bažnyčios vadovo vysk. dr. Gusztav Bolcskei. Suvažiavimo tikslai: išsirinkti naujai kadencijai tarybos vadovybę, patvirtinti tarybos nuostatų pataisas, aptarti Grand Rapids mieste, JAV, 2010 metų vasarą įvykusį Pasaulio reformuotų bažnyčių suvažiavimą, apsvarstyti Europos RBVT galimybes prisidėti prie bendros pasaulinės reformatų organizacijos misijos ir numatyti 2012 metais vyksiančio Europos RBVT suvažiavimo datą.

Prahoje atstovautos beveik visos Pasaulio reformuotų bažnyčių unijai priklausančios Europos reformatų bažnyčios ir jų susivienijimai. Nedalyvavo Portugalijos, Bulgarijos, Graikijos ir Italijos atstovai. Lietuvos reformatų bažnyčiai atstovavo Lietuvos evangelikų reformatų vice-superintendentas kun. Rimas Mikalauskas.

Suvažiavime patvirtinti Europos RBVT nuostatų pakeitimai, išklaustyti pranešimai, išrinkta nauja Europos RBVT valdyba: prezidentas olandas kun. Jan-Gert Heeteriks, du vice-prezidentai: vengras kun. Balazs Odor ir Vokietijos reformatų alianso atstovė Martina Wasserloos-Strunk. Sekretoriumi ir finansininke dar vienai kadencijai perrinkti škotas kun. Alexander Horsburgh ir vokietė Kerstin Koch.

2010 metų birželio mėn. dvi didžiausios pasaulinės reformatų organizacijos – Ekumeninė reformatų taryba ir Pasaulio reformuotų bažnyčių aljansas – susijungė į Pasaulio reformuotų bažnyčių uniją (angl. World Communion of Reformed Churches, toliau – Pasaulinė Unija). Ši organizacija jungia daugiau kaip 80 milijonų pasaulio reformatų ir kitų artimų protestantiškų atmainų (denominacijų) krikščionis iš 230

bažnyčių ar jų susivienijimų. Pasaulinė unija, kurios centrinė būstinė yra Ženevoje, padalyta į 7 regionus. Kiekvienas regionas turi savo specifiką, tačiau tik Europos regionas prieš penkerius metus Budapešte priėmė sprendimą, kad šiame regione bus kviečiami ne bažnyčių delegatai, o reformatų bažnyčių vadovai arba tiesiogiai jų įgalioti asmenys. Taip buvo sudaryta Europos RBVT. Jos prezidiumą sudaro: vadovas – prezidentas, renkamas 4 metams, ir prezidiumo nariai: viceprezidentas (nuo 2011 m. du viceprezidentai), sekretorius ir išdininkas. Sekretorius ir išdininkas renkami ne iš Europos RBVT narių, bet iš pastarųjų pasiūlytų nacionalinių bažnyčių kandidatų. Pirmuoju Europos RBVT prezidentu 2006 metais išrinktas Vengrijos reformatų bažnyčios vadovas vysk. dr. Gusztav Bolcskei, viceprezidentu – olandas kun. Jan-Gert Heetderks iš Nyderlandų protestantų bažnyčios, sekretorius – škotas kun. Alexander Horsburgh iš Škotijos bažnyčios. Atsakinga už finansus išrinkta vokiečių Kerstin Koch, finansininkė iš Lippės žemės bažnyčios.

Europos RBVT susitikimai numatomi kartą per metus vis kitoje vietoje: 2008 metais posėdžiauta Paryžiuje, Prancūzijoje; 2009 metais – Vupertalyje, Vokietijoje. 2010–ųjų vasarą pasauliniame suvažiavime Grand Rapids, JAV, Europos RBVT posėdžiavo kartu su Europos regiono bažnyčių delegatais. 2011 m., kaip aukščiau rašyta, Europos RBVT susirinko į Čekijos sostinę Prahą.

Prieš suvažiavimą visi dalyviai susirinko į pamaldas su Viešpaties Vakariene. Po pamaldų prasidėjo posėdžiai. Buvo priimti Europos RBVT nuostatų pakeitimai (nustojus egzistuoti Pasaulio reformuotų bažnyčių aljansui ir šios organizacijos teises ir pareigas perėmus Pasaulio reformuotų bažnyčių unijai, Europos RBVT nuostatuose turėjo būti patvirtinta, kad ji atstovauja Pasaulio reformuotų bažnyčių unijos Europos region1).

Antrąją suvažiavimo dieną pranešimus skaitė Pasaulinės Unijos prezidentas kun. dr. Jerry Pillay (*Pasaulinės Unijos vizija*), Belgijos atstovas dr. Guy Liagre (*Ateities reformatų teologinis darbas Europoje*), Vokietijos reformatų aljanso atstovas prof. Dr. Michael Weinrich (*Europos protestantų tarybos atsakas ordinacijos, vyskupystės ir tarnystės tema*).

Kudowa Zdrój 2011: Reformatų tarptautinės konsultacijos

dr. Mykolas Mikalajūnas, Lietuvos evangelikų reformatų konsistorijos Prezidentas kuratorius
kun. Tomas Šernas, generalinis superintendentas

Aurelijos Arlauskienės nuotraukos

2011 m. rugsėjo 15–18 d. d. vyko Lenkijos, Lietuvos ir Vokietijos reformatų bažnyčių tradicinės konsultacijos, kuriose (pagal galimybes) dalyvauja Bažnyčių vadovai, kunigai, bendruomenių atstovai. Šįkart buvo Lenkijos eilė priimti tikėjimo seseris ir brolius ne tik iš Lietuvos ir Vokietijos, bet ir iš kaimyninės Čekijos – pastaruosius pakvietė gal ir dėl to, kad gražus Sudetų kurortas Kudowa Zdrój yra vos už kelių kilometrų nuo Čekijos, ir vietiniai gyventojai nuo senų laikų nelabai žino kas jie tokie: čekai ar lenkai, kalba abejomis kalbomis, daro panašų alų ir nesipyksta. Beje, čia žmonės dar mena laikus, kai buvo atskiros mokyklos ne tik čekams ir lenkams, bet ir katalikams bei reformatams.

Praėjusių metų konsultacijų tema – *Senėjanti Europos bendruomenė*. Mes tai senokai pastebime ir apie tai susirūpinę pašnekame, pažvelgę į pamaldoms susirinkusius parapijiečius. Ši problema turi dvi puses. Svarbiausia, kaip atjauninti Bažnyčią? Tai pirmaeilis mūsų Bažnyčių uždavinys. Bet šiose konsultacijose buvo kalbama ne apie tai, o kaip sustiprinti diakoninę veiklą, kaip išlaikyti pagyvenusių parapijiečių šviesų tikėjimą, optimizmą, jėgas ir gyvybingą bendrystę su Dievu, su bendratikiais ir aplinkiniu pasauliu.

Pagrindinius pranešimus padarė kunigas dr. Jürgen Gohde (Vokietija), direktorė Zuzana Filipkowį (Čekija), direktorė Wanda Falk ir Lenkijos reformatų bažnyčios diakonijos vadovė Biruta Przewlocka-Pachnik (abi direktorės vadovauja parapijinėms diakonijoms). Lietuvos reformatai tegalėjo papasakoti apie diakonijos pradmenis – aišku, kad nėra tokios mūsų parapijos, kur nebūtų vienaip ar kitaip rūpinamasi savo senoliais, ligoniais, neįgaliaisiais. Iš Lenkijos ir Vokietijos seserų ir brolių sužinojome apie sistemingą, kryptingą šalies Bažnyčios rūpestį senstančia Europos (žinoma, visų pirma savo šalies) visuomene. Vienintelė paguoda (apie ką galėjome savo ruožtu pasakyti), kad kai kas jau daroma, apmąstoma, ir tikimės pažangos ir mūsų bažnyčios diakonijos darbo plėtroje.

Apsvarstę aukštesnius dalykus, pasipasakojome ir apie kasdienį Bažnyčių gyvenimą. Generalinis superintendentas kun. Tomas Šernas, kunigė Sigita Švambarienė ir krt. Mykolas Mikalajūnas bendromis jėgomis angliškai, vokiškai ir lenkiškai ne tik per posėdžius, bet ir laisvalaikiu (ir kramsnojant per pusryčius, pietus bei vakarienes) aiškino mūsų Bažnyčios problemų esmę, kuri daugeliui buvo sunkiai suvokiama.

Šeštadienį vakarop Kudowa Zdrójaus mero buvome pakviesti į netoliese tarpukalnių slėnyje įsikūrusį Pstronžnos (Pstrážna) kaimelį, kur to krašto etnografijos muziejuje (lyg mūsų Rumšiškių mini variante) buvome supažindinti su Sudetų krašto istorija ir dabartimi. Buvo malonu jausti kurorto šeimininko (ne reformato) dėmesį, objektyvų požiūrį į ekumenizmą, deramą požiūrį į tame Lenkijos užkampyje atgimstančią reformatų parapiją. Iš esmės tame kaime „gyvos“ parapijos nėra, bet į čia stovinčią senovinę romantišką kalnų fone reformatų bažnytėlę specialiai atvyksta pamaldoms tikintieji iš kitų Sudetų miestų, čia vyksta reformatų jaunimo stovyklos, į kurias yra kviečiamas ir mūsų jaunimas. Beje, kadangi reformatų pajėgos čia tokios menkos, būtent savivaldybės lėšomis buvo suremontuota bažnyčia ir klebonija. Prašom, veikite.

Mūsų Bažnyčios atstovams šis renginys davė geros patirties ir bendrystės su lenkų ir vokiečių reformatais, o gerų santykių palaikymu mes labai suinteresuoti, nes tos Bažnyčios (ypač Vokietijos) mus ir finansiškai, ir moraliai remia.

Žinoma, mūsų delegacijai ši kelionė nebuvo lengva: automobiliu nukakti į Čekijos pasienį kalnuose, su nepatogiomis (nes pigiomis) dviem nakvynėmis pakelės užėigose Lenkijoje – varginanti kelionė net ir jaunesnei Sigitai. Galima buvo gėrėtis kunigo Tomo didvyriškumu kenčiant tuos nepatogumus. Laimei, prie vairo beveik be pertraukų sėdėjęs Artūras meistriškai trumpino kelionės laiką.

Mintys iš kun. dr. Jürgen Gohde pranešimo

Apibūdintos senstančios Europos ir senstančios Bažnyčios perspektyvos bei diakonijos reikmė. Visuomenė greitai sensta, tai atneša iki šiol nenumatytų finansinių, politinių, psichologinių ir kitokių problemų jau dabar, tai pat ir artimiausiems dešimtmečiams, per kuriuos įvyks daug pokyčių.

Žiūrint iš bažnytinės pozicijos į daugėjantį senjorų procentą visuomenėje ir Bažnyčioje, kyla tie klausimai, į kuriuos atsakyti būtų Bažnyčios kompetencija.

Visų pirma – požiūris į senėjimą, kokios perspektyvos laukia, kokį vaizdinį įsivaizduojame? Vieni tikisi užtarnauto poilsio pajūryje, kiti nerimauja dėl to, kur praleis savo paskutines dienas. Keliant klausimą apie senėjimą ir senatvę, natūraliai kyla klausimas – kas mūsų laukia?

Koks bus požiūris į tai, kas laukia senatvėje, yra Bažnyčios skelbimo ir diakonijos darbų kompetencija.

Visuomenės orientacijos klausimai diakonijai šiuo atveju yra du: autonomijos klausimas, ir kur, kokioje vietoje lauksiu mirties? Todėl ir senjorų diakonijos prielaidos turi būti orientuotos į šias esmines reikmes.

Žmonės, net senkant jėgoms, jaučia savarankiškumo, tam tikros individualios autonomijos reikmę. Diakonijos veikla turėtų prisidėti prie šio senjorų savarankiškumo palaikymo. Siekiant šio tikslo, reikia atsižvelgti į vietines skirtybes, diakoninė veikla turi būti orientuota pagal vietos sąlygas. Tai gali būti diakoninė pagalba senjorams pagal reikmes jų gyvenamose vietose.

Taip pat daugumai žmonių yra būdingas bendrystės, tarpusavio priklausomybės noras. Tokiu atveju diakoninė tarnyba turėtų senjorams sudaryti galimybes bendrauti ir jausti priklausomybės jausmą, socialinį-psichologinį saugumą, simbolinį saugumą. Bet kokių diakoninės tarnystės atveju turi būti siekiama žmogaus priežiūros-pagalbos individualizavimo.

Diakonijos darbai yra vykdomi geriausiai, kai dalyvauja vietinės institucijos.

Iš *Wandos Falk* pranešimo

Varšuvos parapijos diakonija gauna paramą iš projektų. Darbai orientuoti į bažnytinės bendruomenės reikmes: senjorams padeda nuvažiuoti ir parvažiuoti iš ligoninės, vaikams nuperka vadovėlius ir pan. Reformatų ir liuteronų diakonijos ekumeniškai bendradarbiauja.

Kitose reformatų parapijose diakonija pasireiškia įvairiai. Vienur įkurti nedideli senjorų namai, kitoje parapijoje veikia vaikų darželis – dienos centras, kitur įkurtas maitinimo punktas.

Kai kurios iniciatyvos pradėtos ir gyvuoja iš projektinių ES pinigų. Gerai, kai nedidelė bažnyčia sugeba pasinaudoti galimybėmis gauti paramą, tačiau ši parama yra laikina, ir tuomet yra pavojus, kad diakoninės iniciatyvos gali būti tik laikinos.

Iš direktorės *Zuzanos Filipkows* pranešimo apie diakoniją Čekijoje

Diakonijos direktorės pranešime beveik nebuvo žodžio *bažnyčia*. Diakonija įkurta stebint visuomenės reikmes. Direktorė turėjo pagrindą didžiulis – neturėdami nei finansinių išteklių, nei pastatų, nedidelė grupė bendraminčių sukūrė didelį diakoninių paslaugų tinklą, apimančią nemažą administracinę teritoriją, įkūrė nemažai darbo vietų, kooperavo vietinių institucijų pastangas, vietines evangelikų bendruomenes. Įstaigos balanse dabar yra pastatai, sukasi milijonai, nors prieš dešimtmetį dar nieko nebuvo. Šis vadybinis stebuklas įvyko dėl kelių priežasčių. Visų pirma, buvo efektyviai pasinaudota valstybinėmis socialinėmis programomis vyriausybės ir savivaldybių lygiu, europine parama, nuolatinio Bažnyčios dėmesiu ir gera vadyba. Diakonijos sustiprėjimas Čekijoje ir valstybinė parama turėjo tradicijas – XIX a. vykstant pramonės revoliucijai vyko gyventojų migracija, dalies gyventojų nuskurdimas. Todėl pramoniniuose kraštuose bažnyčių iniciatyva buvo kuriamos diakonijos, kurių keliami klausimai ir veiklos horizontas išėjo iš parapijinių rėmų. Pramoninių kraštų vyriausybės vienokiu ar kitokiu būdu rėmė diakoninę veiklą, nes tai atitiko valstybės interesus.

Skirtingų konfesijų dialogas

Viktorija Liauškaitė

Alpių ir miškų apsuptame Vokietijos Bavarijos žemės miestelyje Jozefstalyje 2011 metų pavasarį dešimčiai dienų į ekumeninį mokymo centrą rinkosi įvairių konfesijų Europos Bažnyčių atstovai – dvasininkai ir pasauliečiai. Juos į seminarų ciklą *Dialogas tarp skirtingų konfesijų tikinčiųjų* pakvietė Bavarijos žemės Liuteronų bažnyčia.

Ekumeninėje savaitėje dalyvavo 30 Europos šalių atstovai. Plati atstovaujamų šalių geografija pajvairino bendravimą, diskusijas, temų įvairovę. Į seminarų ciklą buvo pakviesti ne tik mums visiems gerai pažįstamų konfesijų – ev. liuteronų, ev. reformatų, Romos katalikų, stačiatikių atstovai, bet ir mums mažiau žinomos čekų Husitų bažnyčios atstovai.

Vokiečiai, mėgstantys tvarką ir tikslumą, itin rūpestingai sudėliojo dienotvarkę, supažindino su savo patirtimi, pakvietė patyrusius lektorius, o dalyvius įtraukė į labai įdomias diskusijas. Kiekviena diena prasidėdavo ir baigdavosi malda. Pamaldose tarnaudavo vis kiti dvasininkai – seminaro dalyviai, pamaldose buvo naudojama jų Bažnyčios liturgija. Taip pat neišdildomą įspūdį paliko tai, jog kiekvienas iš mūsų *Tėve Mūsų* tarėme sava kalba vienu metu. Dievui nėra nesuprantamos kalbos...

Ekumeninės savaitės metu išnagrinėta daug ir įvairių temų. Viena įdomiausių – *Dialogas tarp skirtingų konfesijų tikinčiųjų*. Kaip skirtingi žmonės, tikintieji supranta ir priima *Bibliją*? Ypač svarbu surasti dialogą tarp skirtingų konfesijų tikinčiųjų, skirtumuose surasti panašumus, nes Dievas visiems yra vienas.

Trys seminarų vakarai buvo skirti skirtingų šalių, skirtingų Bažnyčių pristatymams. *Europos forume* prisistatė Čekijos, Slovakijos, Rumunijos, Bulgarijos, Italijos, D. Britanijos, Danijos, Rusijos, Lenkijos, Estijos ir Latvijos atstovai. Vieni rodė filmą apie savo šalį, bendruomenę, kiti dovanėjo knygas, tretį susirinkusius

vaišino tautiniais patiekalais.

Seminaro dalyviai turėjo progos dalyvauti vietinės Jozefstaliao bendruomenės pamaldose Šv. Petro liuteronų bažnyčioje. Giesmes giedojo jungtinis bendruomenės ir seminaro dalyvių choras. Į choro gretas įsijungė ir šių eilučių autorė. Pamaldų metų Dievo Žodis skambėjo anglų, vokiečių, rusų, lenkų, slovakų ir lietuvių kalbomis. Susirinkusieji sakė, kad lietuvių kalba esanti labai graži ir daininga.

Nors užsiėmimų grafikas buvo labai įtemptas, tačiau radome laiko pasigrožėti Bavarijos Alpių grožiu, kalnų ežerų tyrumu ir miškų gaiva. Taip pat lankėmės Miunchene, kur mums buvo suteikta galimybė pabūti... viename didžiausių Vokietijos kalėjimų, kuris pastatytas dar XIX a. ir kuriame kali apie 2 tūkst. nuteistųjų. Vidiniame kalėjimo kieme stovi didinga bažnyčia. Kalėjimo kapelionas pasidalijo savo patirtimi, kaip jam tenka bendrauti su nuteistaisiais, drąsinti juos, kviesti pažinti Dievą.

Dešimties dienų seminaras padėjo artimiau susipažinti su įvairių konfesijų, tautų atstovais, Dievą mylinčiais žmonėmis.

Ekumeninės savaitės dalyviai.

www.ref.lt nuotr.

SVEIKINAME

Moralės įstatymas manyje, o žvaigždėtas dangus virš manęs.

(I. Kantas)

Gražina Dagtė

2011 m. spalio 8 d. Biržuose 90-ies metų jubiliejų šventė Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios kuratorė, Vilniaus vaikų sekmadieninės mokyklėlės įkūrėja, kunigo Aleksandro Balčiausko našlė, Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos narė, kompozitoriaus Vlado Jakubėno draugijos valdybos narė Aleksandra Balčiauskienė. Jubiliejaus proga ji sutiko pasidalyti mintimis apie nueitą gyvenimo kelią.

*Gražinos Dagtės
asmeninio archyvo nuotr.*

Apie vaikystę ir jaunystę

Mano gimtinė – Kybartuose. Tėvelis buvo išmintingas žmogus, geležinkelio inžinierius, kuris ragino mokėti ne tik savo, bet ir kaimyninių valstybių kalbas, todėl leido mane į privačią vokišką mokyklą, pagrįstą Imanuelio Kanto filosofijos principu: Moralės įstatymas manyje, o žvaigždėtas dangus virš manęs. Visada sakau, kad žmogus moraliai turi būti labai stiprus ir dėlioti tik gražias mintis.

Aleksandra Balčiauskienė Mokiausi Klaipėdos Vytauto Didžiojo www.ref.lt nuotr. gimnazijoje, kurioje tikyba dėstė kun. Povilas Jašinskas. Mano jaunystės laikais dešimt Dievo įsakymų buvo moralės pagrindas. 1940 m. baigiau Tauragės mokytojų seminariją, kurioje mokėsi didelė Klaipėdos krašto evangeliško jaunimo dalis.

Apie moterystę

Moterystė buvo Dievo dovana. Prisimenu, kaip su tėveliaisėjome į bažnyčią Kaune. Zakristijoje norėjau pasiteirauti apie giedojimą chore. Ten tarnavęs kunigas Aleksandras Balčiauskas užsirašė mano adresą. Taip Dievulio ranka mus suvedė...

Kaip Aleksiuukas man vėliau sakė, aš jam patikau iš pirmo žvilgsnio. Jau pirmą kartą susitikus mums atrodė, jog esame pažįstami šimtą metų. Buvome labai laimingi. Draugavome mėnesį. Po to jis man pasipiršo. Tai buvo 1942 metais. Mus tada jau jungė ir bendra veikla. Kunigas senjoras Adomas Šernas, būdamas poetiškos sielos ir muzikalus (o muzika juk yra dieviška kalba, kuriai nereikalingi vertėjai), tuomet atliko didelį darbą – leido naująjį giesmyną. Kun. Adomui Šernui talkininkavo – atliko korektūros darbus ir rūpinosi giesmyno leidimo reikalais – kunigas A. Balčiauskas. Jis ir manęs paprašė padėti atlikti korektūros darbus. Aš sutikau ir po pirmos darbo dienos Aleksandras paklausė, ar nesutikčiau būti jo gyvenimo drauge. Atsakiau taip. Mes jau kitą dieną tėvų akivaizdoje susižiedavome ir koregavimo darbus dirbome toliau. Vėliau kolegija padovanojo mums po vardinį giesmyną, kuris visą laiką kartu su manimi ir yra mano dvasinė stiprybė. Šis giesmynas – mūsų šeimos relikvija. Į šį leidinį jaučiuosi įdėjusi ir savo širdies dalelę.

Mus sutuokė kunigas Povilas Jašinskas Kaune, bažnyčioje prie Aleksoto tilto. Sutuoktuvių metu kompozitorius Vladas Jakubėnas vargonais su operos soliste Veronika Dagelyte atliko muzikinį kūrinį. Prasidėjo be galo laimingi gyvenimo metai. Tik po vestuvių pradėjome vienas į kitą kreiptis žodeliu tu. Mane jis vadino Alisinka. Vienas kitą supratome ir gerbėme. Tai buvo tikra meilė, kupina pasiaukojimo vienas kitam. Jos prisiminimas senatvėje yra mano gyvenimo šviesulys.

kun. Aleksandras Balčiauskas

Petro Ločerio nuotr.

Apie karo ir pokario metus Biržuose

Iš pradžių gyvenome medinėje klebonijoje, vadinamojoje Meškauskynėje. Ši mūsų gūžta sudegė karo metais. Persikėlėme į išlikusią mūrinę kleboniją, kuri 1948-aisiais buvo nacionalizuota, 1949 m. buvo įsakyta iš jos išsikraustyti. Kur eiti? Dukrai Virginijai tuomet tebuvo ketveri metukai. Nutarėme ją nuvežti į Braškių kaimą pas krikšto mamą.

Mūsų kambaryje netrukus apgyvendino Švietimo skyriaus vedėja. Visus savo daiktelius sunešėme į mažą kambariuką klebonijoje, patys miegoti eidavome į zakristiją. Ten kūrendavome krosnį, kuri dažnai rūkdavo.

Vėliau pradėjome statyti savo namus. Stengėmės vienas kitą palaikyti – vienas kitam rašydavome laiškėlius, juos palikdavome ant rašomojo stalo. Dabar jų negaliu kilnoti – būna graudu. Praeitį man be galo graži, ja gyvenu. Viskas pasibaigė su ta valanda, kai Aleksiukas 1952 m. sausio 24 d. užmerkė akis nuo širdies infarkto.

Apie netektį

Kai tetytė (kun. Aleksandras – aut. pastaba) mirė, prasidėjo ne rožėmis klotas gyvenimas. Liko daugybė darbų, kurių nemokėjau, kurių man iki tol ir nereikėjo mokėti. Būdavo, žiūriu žiūriu į neįrengto namo sienas, ant kiemo likusią lentų krūvą... Bet teisingai sakoma, jog nereikia mokėti, reikia norėti. Norėjau gyventi tvarkingai.

Kai nenori skursti, tenka dirbti. Išmokau visko. Sužinojau, kas yra fernica, ką reiškia colis. Su sūnumi Donatu, kuris tėvelio neteko būdamas aštuonerių, važiavome į lentpjūvę, paskui obliavome lentas, apkalėme nebaigtą įruošti namą. Taip pamažu baigėme statybas...

Buvau kunigo našlė, todėl darbo negavau. Siūlė padaryti viešą atgailą spaudoje, jog ištekėjau už kunigo. To nepadariau. Reikėjo galvoti, kaip išgyventi. Gyvenimas yra pati tikroji mokykla. Ir mezgiau, ir siuvinėjau mašina, ir daržus sodinau, ir tortus kepiau. Dirbau dieną naktį. Padėjo vaikai. Iš tų tortų juos ir pastačiau ant kojų.

Apie vaikus ir anūkus

Aleksiukas vaikams kalbėjo: Aukite dori, klausykite mamytės, nenuklyskite nuo kelio. Manęs prašė: Neatstok nuo bažnyčios, neapleisk našlaičių.

Meilė man yra kaip uola, į kurią įsikibusi aš stipriai laikausi. Džiaugiuosi vaikais – nė vienas nenuklydo nuo kelio. Užaugo anūikai ir proanūkiai, kiekvienas dirba savo darbą. Jie – mano džiaugsmas.

Esu laiminga ir patenkinta. Kai merksiu savo akis, kaip Dievas duos, taip ir bus. Svarbiausia yra gyventi taip, kad nebūtų apsunkinta sąžinė. Noriu, kad aplinkui būtų gražu. Vasarą sodyboje prisodinu gėlių, kad man glostytų akis.

Aleksandra Balčiauskienė su dukra Virginija ir sūnumi Donatu.

Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Apie reformatų bažnyčią

Dabar bažnyčia kvėpuoja tikru reformatišku oru, ji turi tai, ko labiausiai reikia – teologinius mokslus baigusius kunigus. Jie gerai atlieka savo darbą. Tuo labai džiaugiuosi. Mes visi turime būti dvasiškai labai stiprūs ir gerai prisiminti Reformacijos himno žodžius: Tvirčiausia apsaugos pilis yra mums Viešpats Dievas; bėdoj mūs skydas ir viltis, pagalba tik Jis vienas.

Apie protestantizmą

Man patinka protestantiškas mąstymas – išsiveržimas iš žmogų kaustančių varžtų. Šis mąstymas yra laisvas, bet turi moralės įstatymą. Žinai mokymą – nevak, nemeluok, nekalkbėk neteisaus liudijimo prieš savo artimą...

Man patinka ir šviesus supratimas apie Dievą. Dievą, kurio nematome, bet kurį jaučiame. Ir aš jaučiu, kad Jis yra, kad Jo ranka mane veda. Kai būna pilnatis, žiūriu į naktinį dangų ir kartoju: Dieve, koks stebuklas, ir tik Tu sugebėjai sukurti šį gražų pasaulį. Visada prašau Dievo pagalbos, kaip mokoma vienoje giesmėje: Šaukis iš Dangaus paguodos, kai užeis tau dienos juodos. Dievas gelbsti ir duoda žmonių, kurie padeda nešti tavo skausmą. Yra toks geras paraginimas: Eik Viešpaties keliais be baimės, daryk, kas tavo pareiga.

Apie veiklą per paskutinį dvidešimtmetį

1990-ieji – atgimimo metai. Po Sąjūdžio atsivėrė daugiau galimybių bažnytinėje veikloje. Mokėdama vokiečių kalbą, verčiau vizituojančių mūsų bažnyčias svečių iš Vakarų Europos pokalbius, paskaitas, pamoksus. Jų kvietimu dalyvavau vaikų pamaldėlių seminare Štutgarte (Vokietija). Jame su grupe dalyvių iš kitų organizacijų 1990 m. lapkričio mėnesį dalyvavau konferencijoje Lietuvos ir Baltarusijos dienos. Skaičiau pranešimą apie Reformaciją Lietuvoje. 1991 metais lankiausi tradicinėje vengrų bažnyčioje, kur vyko Sinodas. Nepamirštamą įspūdį paliko trys savaitės, 1998 m. praleistos Šveicarijoje, Locarno mieste, kunigų šeimoms skirtame pensionate. Kiekvieną rytą prieš pusryčius vykdavo pamaldėlės, kurias pakaitomis laikė svečiai. Atėjus mano eilei, pasirinkau 103 psalmę.

Dar lankiausi Čekijoje ir Italijoje.

Būdama kompozitoriaus Vlado Jakubėno draugijos valdybos narė, įvairiuose renginiuose prisidėjau prie kompozitoriaus vardo suteikimo Biržų muzikos mokyklai, į kurią 1959 m. sausio mėnesį tuometinė direktorė Aldona Kezytė praverė man duris, priimdama dirbti bibliotekoje.

Apie Vilniaus Sekmadieninę vaikų mokyklėlę

1990 m. rugsėjo 2-ąją po pamaldų Vilniaus bažnyčioje pasiūliau parapijiečiams įkurti Sekmadieninę vaikų mokyklą. Tėvai mielai pritarė tam sumanymui ir mokyklėlė buvo įkurta. Tą pačią dieną užsirašė 17 vaikų. Užsiėmimus pradėdavome maldele: Mes norime būti dori. Dieve, padėk mums tokiais tapti. Mano tikslas buvo paruošti dorą žmogų, be pavydo, reformatiškoje dvasioje. Mokykla Vilniaus miesto Švietimo skyriuje buvo įteisinta 1995 m. gruodžio 11 d. (pažymėjimo Nr. 335) ir veikė iki 1996 m. gruodžio 25 d.

Džiaugiuosi, kad šiandien veikia atkurta Vilniaus Sekmadieninė vaikų mokyklėlė.

Dabar man jau reikia apmąstyti savo gyvenimą, atsiprašyti, jei ką ne taip padariau. Dievas viską mato ir žino, ir nieko nuo Jo nenuslėpsi. Kas tiki, Dievas niekadęs to nepalieka be globos.

Padėka

2011 m. spalio 8 d. įžengiau į paskutinį šimtmečio dešimtmetį. Laikraštyje Biržiečių žodis radau grupės biržiečių sveikinimą poeto B. Brazdžionio eilėmis. Ačiū Jiems. Dėkoju už malonius sveikinimus telefonu: unikaliam Lietuvos Žmogui, Ev. reformatų bažnyčios generaliniam superintendentui, kunigui Tomui Šernui, kunigei Erikai Brooks, Vandai Jodinskaitėi iš Čikagos, bičiuliams iš Frankfurto, Detmoldo, Dachau ir gyvenantiems Lietuvoje.

Dėkoju už spalio 9-ąją, sekmadienį, įvykusį pasveikinimą Biržų bažnyčioje po pamaldų. Ačiū kun. Rimui Mikalauskui, kun. Sigitai Švambarienei ir seniūnei Lenai Palšienei, vargonininkei Jūratei Dudarienei bei daugybei parapijiečių. Dėkoju kun. Raimondui Stankevičiui ir Vilniaus parapijos atstovei Donatai Indriūnaitei bei Panevėžio parapijos atstovei Sigitai Audickienei. Ačiū N. Radviliškio parapijos atstovėms – Vidai Gasiūnienei, Daivai Janonienei ir pirmininkei Valerijai Kubiliūnienei. Dėkoju Lietuvos televizijos laidos Kelias vedėjai Inai Drąsutienei ir filmavimo operatoriams už pamaldų ir sveikinimų akimirku sustabdymą televizijos ekrane.

Dėkoju visiems psalmininko žodžiais: Liaupsink Viešpatij, mano siela, ir nepamiršk, ką Jis tau gero padarė. Dėkoju Jam už viską: už džiaugsmą, liūdesį ir skausmą, už ištvėrmę ir ryžtą, už užaugintų vaikų, anūkių ir proanūkių meilę ir rūpinimąsi manimi. Dėkoju už žmones, kurie liko ištikimi iki šiol ir prisimena kunigą Aleksandrą Balčiauską, nuo kurio mirties 2012 m. sausio 24-ąją sukako 60 metų.

Dėkoju ir už gilią senatvę. Giesmė kančios ir laimės nuskambėjo. Gyvenimas kaip pasaka praėjo. Dabar jau aidis ilgesio skiemuo – ruošius keliauti jau namo. Linkiu neblėstančios širdies šilumos, kuri visiems, visur, visada labai reikalinga.

Kun. A. Balčiauskas su žmona Aleksandra ir motina Jadvyga Balčiauskiene (viduryje) bei žmonos tėvais Roza ir Karoliu Brokertais. Velykos 1943 m., Biržai. Petro Ločerio nuotr.

Kun. A. Balčiausko šeima Biržų ev. reformatų bažnyčioje (sūnus Donatas ir duktė Virginija). 1950 m. Jadvygos Markevičiūtės - Vaitaitienės nuotr.

JAUNIMO VEIKLA

Vilniaus vaikų sekmadieninės mokyklėlės veikla

Donalda Sinkutė, Vilniaus parapijos Sekmadieninės mokyklėlės vadovė

2011 metais toliau sėkmingai vyko pamokėlės sekmadieninėje vaikų mokyklėlėje. Kiekvieno mėnesio pirmą, trečią ir penktą sekmadienį entuziazmo rinktis tiek iš pradžių prie krosnies į Kęstučio gatvėje įsikūrusias mūsų Bažnyčios Raštinės patalpas, tiek persikėlus į šiltus Biblijos Draugijos namus, mokyklėlės vadovai nestokojo, tačiau vaikai į ją rinkosi negausiai.

Vaikų sekmadieninė mokyklėlė Vilniuje 2011 metais sulaukė pastiprinimo – prie kunigų ir teologų komandos bei mokyklėlės vadovės Donaldos prisijungė šauni pedagogė Džiuljeta Stankevičienė, mūsų kunigo Raimondo Stankevičiaus žmona. Ji į mokyklėlės rutiną įnešė naujovių – mokyklėlės temos tapo gyvenimiškos, labiau vaikams suprantamos. Pavyzdžiui, kuklumas, paprastumas, nuolankumas, teisingumas. Šias temas mokytoja puikiai iliustravo pamokančiomis animacinėmis istorijomis.

Negausų būrį susitikimams kartas nuo karto įkvėpdavo Justas Brazauskas. Jis pasiūlė kelias idėjas vaidinimams. Atrodo, kad jam pačiam labai patiko metų pradžioje, Kalėdų bei Trijų Karalių atėjimo šventėje *Dovydo žvaigždė*, tekęs vieno iš trijų karalių, atnešusių dovanų mažajam kūdikėliui bei jas išdalijusių mokyklėlės vaikams, vaidmuo.

Toliau mokyklėlės rutinoje, po teologinės mokyklėlės dalies, su Justo bei vadovės Donaldos pagalba, taip pat atsizvelgdami į kunigų teikiamas pastabas ir pataisymus, mokyklėlės lankytojai parengė net du vaidinimus. Mamos dienos proga po pamaldų Biblijos draugijai priklausiančiose patalpose susirinkusios mamos, močiutės ir tėčiai stebėjo šiuolaikinę Raudonkepuraitės istoriją *Raudonkepuraitė, Feisbukas ir Vilkas*, kurią galima rasti www.youtube.com.

Kita istorija buvo parengta Kalėdų proga ir tradiciškai jau vyko 2012 m. sausio pradžioje, atvykus Trims Karaliams, kai po jaunimo pamaldų mūsų parapijiečiai gausiai rinkosi į liuteronų parapijos salę. Jaunimas suorganizavo aukcioną šventės išlaidoms padengti – siūlė įsigyti pačių gamintus rankdarbius, kepinius (buvo net iškeptas pasakų namelis), išradingai perpardavinėjo jau įsigytus daiktus. Taigi jaunimas ir patys mažiausieji susirinkusiems į jaunimo suorganizuotą parapijos šventę suvaidino spektakliuką *Kalėdų pasaka – Jėzaus gimimas* (šiuolaikinę interpretaciją). Spektakliuką sumanė, scenarijų kūrė nepailstantis Justas ir sumanioji Donaldą, jų kūrybinį entuziazmą koregavo katechetas Evaldas ir kunigas Raimondas. Įgyvendinti idėją padėjo sekmadieninės mokyklėlės mokytoja Džiuljeta bei aktyviosios nuolatinių mokyklėlės lankytojų mamytės. Žiūrovams susivokti, kas vyksta scenoje padėjo Pasakotojas, aiškinęs veiksmo fabulą. Buvo smagu ne tik vaidintojams – mažiesiems Nojui, dar mažesniai Nojukui, Rokui, Mortai, Dovydėliui, bet ir vyresniesiems aktoriams Urtei, Gertrūdei, Ievai... Parapijiečiai džiaugėsi vaikučių ir jaunimo vaidinimėliu, darniai sugiedota giesmele ir dėkojo už sukurtą Šventę. Beje, šią istoriją taip pat galite rasti ir peržiūrėti www.youtube.com. Žinoma, gyvai matyti šį vaidinimą buvo tūkstantį kartų smagiau!

Kalėdų pasakos vaidinimas.
Giedriaus Vaitiekūno nuotr.

Vėliau vyko vyresniųjų vaikų organizuota viktorina, teko prisiminti žinias iš *Biblijos* ir net gerokai pasukti galvą, norint atsakyti į vieną ar kitą klausimą. Labiausiai mažiausieji laukė *Laimės šulinio* dalies. Parapijos šventė tęsėsi prie gausaus ir gardaus suneštinių vaišių stalo.

Dėkojame Viešpačiui, kad mus suburia į kiekvieną mokyklėlės pamoką, kad kantriai veda pažinimo keliu ir leidžia surengti tokias dideles šventes visai parapijai.

Radvilos kėglis 2011

2011 m. vasario 27 d. draugijos *Radvila* nariai ir jų draugai rinkosi į Kauną, į jau tradicija tapusias boulingo varžytuves *Radvilos kėglis 2011*. Į šį renginį visus kvietė Kaune besilaikantys radviliečiai. Vienas svarbiausiu akcentų prieš turnyrą – dalyvavimas evangelikų reformatų pamaldose Kaune, kurias evangelikų liuteronų bažnyčioje laikė Kauno evangelikų reformatų parapijoje tarnaujantis kunigas Tomas Sakas. Po pamaldų apžiūrėjome Kauno evangelikų reformatų bažnyčią,

Radvilos kėglio 2011 dalyviai ir maži, ir dideli.

Donaldos Sinkutės nuotr.

fotografavome ją iš įvairių pusių, stengdamiesi padaryti geriausią Kauno reformatų bažnyčios nuotrauką ir kartu laimėti Dalijos Gudliauskienės įsteigtą prizą.

Turnyras vyko Kauno prekybos centre įsikūrusiame bouldinge. Dalyvavo dideli ir maži, seniai draugijos veikloje besisukantys bei visiškai naujokai. Kaip visada buvo renkami nugalėtojai vaikinų, merginų bei vaikų kategorijose, dalijamos pereinamosios taurės.

Giesmės skamba plačiai

2011 m. gegužės 7 d. Vilniaus parapijos jaunimas, draugijos *Radvila* nariai bei jų draugai susibūrė į mini ansamblį bei sudalyvavo Vilniaus Gatvės muzikos dienoje su mūsų pamėgtomis dainomis, giesmėmis, žaidimais, gitaromis, būgneliais, barškučiais, dūdelėmis ir kitais instrumentais bei muzikiniais kūrinių! Šis būrelis rinkosi žvarbiu gegužei oru net pora valandų Pylimo bei Vokiečių gatvių kvartale – skverelyje priešais Reformatų bažnyčią, tačiau nusprendė groti, dainuoti ir šlovino Viešpatį ant mums priklausiusios Bažnyčios laiptų. Žinoma, praėivių ryte nebuvo daug, keli einantys pro šalį palaikė mus žydais, šabą besvenčiančiais (juk gieda šeštadienį!), taip pat ne visai realybėje susivokiantis prašalaitis džiaugėsi, kad leidome jam bent padaužyti per būgnelį nors ir ne visai į taktą. Taigi taip savotiškai mes deklaravome savo stiprybę groti viešai ir būtent tokioje vietoje. Mums buvo smagu ir mūsų giesmės skambėjo plačiai.

*Radvilos nariai Gatvės muzikos dienoje.
Donato Venskaus ir Donaldos Sinkutės nuotr.*

Nemunėlio Radviliškio parapijoje – vaikų vasaros stovykla

2011 m. liepą prie Apaščios ir Nemunėlio upių santakos įsikūrusiame Nemunėlio Radviliškyje vyko Lietuvos evangelikų reformatų vaikų vasaros stovykla. Ją rengė jaunimo draugijos *Radvila* bei Nemunėlio Radviliškio ir Biržų evangelikų reformatų parapijų jaunimas.

Vaikų vasaros stovykla vyko jau aštuonioliktą kartą Nemunėlio Radviliškio pagrindinės mokyklos patalpose. Šiais metais į stovyklą atvyko 80 vaikų iš įvairių Lietuvos miestų, gausiausiai atstovauti Biržai.

Stovyklos direktorė buvo draugijos *Radvila* narė Šarūnė Vareikaitė, stovyklos dvasinis vadovas – kunigas Rimas Mikalauskas bei jam gelbstintis kunigas Dieter Gartmann iš Vokietijos. Stovyklos organizatoriai džiaugėsi savanoriškai dirbančių vadovų gausa (jų buvo net 24). Šeši iš savanorių pulko – pagal ilgametę bendradarbiavimo programą – jaunimo atstovai iš Vokietijos Duisburgo miesto. Stovykloje dirbo nemažas būrys naujų vadovų, kurie prieš stovyklą buvo kruopščiai atrinkti ir parengti darbui su vaikais bei Dievo žodžio skleidimui. Stovykloje dirbo ir patyrę žmonės, pavyzdžiui, stovyklos gydytojas Andrius Rabačiauskas.

Anksčiau stovykloje dalyvaudavo apie 110 vaikų. Kun. R. Mikalauskas spėjo, jog stovyklautojų greičiausiai sumažėjo dėl ekonominių sumetimų – stovykla išlaikoma tėvų.

Vaikų vasaros stovyklos tema – *Viešpaties Jėzaus Kristaus svarbiausia krikščioniška malda Jo mokiniams: Tėve mūsų*. Stovykloje buvo rengiamos *Biblijos* studijos grupelėse, pamokėlės pagal *Bibliją* įvairaus amžiaus vaikams. Taip pat veikė šokių,

Vaikų vasaros stovykla.
Dovaldės Butėnaitės nuotr.

dailės, muzikos, vaidybos bei kiti būreliai, vyko sportiniai užsiėmimai. Kiekvieną dieną 16 val. rengtos trumposios vaikų pamaldėlės. Nuo 21 valandos visi buvo kviečiami užsukti į atvirą bažnyčią, kur buvo giedamos giesmės, meldžiamasi, skelbiamas Dievo žodis.

Pirmasis stovyklos tikslas – kad vaikai išmokytų ne tik *Tėve mūsų*, bet ir įgytų žinių apie pačią maldą. Antrasis – bendrystė. Vaikai išmoko sklandžiau bendradarbiauti, ugde socialinius ir meninius įgūdžius, formavo dvasines ir moralines vertybes.

Vaikų dieninė stovykla su skautiškais akcentais

2011-ųjų vasarą aktyvus Biržų evangelikų reformatų parapijos gyvenimas, net ir apgulties sąlygomis, nesustojo – parapijos teritorijoje, prie Širvėnos ežero, buvo atidaryta vaikų dieninė stovykla *Tikroji Niekada šalis*, antrus metus vykusi su skautiškais akcentais. Jaunuosius vadovus stovykloje konsultavo svečiai – skautai iš Švedijos bei Čikagos reformatų bendruomenių.

Penkias dienas trukusios stovyklos direktorė buvo Skaistė Švambarytė. Joje dalyvavo 36 vaikai ir 10 jaunuolių vadovų-savanorių, Biržų ev. reformatų parapijos jaunimo grupės narių. Jaunieji vadovai dieną prižiūrėjo ir saugojo vaikus, kartu žaidė ir mokėsi: šoku ir giesme šlovino Dievą, vaidino pagal tos dienos *Biblijos* skaitinį.

Trečiadienį buvo sporto diena, kai vaikai kartu su tėveliais dalyvavo įvairiose estafetėse, – pasakojo S. Švambarytė. Vakare vaikams grįžus namo, po dienos aptarimo ir pamaldų, vadovai apsistodavo nakčiai bažnyčioje, taip prisidedami prie vyresniųjų budojimo, trukusio ilgus mėnesius.

Prie vadovų grupės prisijungė ir penki skautai – svečiai iš Švedijos, partnerinės Misionskyrkan reformuotos bažnyčios. Taip pat ir Čikagos Lietuvių reformatų bendruomenės atstovas, jūrų skautas Edmundas Dilys-Brooks (kun. Povilo Jakubėno proanūkis, garsiojo kompozitoriaus Vlodo Jakubėno sūnėnas), kartu su švedais stovykloje mokęs vaikus skautiškų gudrybių.

Kaip teigė stovyklos dvasinė vadovė kun. Sigita Švambarienė, stovyklėlės programa įsigyta iš Vaikų krikščioniško ugdymo draugijos, paremta bendrais krikščioniško ugdymo principais, o skautiški akcentai – žaismingas priedas. Šiais klausimais rūpinosi kun. Rimas Mikalauskas, siekiantis, kad parapijoje stiprėtų atkurti *Radvilų jūrų skautai*.

Ar yra tokia vieta, kur visada šviečia Saulė, žydi gėlės, kvepia šokoladu. Vieta, kur visi šypsosi, myli vienas kitą ir yra visuomet džiaugsmingai nusiteikę. Manai, kad tokios šalies nėra? Klysti! Ji tikra, nes ją valdo Tas, kuris sako MAN NE VIS TIEK. Man ne vis tiek, kai tau liūdna (nes tavo tėvai pykstasi ar išdavė draugas), kai atstumia kiti vaikai dėl to, kad tu siek tiek kitoks ar kai tave labai įskaudina... Jis sako man ne vis tiek ir kai tau gera, nes labai labai Tave myli. Ar NIEKADA šalis gali tapti VISADA šalimi?... – klausta stovyklos Tikroji Niekada šalis pradžioje. Iš vaikų šypsenų, noro kiekvieną dieną sugrįžti į stovyklą, galima spręsti, jog įmanoma atrasti tokią šalį.

Jaunų šeimų savaitgalio stovyklėlė

Rugpjūtį jaunosios reformatų šeimos traukė į Biržus, kur vyko savaitgalio stovykla *Nepaniekink Viešpaties auklybos ir nenusimink Jo baramas* (Hbr 12,5b). Jai vadovavo Eglė Grucytė. Jaunos šeimos, jų draugai ir artimieji su *Biblijomis*, miegmaišiais rinkosi į Šiaurės Lietuvos sostinę. Čia meldėsi, mokėsi, bendravo, nagrinėjo Dievo žodį.

Parengta pagal *Viktorijos Liauškaitės, Merūno Jukonio* (Biržiečių žodis), *Donaldos Sinkutės, kun. Sigitos Švambarienės, Aistės Vitkauskaitės* (Šiaurės rytai) informacijas

MINĖJIMAI

Kapinių šventės – unikali Pabaltijo protestantų tradicija

Gražina Dagtė

Kapinių šventės – unikali Baltijos šalyse gyvenančių protestantų tradicija, kurios neturi kitų kraštų tikintieji. Tai Lietuvos kultūros paveldo išskirtinis bruožas.

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios vicesuperintendentas, Biržų parapijos klebonas, kunigas Rimas Mikalauskas svarstė, jog gali būti, kad panašiai krikščionys meldėsi Romos katakombose. Galbūt tuose laikuose galima ieškoti ir reformatų švenčių ištakų? O gal nusižiūrėta į carinės Rusijos laikais stačiatikių puoselėtą tradiciją minėti mirusiuosius? Vakarų valstybėse panašių renginių nebūna.

2011 metų vasarą dauguma kapinių švenčių vyko Biržų, dešimt – Papilio, keletas surengta Nemunėlio Radviliškio parapijoje. Bažnyčios dvasininkai buvo kviečiami ir į Panevėžio, Švobiškio (Pasvalio r.) bei Vilniaus kapines, kuriose atgulę bendruomenės tikinčiųjų artimieji. Kun. R. Mikalauskas pastebėjo, jog vienos kapinaitės šventės vyksta kasmet, kitose – kas antrą vasarą ar net rečiau. Paprastai dvasininkai į kapinių šventes yra kviečiami iš anksto. Kunigas sakė, jog mirusiųjų artimiesiems pageidaujant šventės gali vykti kiekvieną vasarą. Pasak jo, pakanka, kad to norėtų bent viena šeima.

2011 metais į tradicines kapinių šventes rinktasi kur kas gausiau. Pastebėta, jog tikintieji dažniau bažnyčią rėmė aukomis. Kapinių pamaldų metu surenkami pinigai skiriami dvasinei tarnystei – kunigų bei vargonininkų išlaikymui. *Bėdos mobilizavo, sutelkė žmones*, – teigė kunigas R. Mikalauskas, džiaugdamasis tikinčiųjų supratingumu, kantrybe, pasiaukojimu. Tikintieji spėjo visur – į pamaldas bažnyčioje, į kapinių šventes, į naktinius budėjimus saugomoje Biržų šventovėje ir kitur.

Dvasininkas sakė, kad tikintieji visuomet gausiai renkasi ir šiltai bendrauja Papilio, Kubilių, Žvirblių, Tauniūnų, Satkūnų, Melaišių (Papilio parapija) kapinėse. Nors Papilio bažnyčia reformatus pasitinka užvertomis durimis, tačiau kapinių vartai visada atviri norintiems susikaupti maldoje. Geru žodžiu klebonas atsiliepė ir apie Biržų parapijos Kilučių seniūnijos bendruomenę, kvietusią į Mikeliškių, Kilučių bei Šimpeliškių kapines.

Išskirtinis susirinkimas vyko Zastaučių kaime. Po kapinių šventės visi patraukė į Geidžiūnų kaimo jubiliejaus renginį, į kurį pakvietė vietos bendruomenė.

Nieko nebestebina gausus besimeldžiančiųjų būrys mažutėse Rinkuškių evangelikų reformatų kapinėse. 2011 metais į jas sugužėjo per aštuoniasdešimt tikinčiųjų. Pastebėta, jog draugiškai prisijungė ir kai kurie katalikų tikėjimo žmonės, atėję kartu pasimelsti su savo šeimų nariais ar giminaičiais.

Jau įprasta, jog po pirmosios kapinių šventės – pamaldų – dalies, renkama į antrąją – suneštinę agapę. Paprastai pasibuvimas prie vaišių stalo rengiamas artimiausioje sodyboje arba tiesiog už kapinių tvoros. Rinkuškiuose susirinkusių neišgąsdino net prasidėjęs lietus – ant suololių susėdę tikintieji kartu su kunige Sigita Švambariene nuo jo slėpėsi po skėčiais. Rinkuškiečiai prisiminė anksčiau rengtas šventes, kai prisimindami mirusiuosius meldavosi kartu su Biržuose tarnavusiais

Kapinių šventė.

Gražinos Dagtės nuotr.

kunigais A. Balčiausku, P. Jakubėnu, F. Barnėliu, P. Jašinsku. Apie vieną tokių švenčių byloja apie 1940 metus padaryta ir iki šiol išsaugota nuotrauka. Joje kaimiečių pastatytoje sakyklėlėje pamokslauja superintendentas kunigas Povilas Jakubėnas.

Dvasininkas Rimas Mikalauskas pastebėjo, jog senąsias tradicijas puikiai išlaiko Šleideriškių kaimo tikintieji, kurie iki šiol žolynais apipina stalą, paruošia medinę sakyklėlę. Po pamaldų renkamasi netoliese esančioje Kalvanų sodyboje. *Šventės čia visuomet įsimintinos*, – sakė kunigas, negailėjęs gerų žodžių Šleideriškių kapais besirūpinančiam Algiui Zablackui.

www.ref.lt

Radvilų minėjimo pamaldos

Kasmet pirmąjį rugsėjo šeštadienį reformatai važiuoja į Molėtų raj., Dubingius, kur pamini didikų Radvilų atminimą.

2011 m. rugsėjo 3 d., jau antrą kartą reformatai iš Biržų, Vilniaus, Panevėžio, Kauno, Nemunėlio Radviliškio ir kitų parapijų, gausiai susirinkę ant Dubingių piliavietės meldėsi, paminėjo tikėjimo brolius ir seses, pabuvo bendrystėje vieni su kitais. Pamaldas laikė kun. Raimondas Stankevičius.

Šiandien susirinkome į kunigaikščių Radvilų paminėjimo pamaldas. Meldžiamės kažkada stovėjusioje reformatų bažnyčioje, kurią pastatė Mikalojus Radvila Rudasis XVI a. Tai ypatinga sakralinė vieta mums, reformatams, nes čia prieš daugybę amžių meldėsi didikai Radvilos, čia – šiame kalnelyje ilsisi jų ir daugelio kitų Dubingių evangelikų reformatų palaikai. Nors dabar šis bažnyčios pastatas yra be stogo, langų ir durų, bet svarbiausia tai, kad šioje Dievo Bažnyčioje – šiame tikinčiųjų surinkime ir šiandien yra skelbiamas Dievo žodis, – sakė kun. R. Stankevičius.

Piliakalnyje ilsisi ne tik didikai Radvilos, bet ir apie 200 žmonių palaikų, kurie buvo rasti archeologinių tyrimų metu. Minėjime taip pat dalyvavo Vilniaus universiteto archeologai prof. habil. dr. Albinas Kuncevičius ir doc. dr. Rimvydas Laužikas. Specialistai trumpai

pasidalijo archeologinių tyrinėjimų įdomybėmis, priminė šios vietovės didingą istoriją, kuri neabejotinai siejama su didikais Radvilomis ir čia buvusia nemaža reformatų parapija.

Po to dairėmės po Dubingių piliavietę, grožėjomės įstabiais nuo kalno atsiveriančiais vaizdais, aplankėme ir Radvilų ažuolyną, kurį 2011 m. pavasarį visi sodinome.

Joks reformatų susitikimas neišivaizduojamas be agapės. Šis bendravimas persikėlė prie arbatos ir suneštinių vaišių į Asvejos regioninio parko direkcijos patalpas. Vaisėms baigiantis, Danguolė Juršienė pažadėjo ir 2012 metais organizuoti Radvilų minėjimą ant Dubingių piliakalnio, nes jaučianti būtinybę kasmet sukviesti reformatus pasimelsti kadaise čia stovėjusios bažnyčios vietoje. Šiuos žodžius visi palydėjo su džiaugsmu. Kuratorius Donatas Balčiauskas visų vardu jai padėkojo už renginį.

Radvilų minėjimo pamaldos Dubingiuose.

Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Parengė *Viktorija Liauškaitė, Dalija Gudliauskienė*

Povilui Jakubėnui – 140 metų

Antanas Seibutis,

Biržų krašto muziejaus *Sėla* muziejininkas

2011–ųjų balandžio 11 dieną sukako 140 metų, kai Biržų krašte, Vaitkūnų kaime gimė būsimasis Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios generalinis superintendantas, knygnešys, mokslininkas, visuomenės veikėjas Povilas Jakubėnas.

Baigęs mokslus pradžios mokykloje, Povilas Jakubėnas juos tęsė Mintaujos gimnazijoje. Gimtajame krašte talkino knygnešiui Jurgiui Bieliniui, platindamas lietuvišką spaudą.

Povilas, nusprendęs pasirinkti tarnavimo Dievui kelią, 1899 metais baigė Tartu universiteto teologijos kandidato laipsnio studijas ir kitais metais buvo paskirtas antruoju kunigu Biržų evangelikų reformatų bažnyčioje. Čia aktyviai įsijungė ir į visuomeninę veiklą – platino lietuvišką spaudą, buvo vienas Biržų pradžios mokyklos įkūrėjų, lietuvių kalbos mokytoju (1908 m.), Biržų spaustuvės steigėju (1912 m.).

Pirmojo pasaulinio karo metais P. Jakubėnas pasitraukė į Rusiją, Voroneže dirbo lietuvių gimnazijos mokytoju. Grįžęs į Lietuvą, 1921 m. Biržų Sinode išrinktas superintendentu, o 1933 m. – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios generaliniu superintendentu.

Sinodo dalyviai prie Biržų evangelikų reformatų bažnyčios senosios klebonijos (Meškauskynės), pastatytos kun. Vilhelmo Meškausko rūpesčiu. Joje vykdavo sinodų posėdžiai. Sudegė II pasaulinio karo metais. Stovi I eilėje iš kairės: Vilius Grytė, Jonas Šepetys, Martynas Yčas, agr. Petras Variakojis, prof. I. J. Simpson, Povilas Jakubėnas, dr. Jokūbas Mikelėnas. 1932 m.

www.siaure.lt nuotr.

P. Jakubėnas buvo vienas Evangelikų teologijos fakulteto Kauno universitete (1926 m.) steigėjų, jo profesorius, dekanas. 1936 m. uždarius fakultetą, buvo Kauno evangelikų reformatų parapijos klebonas. 1940 m. okupavus Lietuvą, P. Jakubėnas išvyko į Vokietiją, vėliau apsigyveno Šveicarijoje.

P. Jakubėnas buvo uolus spausdinto žodžio darbuotojas, bendradarbiavo leidiniuose *Lietuvių laikraštis*, *Lietuvos ūkininkas*, *Vilniaus žinios*, *Viltis*, *Mūsų žodis*, rengė ir leido kalendorių *Kaimynas*. Jo plunksnai priklauso ir pirmoji lietuvių kalba išleista tritomė *Bažnyčios istorija*. P. Jakubėnas 1926–1940 m. redagavo bažnytinį laikraštį *Sėjėjas*, išvertė *Evangeliją pagal Morkų*, *Jėzaus Kristaus Evangelijas*.

Pokario metais iš pradžių gyveno Schleswig Holsteino vakarų žemumoje prie Eiderio upės, Dragės kaime. Laikė pamaldas lietuvių tremtinių stovykloje Fridrichstadto miestelyje, skaitė paskaitas kituose miestuose gyvenantiems lietuviams.

1948 m. birželio 24 d. Klein-Wittensee P. Jakubėnas kartu su dr. J. Mikelėnu sušaukė pirmąjį Sinodą tremtyje. Nuolat rūpinosi Lietuvos bažnyčios ateitimi, sekė lietuvių tremtinių parapijų JAV, Kolegijos ir Sinodų veiklą, rūpinosi *Mūsų sparnų* žurnalu.

1950 m. mirus žmonai Halinai Jakubėnienei, apsigyveno evangelikų reformatų bažnyčios išlaikomuose senelių namuose Wessene (Šveicarija). Čia 1953 gegužės 30 d. ir mirė.

Joną Gylį prisimenant

2011 m. liepos 25 d. Austin, Teksase, JAV, po sunkios ligos mirė Lietuvos evangelikų reformatų draugas, Sinodo garbės kuratorius Jonas Gilys (John Gillies).

www.ref.lt nuotr.

J. Gylio tėvas buvo kilęs iš Lietuvos, ir Jonas pirmą kartą tėvo gimtinę pamatė vaikystėje 1937–1940 metais. Vėliau, 1982–1985 metais, lankėsi jau sovietų okupuotoje valstybėje. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, kol sveikata leido, atvažiuodavo vos ne kasmet, dažnai kartu su žmona Karolina. Aplankydavo visas atsikūrusias parapijas, dalyvaudavo Lietuvos reformatų bažnyčios Sinodų darbe Biržuose.

J. Gilys priklausė JAV Misijos Presbiterionų (Mission Presbytery) bažnyčiai Teksase. Jo pastangomis 1992 metais Misijos Presbiterionų bažnyčia priėmė bendrystės ir bendradarbiavimo su Lietuvos ev. reformatų bažnyčia sutartį. Vadovaujantis ja į Lietuvą iš JAV vyko kunigai, padėję organizuoti pirmąsias jaunimo stovyklas Švobiškyje, skaitydavo paskaitas, pamokslaudavo.

Lietuvių išėivių reformatų bažnyčios kolegija J. Gylį buvo įgaliojusi skaityti pamokslus, laikyti pamaldas ir teikti Viešpaties Vakarienės Sakramentą Lietuvos reformatų parapijose, neturinčiose savų kunigų. J. Gilys patarnavo pamaldose ne tik reformatams, bet ir liuteronams bei baptistams Klaipėdoje. Jo išrūpintomis presbiterionų bažnyčios stipendijomis Lietuvos krikščioniškoje kolegijoje, Klaipėdoje, mokėsi reformatai vilnietė Gitana Griniūtė ir biržietis Ugnius Baniulevičius. Dvasiškai ir materialiai jis rėmė Teologijos akademijoje Varšuvoje studijuojantį Rimą Mikalauską, padėjo kitiems reformatų kilmės jaunuoliams ruošti tarnauti Bažnyčiai.

J. Gilys turėjo gražų balsą, kuriuo kur tik galėdamas garbino Viešpatį. Vilniaus, o ir kitose parapijose po savo laikytų pamaldų dar visada pagiedodavo keletą giesmių. Bendradarbiavo lietuvių išėivių spaudoje,

daug straipsnių rašė į išeivijos reformatų žurnalą *Mūsų sparnai*, atsikūrusios Reformatų bažnyčios Lietuvoje leidžiama *Sėjėjų*. Labai išgyveno dėl Bažnyčioje prasidėjusios nesantaikos, mėgino aiškintis priežastis, buvo tolerantiškas, stengėsi neužgauti nė vieno, linkėjo Reformatų bažnyčiai Lietuvoje vienybės ir susitaikymo.

Lietuvos ev. reformatų bažnyčia, jos Sinodo Konsistorija pareiškė nuoširdžią užuojautą velionio gyvenimo palydovei Karolinai Gillies, sūnui, dukrai.

Mūsų bičiulis Hermanas Peteris Rombergas

Vos prieš pusmetį atšventęs 95-ąjį gimtadienį mirė nuoširdus lietuvių evangelikų draugas Hermanas Peteris Rombergas (1915 10 03–2011 05 17) iš Duisburgo, su Vilniumi susigiminiavusio Vokietijos miesto.

H. P. Rombergas gimė 1915 metais spalio 3 d. mažame Vokietijos miestelyje netoli Wismaro.

Pabaigęs mokyklą bei universitetą, kaip ir daugelis jaunų Vokietijos vyrų, buvo įtrauktas į Antrąjį pasaulinį karą. Pateko į nelaisvę ir iki 1949 m. kalintas Rusijos karo kalėjime, dirbo sunkius darbus, ten gerai išmoko rusų kalbą. Grįžęs į Vokietiją, H. P. Rombergas apsisustojo Duisburge ir tapo Max-Planck gimnazijos mokytoju, direktoriumi, ten dirbo iki pensijos (1980 m.). Peteris Rombergas ir jo žmona Christa, kol jėgos leido, labai daug dirbo Meidericho evangelikų bažnyčioje.

H. P. Rombergas vos ne kasmet aplankydamas Lietuvą, draugavo su evangelikų reformatų ir evangelikų liuteronų parapijomis. Gerai mokėdamas rusų kalbą, galėjo betarpiškai bendrauti su parapijiečiais, susirado draugų ne tik Vilniuje, bet ir Kaune, Biržuose, Nemunėlio Radviliškyje. Jis labai skatino darbą su vaikais ir jaunimu. Tai, kad Nemunėlio Radviliškyje daug metų vyksta vaikų vasaros stovyklos – didelis Rombergo nuopelnas.

www.ref.lt nuotr.

H. P. Rombergas su žmona Christa rėmė Vilniaus liuteronų parapijos įkurtą Sandoros fondą. Jų dėka Vilnių pasiekė daug medikamentų. Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčia Rombergai atsiuntė suolus, Panevėžio evangelikų reformatų parapijai parūpino Komunijos indus, daugelį kitų didesnių ar mažesnių darbų sutuoktiniai Rombergai padarė Lietuvos evangelikų bažnyčioms.

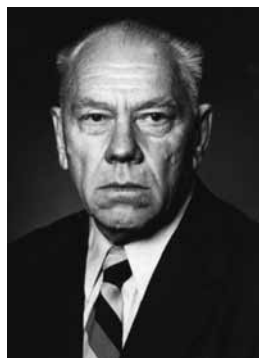
Duisburgo miesto vadovybė 2000 metais 85-ojo gimtadienio proga H. P. Rombergą už aktyvų darbą Meidericho evangelikų bažnyčios bendruomenės gyvenime, kurios nariu jis buvo daugiau kaip 30 metų, bei užmegztą ir plėtotą partnerystę tarp Duisburgo ir Vilniaus miestų apdovanojo Garbės kryžiumi su kaspinu. Įteikiant apdovanojimą pabrėžtas ir nuoseklus H. P. Rombergo darbas gerinant santykius tarp krikščionių ir musulmonų. Šiai problemai Vokietijoje jau prieš dešimtmetį buvo skiriamas ypatingas dėmesys.

Paskutinį kartą Peteris Lietuvoje lankėsi 2000 metais. 2004 m. sutuoktiniai Rombergai apsigyveno Duisburgo protestantų Sinodo senelių namuose. Christa Romberg mirė 2007 metais, o Peteris iki paskutinių dienų labai domėjosi Lietuva, džiaugdavosi sulaukęs iš jos svečių, susirašinėjo su draugais, prašydavo atsiųsti lietuviškos spaudos ir apgailestavo, kad dėl sveikatos niekada jau negalės apsilankyti Lietuvoje...

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia liūdi netekusi artimo bičiulio ir nuoširdžiai užjaučia Peterio Rombergo artimuosius.

Kostas Grundelė (1921 01 04–2011 11 28)

Eidamas 91 metus Pasvalyje mirė Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorijos (1982–1988) pirmininkas Kostas Grundelė.

K. Grundelė gimė 1921 m. sausio 4 d. Biržuose. Jo tėvai Krisius ir Marija turėjo 6 vaikus. Užaugo tik Kostas ir jo sesuo Otilija, kiti mirė vaikystėje. Kosto vaikystė prabėgo Stačkūnų kaime. Tėvai pragyvenimui užsidirbdavo dirbdami įvairius padienius darbus kitiems žmonėms. Būdamas

ąštuonerių Kostas pradėjo lankyti Biržų pradžios mokyklą. Šeima persikraustė gyventi į Biržus. Grundelės gyveno vargingai, todėl Kostas turėjo galimybę baigti tik pradinę mokyklą. Vaikystėje vasaras leisdavo ganydamas, vėliau bernavo, padėjo tėvui dirbti miške, dirbo statybose, mokėsi staliaus amato, teko padirbėti ir pardavėju. 1942 metais buvo išvežtas darbams į Vokietiją, iš kurios po trejų metų grįžo į Lietuvą. Pradėjo dirbti Biržų *Siūlo* fabrike, vėliau – pramkombinate, statybose. Paskutinė jo darbovietė – Biržų melioracija, iš kur 1981 m. buvo išleistas į pensiją.

1948 m. K. Grundelė vedė Eleną Kučinskaitę, santuokoje laimingai gyveno iki žmonos mirties 1996 metais. Pablogėjus sveikatai nuo 2001 metų gyveno Pasvalyje.

Savo evangelikų reformatų išpažinimą patvirtino 1937 m. kovo 21 d. Konfirmacijos metu Biržų evangelikų reformatų bažnyčioje. Po metų jau dalyvavo Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo suvažiavime kaip Biržų evangelikų reformatų parapijos kandidatas į delegatus. Nuo 1958 m. pradėjo eiti Biržų evangelikų reformatų parapijos pirmosios seniūnijos seniūno pareigas. Nuo 1960 m. daugelį metų ėjo Biržų evangelikų reformatų parapijos kasininko pareigas. 1982 m. birželio 6 d. K. Grundelė buvo išrinktas Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorijos pirmininku ir šias pareigas ėjo iki 1988 metų.

Kostas Grundelė visą laiką labai domėjosi reformatų istorija, bendradarbiavo su spauda, buvo aktyvus Biržų evangelikų reformatų parapijos narys.

APMASTYMAI

Klusnumas ir tikėjimas. Pašaukimas į mokinystę

Dietrich Bonhoeffer

Praeidamas Jis pamatė Levį, Alfejaus sūnų, sėdintį muitinėje, ir tarė jam: “Sek paskui mane!” Šis atsikėlė ir nusekė paskui Jį (Mk 2, 14)

www.ref.lt nuotr.

Pašaukimas nuskamba ir beregint susilaukia klusnaus atsako. Mokinių atsakas – klusnumo veiksmas, o ne tikėjimo Jėzumi išpažinimas. Kaip pašaukimas gali akimirksniu sužadinti klusnumą? Dėl visai natūralių priežasčių ši istorija yra tikras suklupimo akmuo – kaip tik todėl visais laikais būdavo dedamos pašėlusios pastangos šiuos du veiksmus atskirti vieną nuo kito. Trūks plyš tarp jų reikia atrasti kokią nors jungtį. Matyt tarp tų dviejų veiksmų įvyko dar kažkas – koks nors psichologinis ar istorinis įvykis.

Taip svarstydami mes prieiname prie kvailiausios išvados: matyt muitininkas pažinojo Jėzų dar iš anksčiau. Ankstesnė pažintis ir paaiškina tą jo pasirengimą priimti Mokytojo pašaukimą. Deja, mūsų tekstas šiuo klausimu negailestingai tyli. Negana to, į skubų pašaukimą ir greitą atsaką žiūrima kaip į ypač svarbų dalyką. Jame visiškai nesigilinama į psichologines žmogaus daromų religinių sprendimų priežastis. Kodėl? Paaiškinimas paprastas: priežastis, dėl kurios atsakas eina iškart po pašaukimo, yra pats Jėzus Kristus. Nes pašaukia Jėzus, ir kadangi tai Jėzus, Levis iškart paklūsta.

Šis susitikimas – absoliučios, tiesioginės ir nepaaiškinamos Jėzaus valdžios liudijimas. Nebereikia jokios parengiamosios dalies, jokio kito rezultato – tik klusnumo pašaukimui. Kadangi Jėzus yra Kristus, Jis turi galią pašaukti ir reikalauti klusnumo Jo žodžiui. Jėzus šaukia žmones sekti paskui Jį ne kaip mokytojas ar gero gyvenimo pavyzdys, bet kaip Kristus, Dievo Sūnus. Šioje nedidelėje ištraukoje žmonėms paskelbiamas Jėzus Kristus ir Jo reikalavimas. Mokinys nėra žodeliu nepagiriamas už savo apsisprendimą sekti Kristumi. Mes neturėtume mąstyti apie mokinį, bet tik apie Tą, kuris pašaukia, ir apie Jo absoliučią galią. Kaip matome minėtoje *Šventojo Rašto* vietoje, nėra kelio į tikėjimą ar mokinystę, nėra kito kelio – tik klusnumas Jėzaus pašaukimui.

O kas tekste sakoma apie mokinystės turinį? Sek paskui mane, bėk paskui mane! Viskas. Sekti Jo pėdomis yra tai, kas neturi jokio turinio. Tai nesuteikia

mums jokios aiškios gyvenimo būdo programos, jokio tikslo ar idealo, į kurį galėtume lygiuotis. Tai nėra toks dalykas, kurį žmogiškas išskaičiavimas palaikytų vertu mūsų atsidavimo – visos mūsų esybės atsidavimo.

Kas gi atsitinka? Išgirdęs pašaukimą, Levis palieka visa, ką turi – bet ne todėl, kad galvotų, jog daro kažką vertinga, o tiesiog dėl pašaukimo. Antraip jis negalėtų sekti Jėzaus. Iš Levio pusės šis veiksmas neturi nė menkiausios vertės, jis netgi neturi prasmės ir nevertas apsvarstyti. Šis mokinys tiesiog sudegina visus tiltus ir eina pirmyn. Jis pašaukiamas ir turi palikti savo senąjį gyvenimą, kad galėtų išlikti tiesiogine to žodžio prasme. Senasis gyvenimo būdas paliktas užnugary – visiškai kapituliavęs. Mokinys ištempiamas iš savo santykinai saugios zonos į absoliučiai nesaugų gyvenimą (kas, tiesą pasakius, yra absoliuti apsauga ir saugumas, slypintys bendrystėje su Jėzumi), iš gyvenimo, kuris yra regimas ir patikimas (nors iš tiesų jis visai nepatikimas), į gyvenimą, kur viskas neregima ir atsitiktina (kitaip tariant, į tą, kuris yra būtinas ir patikimas), iš riboto pasaulio (kuris išties yra beribis) į beribių galimybių pasaulį (kuris yra vienintelė išlaisvinanti tikrovė). Vėlgi sakau, jog tai nėra universalus dėsnis. Veikiau tai visiška įstatymiškumo priešybė. Tai ne kas kita kaip tik priklausomybė vienam Jėzui Kristui – ir ji laužo visus bet kokių programų, bet kokių idealų, bet kokių įstatymų rinkinių rėmus. Jėzus vienintelis yra turinys, visa kita neturi reikšmės. Be Jėzaus nėra jokių turinių. Jis vienintelis yra svarbus.

Kai esame šaukiami sekti Kristumi, tai esame šaukiami išskirtiniam atsidavimui Jo asmeniui. Jo pašaukimo malonė sulaužo visus legalizmo rėmus. Tai maloningas pašaukimas, maloningas įsakymas. Jis yra aukščiau tarp Įstatymo ir Evangelijos esančio skirtumo. Kristus pašaukia, o mokinys seka: tai malonė ir įsakymas viename. *Vaikščiosiu laisvas, nes tyrinėju Tavo potvarkius (Psalmyno 119,45).*

Mokinystė reiškia atsidavimą Kristui, o kadangi Kristus yra, turi būti mokinystė. Abstrakti Kristaus idėja, doktrinų sistema, bendros religinės žinios malonės ar nuodėmių atleidimo klausimais mokinystę verčia nereikalingu dalyku. Tiesą sakant, minėti dalykai apskritai stengiasi pozityviu būdu pašalinti bet kokią mintį apie mokinystę ir iš esmės yra priešiški apskritai visai sekimo paskui Kristų koncepcijai. Laikantis abstrakčios idėjos, įmanoma užmegzti formalaus pažinimo ryšį, įmanoma tapti entuziastu ir galbūt netgi praktikuoti ją – tačiau žmogus niekad nepaseks šia idėja, vedamas asmeninio klusnumo.

Krikščionybė be gyvojo Kristaus neišvengiamai tėra krikščionybė be mokinystės, o krikščionybė be mokinystės visuomet bus tik krikščionybė be Kristaus. Ji taip ir liks tik abstrakti idėja, mitas, paliekantis vietos Dievui kaip Tėvui, tačiau ignoruojantis Kristų kaip gyvąjį Sūnų. O tokio pobūdžio krikščionybė yra ne kas kita kaip mokinystės pabaiga. Tokioje religijoje yra pasitikėjimas Dievu, tačiau nėra sekimo paskui Kristų. Dievo Sūnus tapo Žmogumi, Jis yra Tarpininkas, ir tik dėl šios priežasties vienintelis įmanomas tikras ryšys tarp Jo ir mūsų gali būti palaikomas per sekimą paskui Jį. Mokinystė neatsiejama nuo Kristaus kaip Tarpininko, ir jei mokinystė teisingai suvokiama, ji būtinai pabrėš tikėjimą Dievo Sūnumi kaip Tarpininku. Tik Tarpininkas, tik Dievas-Žmogus gali šaukti žmones sekti Juo.

Mokinystė be Jėzaus Kristaus tėra mūsų pačių pasirinktas kelias. Tai gali būti mūsų tobulas kelias. Jis gali vesti net į kankinystę, tačiau neturės nė vieno pažado. Jėzus tai tikrai atmes. [...]

Norėdami sekti Jėzumi, privalome žengti tam tikrus konkrečius žingsnius. Pirmasis po pašaukimo žingsnis atkerta mokinį nuo ankstesniojo jo gyvenimo. Pašaukimas sekti akimirksniu sudaro naują situaciją. Pasiliekant senojoje situacijoje, būti mokiniu neįmanoma. Kad galėtų sekti paskui Jėzų, Levis privalo palikti muitinę, o Petras – savo tinklus. Kai kas pamanytų, kad tokioje ankstyvoje stadijoje visai nebūtina daryti tokių drastiškų žingsnių. Ar Jėzus nebūtų galėjęs supažindinti muitininko su nauja religine patirtimi, o visa palikti kaip buvus? Žinoma, kad būtų galėjęs, jei tik nebūtų buvęs įsikūnijęs Dievo Sūnus. Bet kadangi Jis yra Kristus, Jis iš pat pradžių duoda aiškiai suprasti, kad Jo žodis nėra abstrakti doktrina, o viso žmogaus gyvenimo perkūrimas iš naujo. Vienintelis teisingas ir tinkamas kelias – tai eiti su Jėzumi tiesiogine to žodžio prasme. Pašaukimas sekti reiškia, kad esti tik vienas vienintelis kelias tikėti Jėzumi Kristumi – paliekant visa ir einant su įsikūnijusiu Dievo Sūnumi.

Pirmasis žingsnis nukelia mokinį į tokią situaciją, kur pasidaro įmanoma tikėti. Atsisakęs sekti ir pasilikęs vietoje, jis neišmoksta tikėti. Tas, kuris yra pašauktas, privalo išeiti iš savo situacijos, kurioje negali tikėti, į situaciją, kurioje, visų pirma ir svarbiausia, tampa įmanoma tikėti. Tačiau šis žingsnis nėra pirmasis karjeros laiptelis. Vienintelis tokio žingsnio pateisinimas yra tas, kad mokinys patenka į bendrystę su Jėzumi, kuri bus pergalinga. Levis, sėdėdamas savo muitinėje, o Petras – prie savo tinklų, abu sau galėtų sąžiningai ir stropiai dirbti savo darbą, patirti naujų ir senų religinių potyrių bei jais pasidžiaugti. Tačiau jei jie nori tikėti Dievu, vienintelis būdas tai padaryti –

sekti Jo įsikūnijusiu Sūnumi.

Iki tos dienos viskas buvo kitaip. Jie būtų galėję ir toliau likti nežinioje, tyliai ramiai dirbdami savo darbą, laikydamiesi Įstatymo ir laukdami Mesijo atėjimo. Tačiau dabar Jis jau atėjo. Nuskamba Jo pašaukimas. Tikėjimas nebegali reikšti vien tik ramaus sėdėjimo ir laukimo – jie privalo pakilti ir sekti paskui Jį. Pašaukimas išlaisvina juos nuo visų žemiškų saitų, susaistydamas juos tik su Jėzumi Kristumi. Jie privalo “sudeginti visus tiltus” ir leistis į absoliutaus nesaugumo zoną, kad sužinotų Kristaus reikalavimą ir dovaną.

Jei Levis būtų pasilikęs savo poste, Jėzus tik tuomkart būtų galėjęs suteikti jam pagalbą, bet nebūtų galėjęs būti jo viso gyvenimo Viešpačiu. Kitaip tariant, Levis niekuomet nebūtų išmokęs tikėti. Tam, kad Jėzumi būtų įmanoma tikėti kaip įsikūnijusiu Dievu, turi būti sukurta nauja situacija – neįmanoma situacija, kurioje visa iki paskutinio statoma ant Jėzaus žodžio. Petras turėjo išlipti iš valtys ir rizikuoti vandeny savo gyvybe, kad sužinotų savo silpnybę ir visagalę savo Viešpaties jėgą. Jei Petras nebūtų surizikavęs, jis niekuomet nebūtų sužinojęs tikėjimo prasmės. Kad galėtų patikėti, banguojančiame ežere jam sukuriama visiškai neįmanoma ir etiniu požiūriu neatsakinga situacija. Tikėjimo kelias eina per klusnumą Jėzaus pašaukimui. Kol nepareikalaujama padaryti konkretaus žingsnio, pašaukimas išnyksta, nepalikdamas pėdsakų, ir, jei žmonės išsivaizduoja, kad gali sekti Jėzumi nežengdami šio žingsnio, jie klaidina save tarsi fanatikai.

Atskirti, kurioje situacijoje tikėjimas įmanomas, o kurioje – ne, nepaprastai rizikinga procedūra. Pirmiausia turime suvokti, kad pačioje situacijoje nėra nieko, kas bylotų apie tai, kuriai kategorijai ji priklauso. Vien tik Jėzaus pašaukimas paverčia situaciją tokia, kurioje pasidaro įmanoma tikėti. Antra, situacija, kurioje pasidaro įmanoma tikėti, niekuomet nesukuriama žmonių iniciatyva. Mokinystė nėra pasiūlymas, kurį žmogus duoda Kristui. Tik pašaukimas gali sukurti tokią situaciją. Trečia, tokia situacija pati iš savęs niekuomet neturi jokios vertės ar privalumų. Pateisinta ji gali būti tik pašaukimu. Ir paskutinis, bet ne mažiau reikšmingas dalykas tas, kad situacija, kurioje pasidaro įmanoma tikėti, pati yra įmanoma tik tikėjimu.

Pati situacijos, kurioje pasidaro įmanoma tikėti, idėja tėra būdas konstatuoti faktus atvejo, kuriame du žemiau minimi teiginiai yra geri ir vienodai teisingi: tik tas, kuris tiki, yra klusnus; ir tik tas, kuris paklūsta, tiki.

Bibline prasme neteisinga pirmąjį teiginį palikti be antrojo. Girdėdami sakant, kad klusnumas įmanomas tik ten, kur yra tikėjimas, manome, jog suvokiame tai. Argi klusnumas neseka paskui tikėjimą taip pat kaip geras

vaisius išauga ant gero medžio? Pirmiau tikėjimas, po to – klusnumas. Jei tik tai sakydami turime mintyje, kad išteisina tikėjimas, o ne klusnumo veiksmas, – tai puiku, nes tai esminė ir neturinti išimčių prielaida viskam, kas seka po to. Tačiau jei tarp tikėjimo ir klusnumo nubrėžiame chronologinį skirtumą, paversdami klusnumą vėlesne tikėjimo pasekme, mes atskiriame juos vieną nuo kito. Kaip tik tuomet iškyla vienas labai praktiškas klausimas: o kur prasideda klusnumas? Klusnumas lieka atskirtas nuo tikėjimo. Žvelgiant per išteisinimo prizmę, pasidaro būtina juos atskirti vieną nuo kito. Tačiau mums nevalia pamesti iš akių jų vienybės, kuri yra esminė, nes tikėjimas yra realus tik kai šalia yra klusnumas – niekad be jo. Tikėjimas tampa tikėjimu tik per klusnumo veiksmą.

Vadinasi, jei apie klusnumą negalime vien kalbėti kaip apie tikėjimo pasekmę, jei mums nevalia pamišti apie neišardomą tikėjimo ir klusnumo vienybę, vienas teiginys – tik tas, kuris tiki, yra klusnus – būtinai turi eiti greta kito: tik tas, kuris yra klusnus, tas tiki. Viename teiginyje tikėjimas yra klusnumo sąlyga, kitame klusnumas yra tikėjimo sąlyga. Lygiai taip, kaip klusnumas yra vadinamas tikėjimo pasekme, taip jis turi būti vadinamas ir išankstine tikėjimo sąlyga.

Tik klusnieji tiki. Jei norime tikėti, privalome paklusti konkrečiam įsakymui. Be šio parengiamojo klusnumo žingsnio mūsų tikėjimas tebus šventeiviška apgaulė ir prives mus prie tokios malonės, kuri nėra brangi. Viskas priklauso nuo pirmojo žingsnio – jis turi tam tikrą unikalią savybę (ypatybę). Pirmasis klusnumo žingsnis priverčia Petrą palikti tinklus, o vėliau – lipti lauk iš valtys; jis ragina jaunuolį palikti savo turtus. Tik tokia per klusnumą sukurta nauja būtis gali tikėjimą padaryti įmanomą.

Reikia atsižvelgti, jog pirmasis žingsnis paprastai prasideda išoriniu darbu, paskatinančiu pereigą iš vieno būvio į kitą. Tas žingsnis neišaina už žmogaus galimybių ribų, neviršija jo laisvės ribų. Tai veiksmas prigimtinės teisės (*justitia civilis*) rėmuose, o šioje sferoje žmogus yra laisvas. Nors Petras negali pats paskatinti savo atsivertimo, jis gali palikti savo tinklus. Evangelijoje matome, jog pats pirmasis žingsnis, kurį žmogus turi žengti, yra toks veiksmas, kuris radikaliai paveikia visą jo egzistenciją.

Romos katalikų bažnyčia reikalavdavo tokio žingsnio kaip išskirtinės galimybės, kurios pasiekti tegalėdavę tik vienuoliai, tuo tarpu likusioji tikinčiųjų dalis turi pasitenkinti besąlygišku klusnumu Bažnyčiai bei jos potvarkiams. Liuteronų konfesijose pirmajam žingsniui taip pat skiriama išskirtinė reikšmė. Efektyviai susidoroję su pelagianizmo pavojais, jie nusprendžia, jog ne tik įmanoma,

bet ir būtina palikti vietos pirmajam išoriniam veiksmui, kuris yra būtina parengiamoji priemonė, vedanti į tikėjimą. Taigi liuteroniškose konfesijose šis žingsnis įgauna kvietimo ateiti į Bažnyčią, kur skelbiamas išgelbėjimo žodis, formą. Žengiant šį žingsnį nebūtina atiduoti savo laisvės. Ateikite į Bažnyčią! Tai galite padaryti savo laisva valia. Juk galite sekmadienio rytą palikę savo namus ateiti pasiklaudyti pamokslo. Jei nenorite, kaip sau norite – bet savo laisva valia jūs atsisakote vietos, kurioje tikėjimas gali tapti įmanomas. Kaip matome, liuteroniškosios konfesijos supranta, jog esama situacijų, kuriose tikėjimas yra galimybė, ir situacijų, kuriose taip nėra. Tik reikia pripažinti, jog jie stengiasi tai taip sušvelninti, jog bemaž pradedi manyti, kad jie to gėdisi. Tačiau faktas yra faktas, ir jis rodo, kad šiose bažnyčiose kaip ir evangelijose puikiai suvokiama pirmojo išorinio žingsnio svarba.

Kai šiuo klausimu mums nebekyla jokių abejonių, turime iškart pridurti, kad šis žingsnis yra ir niekuomet nebus daugiau nei miręs Įstatymo darbas, kuris pats savaime negali žmogaus atvesti pas Kristų. Kaip išorinis naujo būvio veiksmas jis niekuo ne geresnis už senojo būvio veiksmus. Net ir geriausiu atveju jis tegalėtų pašokti tik iki naujo gyvenimo įstatymo, naujo gyvenimo būdo, kuris yra visiška priešingybė naujam gyvenimui su Kristumi. Jei girtuoklis duoda priesaiką, o turtuolis išdalija visus savo pinigus, jie tik išlaisvina save nuo alkoholio ar turto vergystės, tačiau neišlaisvina nuo vergavimo sau. Jie vis dar tebeskrieja savo mažyte orbita – galbūt greičiau nei prieš tai. Jie vis dar išlieka pavaldūs darbų įstatymui, vis dar tebėra paskendę senojo gyvenimo mirtyje kaip ir anksčiau. Žinoma, tas darbas turi būti atliktas, tačiau pats savaime jis niekuomet neišlaisvins jų iš mirties, neklusnumo, bedieviškumo.

Jei galvojame, kad mūsų pirmasis žingsnis yra išankstinė sąlyga tikėjimui ir malonei, mus jau teisia mūsų pačių darbas ir mes liekame atskirti nuo malonės. Taigi terminas *išorinis darbas* apima visa, ką mes esame įpratę vadinti *atsisakymu* ar *gera intencija*, visa, ką Romos bažnyčia turi minty sakydama *facere quod in se est* (lot. *daryti tai, kas mumyse*. – Vert. past.). Jei pirmąjį žingsnį žengiame sąmoningai ketindami atsidurti tokioje situacijoje, kur tikėjimas gali tapti įmanomu, net ir šis tikėjimo galimumas tebus ne daugiau kaip tik darbas. Naujas gyvenimas, kurį jis atveria mums, vis dar tebėra gyvenimas mūsų senosios egzistencijos rėmuose, todėl mes visiškai negalime teisingai suvokti tikrosios naujojo gyvenimo prigimties. Mes vis dar kaustomi netikėjimo.

Kaip ten bebūtų, išorinis darbas privalo būti atliktas, nes mes turime surasti kelią į situaciją, kur tikėjimas gali tapti įmanomas. Turime žengti konkretų

žingsnį. Ką gi tai reiškia? Tai reiškia, kad teisingai šį žingsnį žengsime tik tuomet, jei savo žvilgsnį nukreipsime ne į darbą, kurį atliekame, bet į žodį, kuriuo Jėzus šaukia mus jį atlikti. Petras žino, kad savo jėgomis lipti iš valtys jis neišdrįs – jau pirmas žingsnis tuomet jam būtų pražūti. Taigi jis šaukia: *Viešpatie, liepk man ateiti pas tave vandeniu.* Jėzus atsako: *Ateik.* Kristus pirmiau turi jį pašaukti, nes žingsnis turi būti žengtas dėl Jo žodžio. Tas pašaukimas yra malonė, pašaukianti Petrą iš mirties į naują gyvenimą klusnume. Kartą Kristui pašaukus, Petras nebeturi alternatyvos – jis privalo lipti iš valtys ir eiti pas Jį. Pabaigoje pirmasis klusnus žingsnis pasirodo tikrai besąs tikėjimo Kristaus žodžiu veiksmas. Tačiau mes visiškai neteisingai suvoktume malonės prigimtį, jei manytume, kad nebuvo jokio reikalo žengti pirmąjį žingsnį, nes tikėjimas jau buvo. Užbėgdami tam už akių, turime drąsiai patvirtinti, kad klusnumo žingsnis turi būti žengiamas prieš tai, kai tikėjimas tampa įmanomas. Kol nepaklūsta, žmogus negali tikėti.

Ar jums kelia nerimą tai, kad patikėti taip sunku? Nė vienas neturėtų stebėtis, kad tikėjimas yra sunkus dalykas, jei jo gyvenime yra vieta, kur jis sąmoningai priešinasi ar nepaklūsta Jėzaus įsakymui. Ar jūsų gyvenime yra kažkas, ką jūs atsisakote pavesti Jo paliepimui – galbūt kokia nors nuodėminga aistra ar priešiškus, kokia nors viltis, o gal asmeninė ambicija ar jūsų protas? Jei taip, jūs neturėtumėte stebėtis, kad dar negavote Šventosios Dvasios, kad melstis sunku ar kad jūsų prašymas gauti tikėjimą lieka neatsakytas. Verčiau jau eikite ir susitaikykite su savo broliu, atsižadėkite nuodėmės, kuri taip stipriai įsikibusi laikosi jūsų – ir tuomet jūs atgausite tikėjimą! Jei atmesite Dievo įsakymo žodį, negausite ir Jo malonės žodžio. Kaip galite turėti vilties užmegzti su Juo ryšį, jei kažkuriuo savo gyvenimo atveju jūs bėgate nuo Jo? Žmogus, kuris nepaklūsta, negali tikėti, nes tikėti gali tik tas, kuris paklūsta.

Maloningas Jėzaus pašaukimas dabar virsta griežtu įsakymu: *Padaryk tai! Mesk tai! Lipk iš valtys ir ateik pas mane!* Kai žmogus sako, jog jis negali paklusti Jėzaus pašaukimui dėl to, kad jis tiki – arba dėl to, kad netiki, – Jėzus sako: *Pirmiau paklusk, atlik išorinį darbą, išsivaduk nuo visko, prie ko esi prisirišęs, pašalink kliūtis, skiriančias tave nuo Dievo valios. Nesakyk, kad neturi tikėjimo. Tu jo ir neturėsi tol, kol būsi užsispyręs, nepaklusi ir atsisakysi žengti pirmąjį žingsnį. Taip pat neturėtum sakyti turįs tikėjimą. Ir taip tau nelieta reikalo žengti pirmąjį žingsnį. Tu neturi tikėjimo, nes nenori žengti pirmojo žingsnio, ir, prisidengdamas nuolankiu tikėjimu, iš tiesų esi užsikietinęs savo netikėjime.*

Taip ginčytis – piktavališkas gudravimas, aiškus ženklas, kad trūksta tikėjimo, kas savo ruožtu paskatina atsirasti ir klusnumo stygiui. Tai “tikinčiųjų” neklusnumas: kai jų paprašoma paklusti, jie tiesiog išpažįsta savo netikėjimą, ir viskas tuo baigiasi (žr. *Mk* 9,24). Jūs lengvabūdiškai žaidžiate su rimtais dalykais. Jei tikite, ženkite pirmąjį žingsnį – jis veda pas Jėzų Kristų. Jei netikite, vis vien ženkite pirmąjį žingsnį, nes jūs kviečiamas tai padaryti. Niekas nenori girdėti apie jūsų tikėjimą ar netikėjimą – jūsų pareiga – nedelsiant atlikti klusnumo veiksmą. Tik tuomet jūs atsidursite situacijoje, kur pasidaro įmanoma tikėti, ir ten, kur tikėjimas egzistuoja tikraja to žodžio prasme.

Taigi tokia situacija nėra mūsų klusnumo padarinys, bet dovana To, kuris reikalauja klusnumo. Kol nesame pasirengę patekti į tą situaciją, mūsų tikėjimas bus nerealus, mes save tik apgaudinėsime. Šios situacijos negalime išvengti, nes aukščiausias mūsų siekis – teisingas tikėjimas Jėzumi Kristumi, o mūsų tikslas yra ir visuomet bus tikėjimas ir tik tikėjimas (*iš tikėjimo į tikėjimą, Romiečiams* 1,17). Jei kas nors, pagautas protestantiškojo įkarščio, puola, stengdamasis nuginčyti šį punktą, jam derėtų savęs paklausti, ar tik jis kartais nesirengiąs tapti pigios malonės advokatu. Dalykas tas, kad tol, kol abi teiginio pusės laikome draugėje, tikėjimas yra teisingas ir jame nėra jokio prieštaravimo. Tačiau jei tik viena dalis atskiriama nuo kitos, tai bemat virsta suklupimo akmeniui. *Tik tie, kurie tiki, paklūsta*, – taip sakome tai tikinčiojo sielos daliai, kuri paklūsta, o *Tik tie, kurie paklūsta, tiki* mes sakome tai paklūstančiojo sielos daliai, kuri tiki. Jei laikomasi tik pirmosios teiginio pusės, tikintysis atsiveria pigios malonės pavojui – o tai tik kitas žodis pasmerkimui. Jei laikomasi tik antrosios teiginio pusės, tikintysis atsiveria išgelbėjimo darbais pavojui, kuris irgi yra kitas žodis pasmerkimui.

Šioje vietoje ne pro šalį būtų įterpti keletą pastebėjimų sielovadininkams. Pastoriai ir kiti dirba su žmonių sielomis, todėl jiems būtina mintyse nešiotis abi teiginio puses. Pavyzdžiui, kai žmonės pradeda skųstis, kad jiems sunku tikėti, tai yra sąmoningo arba nesąmoningo neklusnumo ženklas. Lengviausia jais nusikratyti, pasiūlant pigios malonės vaistų. Tačiau tokiu atveju liga lieka įsišaknijusi kaip ir prieš tai, o žodis apie malonę tampa tam tikra sau priskirta paguoda arba sau suteiktu nuodėmių atleidimu. Tačiau, kai tai nutinka, vargšas žmogus neberanda sau ramybės kunigo/pastoriaus atleidimo žodžiuose, nes pasidaro kurčias Dievo žodžiui. Ir net jei sau jis atleidžia nuodėmes tūkstantį kartų, jis yra praradęs gebėjimą tikėti tikru atleidimu tiesiog dėl to, kad niekada tokio ir nežinojo. Netikėjimas tarpsta pigios malonės dėka, nes jis atkakliai išlieka neklusnus.

Su tokiais atvejais dvasininkai šiandien susiduria gana dažnai. O to pasekmė paprastai būna tokia, kad ne Dievo suteiktas atleidimas dar labiau įtvirtina žmogų jo neklusnume ir verčia jį teisintis malonės ir Dievo įsakymo nežinojimu. Jis skundžiasi, kad Dievo įsakymas yra neaiškus, jį galima gana įvairiai interpretuoti. Iš pradžių jis gana gerai suvokė savo neklusnumą, tačiau, kietėjant širdžiai, tas suvokimas išblėsta, kol galop tas žmogus taip susipainioja, jog praranda bet kokią gebėjimą klausytis Dievo Žodžio, o tikėjimas tampa beveik neįmanomas.

Su savo pastoriumi jis kalbasi maždaug taip: *Žinote, manau, jog praradau tą tikėjimą, kurį kadaise turėjau... Jūs turite klausytis Žodžio, kurį girdite pamoklo metu... Aš ir klausau, bet visiškai nieko nebesuprantu... Toks jausmas, kad mano ausys tiesiog apkurto... Bėda ta, kad jūs iš tiesų nenorite klausytis... Priešingai – dar ir kaip noriu...* Ir šioje vietoje pašnekėsęs paprastai nutrūksta, nes pastorius pritrūksta žodžių. Jis prisimena tik pirmąją teiginio pusę: *Tik tie, kurie tiki, paklūsta*. Tačiau tai nieko negelbsti, nes tikėjimas šiam žmogui atrodo visiškai neįmanomas dalykas. O ir pats pastorius pasijunta atsidūręs akistatoje su galutine predestinacijos mįsle. Matyt Dievas vieniems duoda tikėjimą, o kitiems – ne. Taigi, prisipažinęs nugalėtu, pastorius išeina nuleidęs rankas, vargšelių palikdamas jo paties likimo valiai. O juk būtent šioje pokalbio vietoje turėtų įvykti lūžis. Esminis persilaužimas. Pastorius turėtų nutraukti ginčą su tuo žmogumi ir liautis rimtai žiūrėjęs į pastarojo sunkumus. Ir tai iš tiesų būtų tik to žmogaus labui, nes jis tik mėgina už jų pasislėpti. Kaip tik dabar laikas čiupti jautį už ragų ir pasakyti: *Tik tie, kurie paklūsta, tiki*. Žodžių tėkmė nutraukiama, todėl pastorius gali tęsti, sakydamas: *Jūs esate neklusnus ir kažkurią savo gyvenimo dalį mėginate sukontroliuoti pats. Tai trukdo jums klausytis Kristaus ir tikėti Jo malone. Jūs negalite išgirsti Kristaus balso, nes sąmoningai nepaklūstate. Kažkur savo širdy jūs atsisakote klausytis Jo pašaukimo. Jūsų sunkumas – tai jūsų nuodėmės.*

Kristus vėl atsiranda sąrašuose ir susigrumia su velniu, kuris iki šios akimirkos buvo pasislėpęs po pigios malonės skraiste. Labai svarbu, kad pastorius būtų pasirengęs išdėstyti abi teiginio puses: *Tik tie, kurie paklūsta, gali tikėti; tik tie, kurie tiki, gali paklusti*. Kristaus vardu jis turi paraginti žmogų paklusti, veikti, žengti pirmąjį žingsnį. Jis privalo pasakyti: *Atsiplešk nuo viso, prie ko esi prisirišęs, ir sek Juo*. Šiuo momentu visų svarbiausias ir yra pirmasis žingsnis. Šturmuoti reikia stipriąją pusę, kurią užėmęs laiko užsispyręs nusidėjęs, nes joje nebesigirdi Kristaus balso. Aplaidųjį mokinį reikia ištempti iš slėptuvės,

kurią jis pats sau pasistatė. Tik tuomet jis atgaus laisvę regėti, girdėti ir tikėti. Žinoma, nereikia pamišti, kad, nors tai yra darbas, pirmasis žingsnis nėra joks nuopelnas Kristaus akivaizdoje – jis niekuomet nebus daugiau nei tik negyvas darbas. Tačiau Petras, pirma nei patikėjo, turėjo lipti lauk iš valtys.

Trumpai tariant, pozicija būtų tokia: Mūsų aprašomas nusidėjėlis, priimdamas teiginį, kad tik tie, kurie tiki, gali paklusti, apsisvaigina pigia, lengvai pasiekiamu malone. Jis ir toliau atkakliai laikosi nepakludamas ir ieško nusiramino, pateisindamas save. Galop visa tai apkurtina jo ausis ir jis nebegirdi Dievo Žodžio. Mes negalime prasilaužti į tvirtovę vien tiktai kartodami tą teiginį, kuris jam suteikia apsaugą. Negaišdami laiko, turėtume priartėti prie taško, kur pokalbis pasisuktų kita linkme, ir paraginti žmogų paklusti – *Tik tie, kurie paklūsta, gali tikėti.*

Ar tai išves jį iš kelio ir paskatins jį pasitikėti savo darbais? Vargu. Kaip tik – jam bus žymiai lengviau susivokti, kad jo tikėjimas visai nėra nuoširdus. Paragintas padaryti konkretų sprendimą, jis tik bus išgelbėtas iš visos tos painiavos. Šitaip dar kartą atveriamos žmogaus ausys, kad jis galėtų išgirsti Jėzaus pašaukimą tikėti ir likti mokiniu.

Šaltinis: D. Bonhoeffer, *Nachfolge (Mokinystė, 1937), antras skyrius (sutrumpintas); vertimas: leidykla Tikėjimo žodis; red. H. Lahayne*

www.lksb.lt

Apie autorių

Dietrichas Bonhoefferis (1906–1945) – liuteronų kunigas, teologas, pasipriešinimo nacionalsocializmui sąjūdžio dalyvis, gimė Breslau mieste, Vokietijoje (dabar Vroclavas, Lenkija), garsaus psichiatrijos ir neurologijos profesoriaus Karlo Bonhoefferio šeimoje. 1927 m. baigė teologijos studijas Berlyno universitete apgindamas daktaro disertaciją „*Sanctorum Communio*“. D. Bonhoefferis, gyvenęs nacionalsocialistų valdymo metais, laikėsi požiūrio, kad Bažnyčios pašaukimas negali apsiriboti vien jos pačios specifiniais interesais. 1939 m. draugai išrūpino D. Bonhoefferiui galimybę išvykti į JAV skaityti paskaitų ir taip emigruoti. Tačiau jis jautėsi neturįs teisės nusišalinti nuo Vokietijos problemų ir ramiai gyventi emigracijoje. Grįžęs į Vokietiją, jis išitraukė į pasipriešinimo kovą. 1943 m. pavasarį buvo suimtas ir įkalintas Tėgelyje. Ankstyvą 1945 m. balandžio 9 d. rytą D. Bonhoefferiui įvykdyta mirties bausmė.

www.lksb.lt

SVARBI INFORMACIJA

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia - *Unitas Lithuaniae* - Sinodas

Adresas: Reformatų g. 3a LT-41175 Biržai. Kontaktinis el. paštas: info@ref.lt

Dvasininkai:

Kun. Tomas Šernas – Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas, Vilniaus parapijos klebonas. Raštinė Vilniuje Gerosios Vilties g. 1 A, Tel. (8 5) 240 65 95, Mob. 8 655 43 677

Kun. Rimas Mikalauskas – Lietuvos evangelikų reformatų vicesuperintendentas, Biržų parapijos klebonas, Švobiškio ir Papilio parapijų administratorius. Raštinė Biržuose Reformatų g. 3 A, Tel. (8 450) 35 100, Mob. 8 686 66 383, faks. (8 450) 31 486

Kun. Sigita Švambarienė – Nemunėlio Radviliškio parapijos administratorė, Biržų parapijos II dvasininkė, Medikių vaikų namų kapelionė. Raštinė Biržuose Reformatų g. 3 A, Tel. (8 450) 35 100, Mob. 8 681 66 661

Kun. Raimondas Stankevičius – Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorijos viceprezidentas, Panevėžio ir Kėdainių parapijų administratorius, Vilniaus parapijos II dvasininkas. Raštinė Vilniuje, Gerosios Vilties g. 1 A, Tel. (8 5) 240 65 95, Mob. 8 655 43 678

Kun. Tomas Sakas – Klaipėdos parapijos klebonas, Kauno parapijos administratorius, Mob. 8 656 45 016

Kun. Romas Pukys – Šiaulių parapijos administratorius, Tel. (8 41) 57 94 21, Mob. 8 650 50 302

Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorija:

Prezidentas kuratorius dr. *Mykolas Mikalajūnas*, Mob. 8 686 24 562 – Vilnius
Viceprezidentas kun. *Raimondas Stankevičius* – Vilnius

Nariai dvasininkai:

Kun. *Rimas Mikalauskas* – Biržai

Kun. *Sigita Švambarienė* – Biržai

Kun. *Tomas Sakas* – Klaipėda

Nariai pasauliečiai:

Danguolė Kairienė – Biržai

Petras Romualdas Puodžiumas – Panevėžys

Eglė Grucytė – Kaunas

Sinodo direktorius *Donatas Balčiauskas* – Mob. 8 698 76 500

Sinodo kanclerė *Juratė Kiškienė* – Tel. (8 450) 31 486, Mob. 8 655 43 656

Sinodo buhalterė *Rita Daugienė* – Tel. (8 450) 35 100, Mob. 8 656 45 008

Parapijos**Biržų ev. reformatų parapija**

Pamaldos kiekvieną sekmadienį 11 val.

Klebonas kun. *Rimas Mikalauskas*, Mob. 8 686 66 383, Tel. (8 450) 35 100

II dvasininkė kun. *Sigita Švambarienė*, Mob. 8 681 66 661

Vargonininkė, chorvedė *Jūratė Duderienė*, Mob. 8 671 12 864

Ūkvedys (varpininkas) *Gediminas Šileika*, Mob. 8 625 72 319

Sekmadieninės mokyklos mokytoja *Danutė Nindriūnaitė*, Mob. 8 613 77 416

Parapijos pastatų komendantė *Jūratė Kiškienė*, Mob. 8 655 43 676

Parapijos finansininkė *Rita Jokubauskienė*, Mob. 8 676 08 777

Vilniaus ev. reformatų parapija

Pamaldos kiekvieną sekmadienį 14 val.

Vilniaus parapija laikinai renkasi sekmadienio pamaldoms Vilniaus ev. liuteronų bažnyčioje, Vokiečių g. 20

Raštinė: Gerosios Vilties g. 1 A, Tel. (8 5) 240 65 95, Mob. 8 655 43 678

Galimi susitikimai iš anksto sutarus.

Klebonas kun. *Tomas Šernas*, Mob. 8 687 56 846

II dvasininkas kun. *Raimondas Stankevičius*, Mob. 8 655 43 678

Seniūnų tarybos pirmininkė *Vida Cupreva*, Mob. 8 673 04 537

Parapijos buhalterė *Rita Skeberdienė*

Vargonininkė *Irena Kalvanaitė Pavilanskienė*

Vilniaus reformatų choras *Giesmė* repetuoja kiekvieną pirmadienį 18 val. raštinės patalpose Gerosios Vilties g. 1 A

Kėdainių ev. reformatų parapija

Senoji g. 1, Kėdainiai

Pamaldų laikas: trečią mėnesio sekmadienį 10 val.

Parapijos administratorius kun. *R. Stankevičius*, Mob.: 8 655 43 678

Parapijos valdybos pirmininkė *Dalė Mikšienė*, Tel.: (8 347) 37 268,

Mob. 8 654 20 465

Nemunėlio Radviliškio ev. reformatų parapija

Santakos g. 3, Nem. Radviliškis

Pamaldų laikas: I ir III sekmadienį 14 val. (du kartus per mėnesį)

Paskutinį mėnesio penktadienį 18 val. *Biblijos* studijos parapijos namuose

Parapijos administratorė kun. *Sigita Švambarienė*, Mob. 8 681 66 661

Parapijos valdybos pirmininkė kuratorė *Valerija Kubiliūnienė*, Tel. (8 450) 55 245

Panevėžio ev. reformatų parapija

Pamaldų pradžia 11 val. kiekvieno mėnesio II ir IV sekmadienį

Panevėžio evangelikų liuteronų bažnyčioje, Ukmergės g. 29

Parapijos administratorius kun. *Raimondas Stankevičius*,

Mob. 8 655 43 678

Valdybos pirmininkas *Petras Romualdas Puodžiūnas*, Mob. 8 610 04 399,

Tel. (8 45) 43 29 52

Iždininkė *Lilija Kutraitė*, Tel. (8 45) 57 10 54

Švobiškio ev. reformatų parapija

Švobiškio kaimas, Pasvalio raj.

Parapijos administratorius kun. *Rimas Mikalauskas*, Mob. 8 686 66 383

Valdybos pirmininkas *Pranas Rauktyš*, Mob. 8 614 51 123

Klaipėdos ev. reformatų parapija

Pamaldų vieta – Evangelijos koplyčia prie Klaipėdos universiteto HMF

Evangeliškos teologijos katedra, adresas: Herkaus Manto g. 84, Klaipėda

Pamaldų laikas: Kiekvieną mėnesio pirmąjį ir trečiąjį sekmadienį, 10 val.

Parapijos administratorius kun. *Tomas Sakas*, Mob. 8 656 45 016

Parapijos valdybos pirmininkė *Olga Viederienė*, Mob. 8 612 22 731

Šiaulių ev. reformatų parapija

Renkasi Šiaulių ev. liuteronų bažnyčioje, Vilniaus g. 118a

Pamaldų laikas: Kiekvieną sekmadienį 10:30 val.

Parapijos administratorius kun. *Romualdas Pukys*, Tel. (8 41) 57 942,

Mob. 8 650 50 302

Parapijos valdybos pirmininkas *Tadas Pavinkšnis*, Mob. 8 652 59 254

Kauno ev. reformatų parapija

Pamaldos kiekvieną mėnesio II ir IV sekmadienį 13 val. evangelikų liuteronų

Šventos Trejybės bažnyčioje, Muitinės g. 8

Parapijos administratorius kun. *Tomas Sakas*, Mob. 8 656 45 016

Vargonininkė *Asta Sakiene*

Papilio ev. reformatų parapija

Parapijos administratorius kun. *Rimas Mikalauskas*, Mob. 8 686 66 383

Salamiesčio ev. reformatų parapija

Parapijos administratorius kun. *Rimas Mikalauskas*, Mob. 8 686 66 383

Alytaus ev. reformatų parapija

Parapijos administratorius kun. *Tomas Šernas*, Mob. 8 655 43 677

Turinys

Pratarmė.....	3
BAŽNYČIOS AKTUALIJOS	13
Sinodas Biržų bažnyčioje, virtusioje reformatų tvirtovė	13
Biržuose - maldos, Vilniuje - parduodamas turtas.....	17
Vienybės procesas, arba bažnytinė konsolidacija Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje.....	20
Dubingių bažnyčios maketo perdavimas	29
Reformatai sodino Radvilų ąžuolyną.....	31
Užmegzti nauji kontaktai.....	34
Atkreipė dėmesį į holokausto nusižengimus Dievui.....	34
Svečiavosi švedai.....	35
Paminėta Reformacijos diena	36
Vilties festivalis - didžiausias evangelinis renginys per visą Lietuvos istoriją.....	37
Vilniaus ev. reformatų parapijoje	41
Panevėžio ev. reformatų parapijoje.....	45
Aktyviai veikė Reformatų senjorų draugija.....	50
TEOLOGINIAI TYRIMAI.	52
Reformacija Lietuvos istorijoje	52
Ar Reformacija Lietuvoje buvo per daug kompromisinė?	56
Tolerancija ir nacionalizmas. Tikėjimas ir viltis.....	62
PASAULIS IR REFORMATAI.....	65
Išrinkta nauja Europos regiono reformatų vadovų tarybos vadovybė	65
Kudowa Zdrój 2011: reformatų tarptautinės konsultacijos	67
Skirtingų konfesijų dialogas.....	72
SVEIKINAME	74
Aleksandrai Balčiauskienei – 90. Moralės įstatymas manyje, o žvaigždėtas dangus virš maņės.....	74
JAUNIMO VEIKLA	81
Vilniaus vaikų sekmadieninės mokyklėlės veikla.....	81
Radvilos kėglis 2011.....	83
Giesmės skamba plačiai.....	84
Nemunėlio Radviliškio parapijoje – vaikų vasaros stovykla.....	85
Vaikų dieninė stovykla su skautiškais akcentais.....	86
Jaunų šeimų savaitgalio stovyklėlė.....	87
MINĖJIMAI.....	88
Kapinių šventės - unikali Pabaltijo protestantų tradicija	88
Radvilų minėjimo pamaldos.....	90
Povilui Jakubėnui – 140.....	92
Joną Gylį prisimenant.....	94
Mūsų bičiulis Hermanas Peteris Rombergas	95
Kostas Grundelė.....	97
APMĄSTYMAI.....	98
Paklusnumas ir tikėjimas. Pašaukimas į mokinystę.....	98
SVARBI INFORMACIJA.....	108

REFORMATŲ METAI 2011
Lietuvos evangelikų reformatų metinis leidinys

Maketavo ir viršelį sukūrė *Viktorija Liauškaitė*

Tiražas 500 vnt.

Išleido Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo leidykla
Spausdino UAB *Regrafas*, Piliakalnio g. 3, Kaunas

ISSN 2029-7084